

Gradenc: V spomin rešenim padalcem

Kolumna / Jože Poglajen

**Milimetri
v glavah**

STRAN 6

Aktualno / Milan Hladnik

**Zbirka partizanskih
spomenikov na
Geopediji**

STRAN 10 - 11

Mladi / Matic Debeljak

**Spomeniki se jim
zdiyo pomembni**

STRAN 12 - 13

Pred 72. leti je na slovenska tla padel ameriški bombnik s člani posadke

Svetla točka druge svetovne vojne

»Šele nekaj metrov od mene sem na njegovi kapi zagledal majhno rdečo zvezdo in neznansko mi je odleglo. Spoznal sem Slovenca, enega od Titovih partizanov. Potem je stopil k meni, v levi roki je držal avtomat, desno pa mi je položil okoli vratu in me objel. Kako vesel sem bil tega medvedjega objema in hkrati zadovoljen, da sem se prav odločil in umaknil pištolo. Nato je pokazal na zvezdo na kapi, češ, midva bova prijatelja.«

// PIŠE: **Jožica Hribar** // FOTO: **Slavko Mirtič**

Tako ameriški pilot, danes 94-letni **Edvard F. Logan** opisuje svoje prvo srečanje s slovenskimi partizani v knjigi *Skočite, preklete, skočite!* Na osnovi njegovih spominov, v katerih opisuje akcije ameriških vojaških bombnikov med drugo svetovno vojno nad okupirano Evropo in padec svojega letala v vasico Gradenc pri Žužemberku, so se v Suhi krajini odločili, da bodo ta dogodek trajno zaznamovali. Ameriški bombnik je bil namreč poškodovan med napadom pri Gradcu v Avstriji, padel pa je v Gradencu. Partizani pa so rešili vse člane posadke in jih z letališča v Beli krajini prepeljali v Bari. Zato so na kraju, kjer je strmoglavilo in zgorelo letalo, postavili spominsko ploščo in pripravili veličastno prireditev, ki je v to vasico na sončno marčevsko soboto privabila več kot tisoč ljudi.

Pobudnik postavitve **Slavko Mirtič** je dejal, da so s ploščo želeli »obeležiti mir, prijateljstvo med dvema narodoma, v bistvu je to trajen spomenik našim zanamcem in spomin na ta svetli

Ob spominskem obeležju (z leve): Jelko Kacin, Franc Škufca, Andreja Katič in Brent R. Hartley.

dogodek med drugo svetovno vojno.«

Prireditev se je začela v slogu: s preletom vojaškega letala, iz katerega so izskočili trije padalci, sledili so številni govori, med njimi slavnostni govor obrambne ministrice Andreje Katič, župana Žužemberka Franca Škufce ter ameriškega veleposlanika v Sloveniji Brenta R. Hartleya in slovenskega veleposlanika pri Natu Jelka Kacina. (vsi govori so objavljeni na www.svobodnabeseda.si) Poleg množice obiskovalcev so bili na prireditvi številni uniformirani možje in žene, od pripadnikov Slovenske vojske do gasilcev ter

Članice Društva kmečkih žena Suhe krajine so skupaj s številnimi krajani poskrbele, da so se obiskovalci dobro počutili.

množica praporov borčevskih in drugih veteranskih in domoljubnih organizacij. Program so popestrili Moški pevski zbor Cirila Zajca, učenci OŠ Žužemberk, The Plut Family iz Bele krajine, orkester Slovenske vojske, častna straža Slovenske vojske, vojaški vikar in 1. spominski partizanski bataljon. Ob tem so na ogled postavili različne dele strmoglavljenega letala, ki so se ohranili v vasi.

Omeniti velja, da so pri izdelavi spominskega obeležja sodelovali dijaki Šolskega centra Novo mesto. Skupaj s svojimi mentorji so poskrbeli tudi za to, da je Edward Logan na spletu spremljal prireditev. Ob obeležju sredi vasi je postavljena tudi tabla v slovenskem in angleškem jeziku.

Po končanem uradnem delu se je dogajanje preselilo v središče vasi Gradenc, kjer so gostoljubni domačini poskrbeli za lačne želodce in prijetno druženje. ●

Dogovor o skupni prihodnosti

// PIŠE: **Jožica Hribar**, odgovorna urednica

Mlado in starejšo generacijo v današnji sodobni družbi povezujejo neprijetne skupne značilnosti: oboji so potisnjeni na rob družbe, stigmatizirani, zaničevani, obravnavani kot strošek, ker »nič ne ustvarjajo«, in so torej neenakovredni delovno aktivnim državljanom. Mladi, ki šele vstopajo na trg dela, in upokojenci, ki so s tega trga že izstopili, so vsak na svoj način »odvečni«: mladi zato, ker hočejo delo in ogrožajo zaposlene; starejši zato, ker jih družba jemlje kot breme. Mladi in starejši so v osnovi zavezniki in ne nasprotniki, medgeneracijski konflikt med njimi, ki ga želijo nekateri umetno zanetiti, pa je navidezen in zelo nevaren.

Vso zgodovino je bilo tako, da so se mlajše generacije učile od starejših, a hkrati prinašale nova znanja in nov zagon v družbo, starejši pa so svoje izkušnje, modrost, poslovne in socialne stike prenašali na mlajše. Vsak pametni direktor ali mojster si je vzgojil svojega naslednika, ki si je praviloma določil cilj, da bo presegel svojega učitelja.

Kaj se je zgodilo, da tega danes ni več? So res zahteve po vse večjem dobičku in nebrzdan pohlep bogatih vse to potisnili na stranski tir? Na stranskem tiru so starejše generacije, ki so v javnosti vse pogosteje prikazane kot »družbeni paraziti«, in razni »strokovnjaki« kar tekmujejo, kdo bo natančneje izračunal, kako skokovito se povečujejo izdatki za zdravstvo in socialo, ko bi ta denar vendar lahko »koristneje uporabili«. Na stranskem tiru pa so tudi mladi, ki se jim očita, da so razvajeni, nimajo delovnih navad, nočejo delati, predvsem pa nočejo biti tihi prekarni delavci, zadovoljni s tem, kar jim pade z delodajalčeve mize.

Zaradi umetnega ustvarjanja nevarnih medgeneracijskih konfliktov sta Mladinski svet Slovenije in Zveza društev upokojencev Slovenije začela serijo posvetov z naslovom Medgeneracijsko sodelovanje in solidarnost. Da tudi v javnost pošljejo sporočilo, da je medgeneracijsko partnerstvo edini pravilen odgovor na izzive sodobne družbe. In da se vsi skupaj

zavemo, da Slovenija ni oaza s starajočo se družbo, temveč da je to problem celotnega razvitega sveta, ki se nezdržno stara, v najbolj razvitih državah že primanjkuje domače delovne sile. Kmalu se bo to zgodilo tudi pri nas. Na trg dela pa vstopajo generacije, ki so zrasle v povsem drugačnih razmerah kot njihovi starši, kaj šele dedki in babice, ki pa so številni tudi še delovno aktivni. Kako torej povezati tri in več generacij na delovnem mestu in v družbeno sožitje?

Namesto večanja generacijskega razkora, oboji potrebujejo več prilagajanja, predvsem pa zavedanje o nujnosti sožitja in potrebe po vseživljenjskem učenju. Enostavna, fizično naporna in slabo plačana dela izginjajo, raziskave pravijo, da bo v prihodnjih desetih letih izginilo kar devet odstotkov današnjih delovnih mest. Na trg dela vstopa generacija, rojena po letu 1990, njihovo rojstvo so starši načrtno odlagali, potem pa so jih postavili v središče sveta. Zato so njihove vrednote, pričakovanja in razmišljanja povsem drugačni od vrednot danes še aktivne srednje generacije, predvsem pa od vrednot ljudi, rojenih po drugi svetovni vojni. Izziv je, kako te mlade ljudi vključiti ne le v delovne procese, ampak tudi v družbo!

In čeprav so sodobni mladi Evropejci pragmatični realisti, kot pravi dr. Mirjana Ule, in so zanje značilni močan individualizem, zavračanje tradicionalizma in konservativizma, pa je presenetljiva težnja dobršnega dela mlade generacije po osebnem poštenju, želja po smislu življenja v razvoju lastne osebnosti. Kdor pa živi zase, mora živeti socialno in sočutno. Torej sočutno in spoštljivo tudi do svojih babic, dedkov, očetov in mater. Ti pa lahko s svojim znanjem, izkušnjami, socialnimi stiki in vzpostavljenimi omrežji, četudi ne več v aktivni delovni dobi, mladim in družbi še veliko dajo. Le prisluhniti jim je treba in jih kdaj uzreti tudi kot mentorje in zakladnice znanja, ne le kot »strošek«! Za to pa potrebuje družba stabilne razmere za delo in življenje in dogovor o svoji prihodnosti. ●

SVOBODNA BESEDA

6 – 7: Kolumni

Jože Poglajen: Milimetri v glavah

Martin Premk: Kaj nam pripoveduje Javorovica?

9 – 11: Aktualno

Maščevanja verjetno ni bilo

Zbirka partizanskih spomenikov na Geopediji

12 – 13: Mladi in vrednote

Anketa med osnovnošolci o seznanjenosti z NOB

14 – 15: Srečanje

Na obisku pri Francu Jerončiču

16 – 18: V metežu zgodovine

Spomini Anice Kuhar

Partizanski tiskarni Trilof in Donas

20 – 21: Ob dnevu žena

Zora Konjajev o partizanski saniteti

Spomin na Maro Rupena Osolnik

26: Prejeli smo

Srečko Knafelc: Bojim se...

27 – 28: Pisma, odmevi

Fotografija na naslovnici:

Odkritje spomenika rešenim ameriškim letalcem v Gradencu v Suhi krajini.
(Foto: Dejan Maver, Foto studio Maver)

SVOBODNA BESEDA je revija ZZB za vrednote NOB Slovenije za domoljubna, socialna, gospodarska, politična, zgodovinska in kulturna vprašanja doma in po svetu. Izhaja vsak zadnji petek v mesecu.

Izdajatelj: ZZB za vrednote NOB Slovenije
Zanj: Tit Turnšek, predsednik

Uredniški odbor: Janez Alič (predsednik), dr. Maca Jogan, Božo Kovač, Mitja Meršol, Franc Štibernik.

Odgovorna urednica: Jožica Hribar
telefon: (01) 434-46-17

elektronski naslov: svobodna.beseda@gmail.com
Jezikovni pregled: Mirjam Furlan Lapanja

Naslov uredništva in naročnin:

ZZB za vrednote NOB Slovenije,
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana
telefon: (01) 434-44-45; fax: (01) 434-41-17
romana.jemec@zzb-nob.si

Cena: 3 €

letna naročnina: 36 evrov,
trimesečna naročnina: 9 evrov
ISSN 2463-8218.

Transakcijski račun: SI56 0201 0001 8541 225
Davčna številka: SI 84151714
Tisk: Schwarz print, d. o. o. Ljubljana

Ob ruskem prazniku

V Ruski federaciji 23. februarja praznujejo *dan braniteljev domovine*. Praznik je posvečen moškim in ženskam, ki služijo oziroma so služili v ruski vojski. Ob tej priložnosti so predstavniki

veleposlaništva Ruske federacije v Sloveniji pripravili krajšo komemorativno slovesnost s polaganjem vencev pri spomeniku padlim ruskim in sovjetskimi vojaki v Sloveniji, ki stoji na Žalah v Ljubljani. Vence so položili veleposlanik Ruske federacije v Sloveniji Doku Zavgajev in ljubljanski župan Zoran Janković ter predstavniki Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije (KoDVOS), Tit Turnšek v imenu ZZB za vrednote NOB Slovenije in predstavniki slovensko-ruskega prijateljstva ter številnih drugih organizacij in združenj, ki so na različne načine povezani z Rusko federacijo.

Foto: Jožica Hribar

V Piemontu Rabska ulica

Po poročanju Primorskega dnevnika v Torinu, glavnem mestu Piemonta, obstaja Rabska ulica (Via Arbe), ki naj bi jo zdaj preimenovali v Ulico žrtev koncentracijskega taborišča na Rabu (via Vittime del campo di concentramento di Arbe). Pobudo za preimenovanje, ki je že doživela podporo zgodovinarjev in kulturnih delavcev, je dal zgodovinar in publicist Eric Gobetti. V italijanskem dnevniku Stampa je v zvezi z Rabom objavil daljši članek o tem v Italiji v glavnem nepoznanem fašističnem taborišču, v katerem so trpeli in umirali predvsem Slovenci. Gobettiju se zdi prav, da je Italija razglasila 10. februar za dan spominjanja na fojbe in množični odhod Italijanov iz Istre. Spominjanje pomeni predvsem poznavanje dogajanj in njihovo razumevanje. »To je najboljši način, da počastimo vse žrtve nepravične vojne,« poudarja zgodovinar. »Ko se spominjamo naših deportirancev v nacistično Nemčijo in žrtev jugoslovanskega nasilja, moramo tudi obsoditi zgodovinsko odgovornost fašističnega imperializma. Tudi to mora postati del našega kolektivnega zgodovinskega spomina, za kar se morajo vsi potruditi, od raziskovalcev vse do institucij,« je prepričan Gobetti.

Vir: Primorski dnevnik

Ob obletnici krutih smrti

Na začetku marca sva se s Katjušo Žigon, podpredsednico OZB NOB Nova Gorica, v kraju Saciletto di Ruda (Videmska pokrajina) udeležila spominske slovesnosti ob 72. obletnici mučenja in krute usmrtitve voditeljev partizanske preskrbovalne organizacije MONTES' in GAP (Skupina za patriotske akcije). Ta morda najbolj kruti zločin so zagrešili pripadniki nemškega SS v zloglasnih zaporih srednjeveškega mesta Palmanova.

Organizaciji MONTES in GAP sta bili tovariško in strateško tesno povezani s partizanskim gibanjem na Primorskem, še posebej z 9. korpusom. Obe sta v zadnjih dveh letih NOB močno prispevali k preskrbi in zaščiti slovenskih partizanov. V spomin in zahvalo za plodno sodelovanje z MONTESOM je bil v Renčah odkrit impozanten spomenik pripadnikom odpora Montes in enoti GAP (Gruppi D'Azione Patriotici). Postavili so ga: skupnost borcev goriškega vojnega področja in KO ZB Renče 3. oktobra 2009.

Tokratne prireditve v furlanski vasi Saciletto di Ruda (Videmska pokrajina) se je kljub slabemu vremenu udeležilo veliko ljudi, med njimi tudi več kot 25 županov in pokrajinskih upraviteljev. Župan in predstavnik žrtev nacizma v Italiji sta v govorih zelo kritično ocenila politični in gospodarski položaj v Italiji, Evropi in svetu.

Po končani komemoraciji sva se s tovariško Katjušo na kratko srečala s predstavniki ANPI. Dino Spanghero, predsednik

Spomenik v Renčah (Foto: Jani Alič)

Videmskega in koordinatorskega odbora ANPI, nas je obvestil, da bodo konec marca ali na začetku aprila organizirali razpravo o zgodovini in aktualnih italijansko-slovenskih odnosih na obmejnem območju med državama. Gre za problematiko, o kateri je bila organizirana posebna razprava pred letom dni v Milanu. V razpravi so tedaj sodelovali tudi nekateri slovenski zgodovinarji, med njimi prof. Jože Pirjevec. Tokrat bo razpravo vodil Carlo Smuraglia, predsednik vsedravnega ANPI, objavljena bo tudi ZZB.

Štefan Cigoj

Klic k razumu vse bolj aktualen

Miran Potrč, dolgoletni poslanec in vodja poslanske skupine Socialnih demokratov, je pred več kot dvema letoma izdal knjigo z naslovom *Klic k razumu*. V njej je analiziral svojo aktivno profesionalno kariero in dogodke, ki jim je bil priča, med drugim tudi priprave na osamosvojitve ter vzpostavitev nove države. Velik poudarek je dal obdobju sprejemanja amandmajev k slovenski

ustavi, ki so tlakovali pot k politični osamosvojitvi Slovenije.

Več kot dve leti pozneje Potrč ugotavlja, da je njegova knjiga še vedno zelo aktualna, predvsem v luči vse pogostejših poskusov revizije in potvarjanja zgodovine. »Mojim trditvam v knjigi nihče ni oporekal, tudi tisti, ki si prisvajajo vse zasluge za osamosvojitve, ne,« je med drugim dejal Miran Potrč na pogovoru, ki ga je pripravil ljubljanski odbor SD. Potrč je bil tudi dolgoletni vodja slovenske delegacije v nekdanjem Zboru republik in pokrajin jugoslovanske skupščine, zato lahko kot neposredni udeleženec verodostojno govori o tem, kako so potekali osamosvojitveni procesi, in tudi o tem, kako zelo drugače bi se lahko zasukali dogodki, če ne bi bilo pametnih ljudi treznih glav na odgovornih mestih. »Razum je v politiki zelo pomemben,« pravi. Bil je tudi eden redkih članov svoje stranke, ki so se upirali reviziji zgodovine in zanikanju narodnoosvobodilnega boja. »Zakaj smo dovolili zanikanje NOB?« se je med drugim vprašal in opozoril še na izbrisane kot »grd madež slovenske osamosvojitve«.

Foto: Jožica Hribar

Ob dnevu žena

ZZB za vrednote NOB je v Cankarjevem domu na predvečer 8. marca, mednarodnega dneva žena, pripravila tradicionalno prireditev, ki je bila namenjena predvsem ženam, materam, dekletom, babicam ... Te so tudi letos povsem napolnile Linhartovo dvorano in skupaj s člani Partizanskega pevskega zbora ubrano prepevale večno zelene partizanske in ljudske pesmi.

Pod scenarij prisrčne prireditve se je podpisala Mojca Pore-

doš, ki je nastopila tudi kot povezovalka in ena izmed recitatork izbranih pesmi. Poleg nje so z verzi gremi srca še Lina Vozny, Neža Poredoš, Daniel Petkovič in Alenka Bole Vrabc, za živahnější del prireditve pa so poskrbeli citrarka Tanja Zalokar in plesalci Šole irskega plesa. Zbrane je nagovoril Aleš Čerin, podžupan Mestne občine Ljubljana, slavnostna govornica pa je bila dr. **Zdenka Čebašek Travnik**, predsednica Zdravniške zbornice Slovenije. Govornica je ob nizanju zaslug žensk med NOB in po vojni izborjeni volilni pravici med drugim poudarila: »Prav je, da se v sedanjih razmerah večkrat ozremo na človekove pravice in svoboščine ter s tem k našemu človeškemu bistvu. Dostojanstva, ki bi moralo biti in ostati temeljni vir za sožitje vseh ljudi, ne smemo prezreti ali celo poteptati. Žal se ravno to dogaja tudi v naši državi. Slaba tolažba pri tem je, da so žrtve poteptanega dostojanstva obeh spolov in vseh družbenih skupin.« Ob dogajanju na odru so se na platnu vrstile projekcije fotografij žensk med NOB, ki jih je pripravil Iztok Pipan.

Prireditve so se med drugim udeležili tudi prvi predsednik Milan Kučan z ženo Štefko, častni predsednik ZZB NOB Slovenije Janez Stanovnik in številne borke, interniranke in aktivistke NOB. Številne so spremljale njihove hčere ali vnukinje.

J. H. / foto: Iztok Pipan

20 let Kluba brigadirjev Laško - Radeče

Februarja leta 1997 je bil ustanovni občni zbor Kluba bivših brigadirjev prostovoljnih delovnih brigad Laško - Radeče, tako da letos klub slavi dvajsetletnico. Ta jubilej so brigadirji počastili s priložnostno slovesnostjo in odprtjem razstave o brigadirskem delu in delovanju kluba Ho-ruk v nove čase v laškem muzeju. S to razstavo želijo spomniti sedanje generacije na nekdanje prostovoljno delo na mladinskih delovnih akcijah, ki je v glavnem že utonilo v pozabo.

V letih od 1946 do 1989 so številni občani sodelovali na delovnih akcijah po Sloveniji in nekdanji skupni domovini Jugoslaviji. Prvi so se udeležili graditve proge Brčko-Banoviči v

Z leve: Aljaž Majcen, kustos Muzeja Laško, Andrej Mavri, predsednik ZZB NOB Laško, in rojak, dr. Tomo Korošec.

Bosni takoj po koncu vojne leta 1946. Sledile so delovne akcije Šamac-Sarajevo, pa graditev Nove Gorice in reguliranje reke Pesnice. Po potresu na Kozjanskem so obnavljali domačije ter gradili ceste in vodovode tudi na vzhodnem jurkloštrskem delu občine Laško.

Sodelovanje na mladinski delovni akciji je predstavljalo patriotski odnos mladega človeka do obnove in graditve povojne domovine in države. Tam so se razvijali tovarštvo, požrtvovalnost, solidarnost in želja po napredku.

Po osamosvojitvi Slovenije so nove oblasti opredelile mladinsko prostovoljno delo kot nekaj preživetega in ga zavrgle na smetišče zgodovine. Da pa ogromno delo, ki so ga v letih po drugi svetovni vojni opravile številne generacije brigadirjev, ne bi povsem utonilo v pozabo, so začeli ustanavljati klube brigadirjev. V Laškem so med prvimi v Sloveniji ustanovili takšen klub leta 1997. Prvi predsednik kluba je bil Miha Prosen, za njim pa Rudi Vrečar. Delovnih akcij ni več, nekdanji brigadirji pa se dobivajo s svojimi vrstniki iz drugih krajev in obujajo spomine na zanimiva brigadirska leta. Največ se srečujejo z nekdanjimi brigadirji iz Ptujja, Velenja in Zasavja. Pred petimi leti so bili laški brigadirji med soustanovitelji Zveze brigadirjev Slovenije, ki ima sedež v Velenju. Zatem so se jim pridružili še nekdanji brigadirji iz Pomurja, Škofje Loke in Lenarta v Slovenskih goricah.

Ob jubileju deluje v laškem klubu brigadirjev še nekaj čez 60 članic in članov, marsikomu pa to onemogočata bolezen in starost. Večji del se jih je udeležilo letošnje slovesnosti in si ob tem ogledalo razstavo o svojem delu. Ta bo odprta do dneva brigadirjev 1. aprila.

Andrej Mavri

Jože Poglajen

Milimetri v glavah

Šef parlamentarnega odbora za obrambo Žan Mahnič je neke zgodnje marčevske noči sanjal, da se mu je prikazala Domovina. Razkrila mu je, da ji je višja čistilka na sedežu Nata strogo zaupno prišepnila, da bo Rusija vsak trenutek napadla Slovenijo. Praporščak najbolj domoljubne stranke se je že videl, kako na čelu odbora koraka na vzhod, da bi rešil domovino pred ruskimi agresorskimi divizijami. A ko se je ozrl čez ramo, je tam v pripravljenosti stalo zgolj ducat generalov Slovenske vojske. Vojska je bila namreč za trojno plačo kot mirovniki raztresena kar na treh kontinentih. Tisti, ki so ostali doma, pa niti poštenih čevljev niso imeli, da o pomanjkanju streliva ne govorimo. Oba čolna mornarice sta obtičala nekje na izlivu Mure v Dravo, večina od 25 letal in 16 helikopterjev je bila v remontu, za povrh pa piloti demoralizirani, ker imajo za dva milimetra premajhne našitke na uniformah, rezervistov ni bilo nikjer ...

In potem se je naš Žan od groze in hudega prebudil ter med udarnimi vestmi jutranjih poročil od samega vrhovnega poveljnika Slovenske vojske Boruta slišal, da je pripravljenost naše vojske za delovanje v krizi ali vojni nezadostna. Kako naj zdaj napove vojno Rusiji, je predsednik odbora za obrambo razočarano tuhtal in se odločil za odločno ukrepanje: takoj je sklical 47. nujno sejo odbora s točko dnevnega reda: problematika našitkov enot Slovenske vojske.

Mahničeve sanje so seveda izmišljene, vse drugo pa se je res zgodilo. In tako je Slovenija najbrž edina država na svetu, v kateri vrhovni poveljnik javno govori, kako je naša vojska za obrambo domovine tako rekoč neuporabna. Še bolj čudaško je, da se po takih uničujočih ocenah nič ne zgodi. Nikogar niso odstavili, nobene resne razprave o vojski ni bilo. Vsi, od vrhovnega poveljnika, obrambne ministrice, generalov do voditeljice Odmevov Peskove, so ugotavljali le, da je treba vojski dati nekaj več milijonov, pa bo vse v redu. Pri tem se vrli analitiki niti približno niso spuščali v to, za kaj se je na primer porabilo približno 404 milijone evrov, kolikor so lani dosegli izdatki za obrambo, od tega za Slovensko vojsko 217,4 milijona. Nikogar niso vznemirili, milo rečeno, čudni podatki, da se od teh stotin milijonov za plače porabi kar 80 odstotkov. A to ni nič čudnega, če vemo, da je v Slovenski vojski več kot 3000 oficirjev in le nekaj več

kot 2800 vojakov. En oficir torej poveljuje 0,926 vojaka! »Obrambne strukture«, kot se lepo reče v birokratsko vojaški latovščini, sestavlja še približno 900 dokazano precej nezanesljivih plačanih rezervistov ter še več kot tisoč takšnih ali drugačnih civilno obrambnih uslužbencev. Poleg te vojske imamo v ministrstvu za obrambo še vedno zaposlenih 1131 ljudi.

Prava težava ni denar, prava težava je, da so vsi, ki so odgovorni za varnost in obrambo, izgubili stik z resničnostjo dandanes. Da živijo v utvarah, katerih prababica je skrbno negovano domnevno domoljubno prepričanje, kako je slovenska vojska premagala veliko JLA. Miti o junaški osamosvojitveni epopeji – s tem ne trdim, da v teh spopadih ni bilo pogumnih ljudi – so v kali zatrli vsak razumen razmislek o tem, kakšno obrambo Slovenija potrebuje! Je to miniatura ameriške ali nemške vojske, kot očitno našo vojsko razumejo generali?

Ni treba biti genij za ugotovitev, da nove politične in varnostne razmere v dokaj majhni državi narekujejo drugačno razmišljanje. Recimo Podbregarjevo, da je treba namesto dveh ustanoviti le eno ministrstvo, za varnost in obrambo pod strogim civilnim nadzorom, in temu ustrezno reorganizirati vojsko in policijo. Denimo na morju postaviti in razviti obalno stražo. Odpisati že davno zastarela letala in na drugi strani združiti policijske in vojaške helikopterje, kupiti še nove in tako ustvariti res vsestransko uporabno eskadriljo. To, da smo v Natu, je dejstvo in verjetno bomo v njem ali temu podobnem vojaškem paktu ostali še naprej. Zatorej je treba končno sestaviti ustrezna dva motorizirana bataljona. Kolikor to stane, pač stane. Ti v bistvu specialni enoti bi se lahko vsaj pri urjenju združili s policijskimi specialci. Pod eno streho bi veljalo tudi združiti varnostno-obveščevalne službe in še niz drugih služb, da o orkestrih, častnih četah, muzejih in podobnem ne govorimo.

In kar je morda še najpomembnejše: kadri. Zdaj vojski večinoma poveljujejo v desetdnevnih spopadih z JLA priučeni oficirji – tudi generali niso izjema – s kakšnim hitrim tečajem v kakšnem od ameriških, kanadskih ali nemških vojaških oporišč. Zastaviti je torej treba jasen koncept šolanja oficirjev, ki bo sledilo našim potrebam. A vse to so najbrž le mokre sanje pohlevnega in v usodo molzne krave vdanega davkopllačevalca.

A to ni nič čudnega, če vemo, da je v Slovenski vojski več kot 3000 oficirjev in le nekaj več kot 2800 vojakov. En oficir torej poveljuje 0,926 vojaka! »Obrambne strukture«, kot se lepo reče v birokratsko vojaški latovščini, sestavlja še približno 900 dokazano precej nezanesljivih plačanih rezervistov ter še več kot tisoč takšnih ali drugačnih civilno obrambnih uslužbencev.

Martin Premk

Kaj nam pripoveduje Javorovica?

Pred triinšedemdesetimi let se je na Javorovici zgodila tragedija, v kateri je umrlo 113 partizanov in partizank. Dejstva o tem, kaj se je zgodilo, so znana, ohranjenih je veliko virov in pričevanj o resničnem dogajanju 16. marca 1944 na Javorovici.

Partizansko vojsko sta takrat napadli dve četi Slovenskega domobranstva skupaj z vodom SS-policijskega polka. Po koncu spopadov so poročevalci Cankarjeve brigade, ki so skupaj z borci prišli do trupel, opisali dogodke, a si njihovega pisanja med vojno niso upali objaviti v strahu, da bi bralce opisi preveč pretresli. Šele dobrih trideset let po koncu vojne je bil prvič objavljen zapis partizanskega poročevalca: »Vse naokrog leže trupla padlih tovarišev, če smemo te njihove ostanke sploh še tako imenovati. Prepoznati jih ni mogoče. Glave imajo presekanke z bodali ali pa razbite s puškinimi kopiti. Sezuli so jih, obleko in opremo pa pobrali. Z menoj stopa tovariš. Obrača mrtva trupla in z grozo išče svojega brata. Ne vem, ali ga bo prepoznal. Manjkajo jim glave, roke, noge ...«

O domobranskem napadu, v katerem ni bilo ujetnikov, saj so bili tudi tisti, ki so se predali, takoj postreljeni, nam pričajo tudi fotografije, ki so jih posneli domobranci sami, tako da se danes nihče ne more sprenevedati, kaj se je zgodilo. Dogodki tega dne so ostali zapisani. V zadnjem obdobju pa se pojavljajo težnje, da se izbrišejo dejstva o tem, kdo in kaj so bili ti, ki so napadli partizanske borce in borke, in kdo in kaj so bili partizani oziroma partizanska vojska.

Izbrisati se želi, da je Slovensko domobranstvo ustanovil in mu poveljeval esesovski general Erwin Rösener ter da so domobranci delovali v okviru zločinske organizacije SS. Na terenu pa so delovali pod neposrednim poveljstvom esesovskih oficirjev in skupaj z esesovskimi policijskimi polki. Nič več se tudi ne govori o tem, da je bil to čas, ko je nacistična Nemčija zasedla naše ozemlje z jasnim namenom izbrisati vse, kar je slovenskega, ter da je uničenje tako Slovencev kot vseh drugih »manjvrednih« ljudi vodila prav zločinska organizacija SS, katere del so bili domobranci. Organizacija SS je bila zato skupaj s svojo celotno sestavo na povojnih procesih v Nürnbergu razglašena za zločinsko organizacijo. Pred vsem svetom

so bili spoznani za krive, da so povzročili najgrozovitejšo vojno, v kateri je umrlo čez petdeset milijonov ljudi, za milijoni nista ostala ne pepel in ne grob.

Danes se noče več omenjati, da so bili ti, ki so padli na Javorovici, kot slovenski partizani mednarodno priznana zavezniška vojska, ki se je pod vodstvom ZSSR, ZDA in Velike Britanije bojevala proti fašizmu in nacizmu skupaj z množico drugih narodov zasedene Evrope. Na temeljih tega zavezniškega boja je tudi nastala Evropa, kakršno poznamo danes. Tudi Slovenija, ki je del te Evrope, je nastala na temeljih partizanskega boja. Partizansko gibanje je leta 1945 osvobodilo naše ozemlje in postavilo državo, da je danes samostojna.

Na temeljih tega zavezniškega boja je tudi nastala Evropa, kakršno poznamo danes. Tudi Slovenija, ki je del te Evrope, je nastala na temeljih partizanskega boja. Partizansko gibanje je leta 1945 osvobodilo naše ozemlje in postavilo državo, ki je danes samostojna.

Na žalost se skušajo vse pridobitve in vrednote protifašističnega boja izbrisati ne samo pri nas, temveč tudi drugod po Evropi. Dogodki iz druge svetovne vojne so izkoriščajo za spodbujanje novih delitev in za netenje sovraštva, čeprav so zgodovinska dejstva jasna in neizpodbitna.

Običajno se takšno netenje sovraštva začne s potvarjanjem ali spreobračanjem dejstev ter s povečevanjem tistih, ki so se bojevali na strani nacizma in vojno izgubili. Pri nas je pojem spreobračanja zgodovine postala že »sprava«, ki takšna, kakršna je, ko enači pripadnike zavezniške partizanske vojske s pripadniki organizacije SS, povzroča samo še večji razdor in sovraštvo. Na žalost jo pri tem spodbuja del politike, nekateri pa jo dopuščajo zgolj zaradi svoje »všečnosti na vse strani« oziroma zaradi lastne samovšečnosti. Žal se s takim potvarjanjem zgodovine dolgoročno povzroča velika škoda, ker se spodkopavajo temelji, na katerih je nastala naša država.

Ko se bo o drugi svetovni vojno govorilo pošteno in na podlagi dejstev in ko bo tudi država jasno opredelila, da je bil boj za svobodo plemenit boj, na katerem temeljimo, in da je bilo izdajstvo sprevrženo dejanje, bo sprava med ljudmi prišla sama od sebe. Takrat bodo ljudje lahko zrl v prihodnost in se bodo s spoštljivostjo in ponosom spominjali tega boja in vseh žrtev, ki so umrle za svobodo, tako tiste, ki so padle na Javorovici.

KOMENTAR

Ugodni gospodarski rezultati v Sloveniji

dr. France Križanič

V letu 2016 je slovenski bruto domači produkt (BDP) obsegal skoraj 40 milijard evrov ali 19.300 evrov na prebivalca. Lani se je povečal za 3,1 odstotka, če odznamemo vpliv inflacije, pa za 2,5 odstotka.

Primerjava s prejšnjim obdobjem kaže, da je bil slovenski BDP v evrih leta 2016 za 11 odstotkov višji kot na dnu krize leta 2013, pa tudi za pet odstotkov obsežnejši kot pred krizo leta 2008. Če odstranimo vpliv inflacije, je bil realni BDP v Sloveniji lani še za 2,2 odstotka nižji kot v letu 2008. V obdobju po letu 2013 je naš BDP v evrih naraščal povprečno po 3,5 odstotka na leto, realno pa po 2,6 odstotka na leto. Pri takšni rasti bo letos presežena tudi realna raven slovenskega BDP v letu 2008.

Lani se je v Sloveniji izvoz realno povečal za skoraj šest odstotkov, poraba gospodinjstev in države pa za slabe tri odstotke, medtem ko so bruto investicije v osnovna sredstva upadle za dobre tri odstotke. Znižanje investicij je bilo posledica omejevalne kreditne politike Banke Slovenije in težavnega prehoda naše države na financiranje projektov iz nove evropske finančne perspektive.

Sedanja gospodarska rast je predvsem posledica povečevanja izvoza. Od leta 2010 narašča povprečno po 5,4 odstotka na leto (ob znižanju za vpliv inflacije, t. j. realno). Gospodarski preobrat po letu 2013 so torej omogočili tisti ukrepi slovenske gospodarske politike, ki so spodbudili omenjeno rast izvoza. Ob zmanjševanju investicij je na konkurenčnost in povečevanje našega izvoza vplivala počasnejša rast stroškov dela kot v svetu, še zlasti pa je ugodno učinkovalo okrepljeno investiranje v raziskave in razvoj. Ukrepi razvojne politike na tem področju so bili: usmerjanje evropskih sredstev in sredstev slovenskega proračuna v sofinanciranje raziskav in razvoja v gospodarstvu, davčne olajšave pri davku od dohodka pravnih oseb (po domače davek na profit) za stroške z raziskavami in razvojem ter ugodni selektivni krediti Slovenske izvozne družbe (tudi Evropske investicijske banke).

V zadnjem četrtletju lani smo imeli v Sloveniji tri delovne dneve manj kot v enakem obdobju predlani, a je bil realni BDP vendarle za 2,6 odstotka večji. To kaže na precejšen pospešek gospodarske rasti na koncu leta 2016. Prekinilo se je tudi upadanje investicij. Če ne bi bilo začasnega učinka manjšega števila delovnih dni, bi bil v zadnjem lanskem četrtletju slovenski BDP realno kar 3,6 odstotka nad primerljivo predlansko ravno.

Zunanje ravnotežje

Leta 2016 je bil saldo tekočega računa slovenske plačilne bilance (poleg izvoza in uvoza v gospodarskih odnosih s svetom upošteva tudi plačila obresti, plač, pokojnin, profitov ...) pozitiven za 2,7 milijarde evrov, ta presežek pa je obsegal sedem odstotkov našega BDP. Izvoz blaga in storitev je lani presegal ustrezní uvoz kar za 3,8 milijarde evrov ali za 14 odstotkov. Tako velikega presežka v zunanji menjavi Slovenija še ni ustvarila. V letu 2016 je slovenski izvoz blaga in storitev

dosegel 31,4 milijarde evrov in je bil za 52 odstotkov (10,7 milijarde evrov) večji kot leta 2009 ter za 25 odstotkov (6,4 milijarde evrov) večji kot med svetovno konjunkturo leta 2008.

Trg dela

Anketa, izvedena po metodologiji Mednarodne organizacije dela, za zadnje lansko četrtletje kaže, da je v Sloveniji 924 tisoč delovno aktivnih oseb in 81 tisoč ljudi brez dela (tudi če upoštevamo neformalne oblike gospodarske dejavnosti). Število delovno aktivnih se je po tej oceni v zadnjem letu povečalo za deset tisoč, število iskalcev zaposlitve pa znižalo za 3000. Mednarodno primerljiva stopnja brezposelnosti je bila decembra lani v Sloveniji 7,5-odstotna, v evrskem območju pa 9,6-odstotna.

Nekateri ljudje se registrirajo kot brezposelni, pa vendarle delajo v neformalnih (neprijavljenih) oblikah angažmaja, zato je število z anketo ocenjenih iskalcev zaposlitve manjše od tistih, ki so na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljeni kot nezaposleni. Februarja

Deflacijo je povzročila politika varčevanja v obdobju okrevanja po recesiji, inflacijo pa je pospešilo povečanje cen energetskih surovin (zlasti nafte) v zadnjem delu prejšnjega leta.

letos jih je bilo prijavljenih 101.000 oseb. To je skoraj 15 tisoč ali za 13 odstotkov manj kot februarja lani. Kljub izboljšanju v zadnjih letih je bilo število brezposelnih februarja leta 2017 za 34 tisoč večje kot v istem mesecu leta 2008. Rezerve za povečanje števila delovnih mest je v Sloveniji še dovolj.

Inflacija

Po dveh letih stagnacije ali upadanja cen se te od oktobra lani spet povečujejo. Februarja letos so bile cene življenjskih potrebščin v Sloveniji že za 2,2 odstotka višje kot pred letom dni. K tej inflaciji so zlasti prispevali podražitve prevoza in hrane ter višji stroški komunikacij, stanovanja, vode, električne energije, plina in goriva. Nižje kot pred letom dni ostajajo cene oblačil in obutve. V Sloveniji smo imeli zadnji dve leti globljo deflacijo, zdaj pa imamo nekoliko hitrejšo inflacijo kot v evrskem območju. Za eno in drugo pa so bili vzroki skupni. Deflacijo je povzročila politika varčevanja v obdobju okrevanja po recesiji, inflacijo pa je pospešilo povečanje cen energetskih surovin (zlasti nafte) v zadnjem obdobju prejšnjega leta. Povrnila so se inflacijska pričakovanja in so ob povečani denarni ponudbi Evropske centralne banke (t. i. kvantitativno sproščanje) od zadnjega lanskega četrtletja dalje vplivala na začetek počasne rasti cen.

Umik okupatorjevih in kvizlinških enot iz Jugoslavije

Maščevanja zagotovo ni bilo

Na zemljevidu prikritih grobišč Geopedije je na vzhodnem robu Celja označenih nekaj grobišč z ustaši, proti Bukovžlaku pa so najverjetneje pokopani četniki. Tudi pri Vojniku so tri grobišča z ustaši. 11. maja 1945 je na območje Slovenskih Konjic, Šentjurja in Vojnika prispela 16. vojvodinska divizija, ki je v naslednjih dveh dneh zajela in razorožila 22. in 181. nemško divizijo. 2. brigada 16. divizije je prodirala od Slovenskih Konjic proti Celju, da bi obkolila veliko ustaško skupino, ki se je iz Celja prebijala proti Vitanju in Dobrni ter je izsilila pot iz Celja z grožnjo o požigu mesta. Predhodnica te ustaške skupine je bila pri Vojniku povsem razbita.

// PIŠE: Milan Gorjanc

2. vojvodinska brigada je nadaljevala prodor do Srednjega Doliča, da bi omogočila zajetje glavnine te ustaške skupine skupaj s 17. vzhodnobosensko divizijo pred prebojem v Avstrijo v naročje zahodnih zaveznikov. Poveljstvo 3. armade je po Titovi kritiki, da prepočasno prodirajo proti meji in frontalno rinejo umikajočega sovražnika, napotilo 16. vojvodinsko divizijo brez 4. brigade s tovornjaki skozi Ljubljano in čez Jezerko na Koroško. Tako je tudi 2. brigada iz Doliča skozi Velenje odšla na Koroško. Na območju Celja in Šentjurja je ostala 4. brigada 16. divizije, ki je razoroževala Nemce in čistila to območje od zaostalih manjših ustaških in četniških skupin.

1. in 2. vojvodinsko brigado so v severovzhodni Bosni na območju planine Majevice maja leta 1943 ustanovili borci iz Srema, pretežno srbske narodnosti. Geografske razmere v Sremu niso dopuščale bojevanja večjih partizanskih enot, pa tudi Nemci so temeljito varovali železnico in cesto med Beogradom in Zagrebom. Tudi 4. vojvodinska brigada je bila v septembru leta 1943 ustanovljena v Bosni na planini Majeveci, med borci pa so bili tudi že Srbi iz Bačke.

Vojvodina je bila po okupaciji leta 1941 razdeljena med okupatorje. Paveličevi NDH je pripadel Srem. Hortijeva fašistična Madžarska je zasedla Bačko, Banat pa je zaradi velikega števila v prejšnjih stoletjih naseljenih Nemcev postal protektorat pod nepos-

redno upravo Berlina. Zločine nad Srbi, Judi in Romi so izvajali vsi trije okupatorji, Nemci v Banatu še najmanj, ker so potrebovali delovno silo, saj so bili mlajši Nemci v 7. SS-diviziji princa Evgena. Madžarski fašisti so izvajali množične poboje v večjih mestih. Januarja leta 1942 so v Novem Sadu postrelili in vrgli pod led na zamrznjeni Donavi več kot tisoč nedolžnih civilistov. Poslanec takratnega madžarskega parlamenta Zsilinsky je ugotovil, da je v januarski raciji leta 1942 madžarska vojska pobila 12.763 nedolžnih ljudi, kar je v posebnem memorandumu že na začetku februarja leta 1942 sporočil regentu Hortyju. Ti zločini so bili po osvoboditvi Vojvodine konec leta 1944 tudi procesirani, bilo pa je med vojno veliko osebnega maščevanja proti med vojno priseljenim Madžarom, ki so zasegli srbsko imetje.

Hrvati staroselci v Sremu niso bili navdušeni nad zasedbo NDH, predvsem pa niso množično sodelovali v zločinih nad Srbi. Tudi med ustaši jih ni bilo mnogo. Strahotne zločine so v Sremu v avgustu leta 1942 storili ustaši iz BiH pod vodstvom banjaluškega vodje ustašev v Bosanski krajini Viktorja Tomića, ki je pred tem že tam vodil pokole Srbov. V dveh mesecih je »naglo premično sodišče« likvidiralo več kot 6000 Srbov in Judov v Sremu. Čeprav je delovanje tega »sodišča« usmerjal gestapo v Zagrebu, je nemško poveljstvo v Srbiji ostro protestiralo pri Paveliču in konec septembra leta 1942 so ga umaknili iz Srema.

Celotna 16. vojvodinska divizija se je od jeseni 1943 pa vse do poletja 1944 bojevala v vzhodni Bosni predvsem proti četnikom, v večjih mestih in ob komunikacijah pa so bile posadke domobranov. V naseljih z muslimanskim prebivalstvom pa je bila dobro organizirana in oborožena muslimanska milica. Partizani so se morali bojevati še z dokaj močnimi oboroženimi skupinami nekakšne paravojske, »zelenim kadrom«. Čisto ustaških enot pa skoraj ni bilo, samo občasno so sodelovale v manjših hajkah. Še posebno 4. brigada ni imela večjih spopadov z ustaši. Po prodoru 16. divizije v Srbijo v septembru leta 1944 so bili njeni nasprotniki sprva četniki, zatem pa Nemci vse do Rogaške Slatine. Prvi spopad z ustaši je 4. brigada dejansko imela 14. maja v okolici Celja, ko se skupina v velikosti bataljona ni hotela predati in se je uprla z ognjem. Predali so se šele, ko so bili povsem obkoljeni.

Ker je 2. brigada že 11. maja 1945 pohitela proti Mislinjski dolini, se ni zadrževala ob razbiti predhodnici velike ustaške skupine pri Vojniku. 1. in 4. brigada pa sta razoroževali 22. in 181. nemško divizijo v okolici Šentjurja. Toda 16. vojvodinska divizija je z glavnino odšla prek Ljubljane in Tržiča na Koroško, kamor je prispela 15. maja, ko se je velika skupina ustašev in črnogorskih četnikov pri Pliberku že predala. Med Šentjurjem in Celjem je ostala 4. brigada, ki je zbiral plen in spremljala ujetnike v zbirna taborišča. V srditih spopadih so ustaši imeli veliko mrtvih, ki so ostali nepokopani na bojišču. Tudi te je bilo treba nekje pokopati. Po zaključnem poročilu 3. armade je v neposrednih bojih na območju Štajerske v dneh po 9. maju 1945 padlo približno 25.000 sovražnikovih vojakov, ranjenih je bilo 4.000 in zajetih 105.000 ljudi, od tega približno 60.000 hrvaških ustašev in domobranov ter 5.000 črnogorskih četnikov. V grobiščih v okolici Celja in Vojnika so najverjetneje pokopani padli nasprotniki v bojih, ker se niso hoteli predati in so se hoteli za vsako ceno prebiti na Koroško k zahodnim zaveznikom. Za maščevanje Vojvodincev pri Vojniku in v okolici Celja dejansko ni bilo časa, pa tudi ne razloga. ●

Zbirka partizanskih spomenikov na Geopediji

Vabljeni k vnosom spomenikov

Geopedija je slovenska ustreznica Googlovim Zemljevidom. Njen predhodnik je bil Atlas Slovenije, zemljevide je dobila od Geodetske uprave in drugih državnih institucij, programsko pa zanjo skrbi podjetje Sinergise. Uporabniki vanjo vpisujemo svoje lokacije, bodisi za zasebno rabo bodisi za javni ogled ali javno dopolnjevanje. Na Geopediji obstaja množica slojev s področja urbanizma, turizma, kulture, med najbolj zanimivimi so hišne številke, cestne kamere, bankomati, gostilne, šole, kolesarske poti, jame, lekarne, planinske kočice in poti, fotografije krajev.

// PIŠE: **Miran Hladnik**

Kulturno zainteresirani lahko vklopijo npr. sloj Rojstni kraji slovenskih literatov ali Dogajališča zgodovinskih romanov, mi pa smo se odločili za ogled sloja Partizanski spomeniki in za sodelovanje pri njem.

Trenutno je v sloj *Partizanski spomeniki* vpisanih nekaj čez tisoč spomenikov, kar je nekako tretjina vseh. Register nepremične kulturne dediščine pozna približno 2600 partizanskih spomenikov, ker vsa obeležja niso vpisana vanj. Prenekatero ploščo so sneli z zidu in je po prenovi stavbe niso vrnili na staro mesto (npr. na gradu Goričane, kjer je bilo med vojno zbirno taborišče za

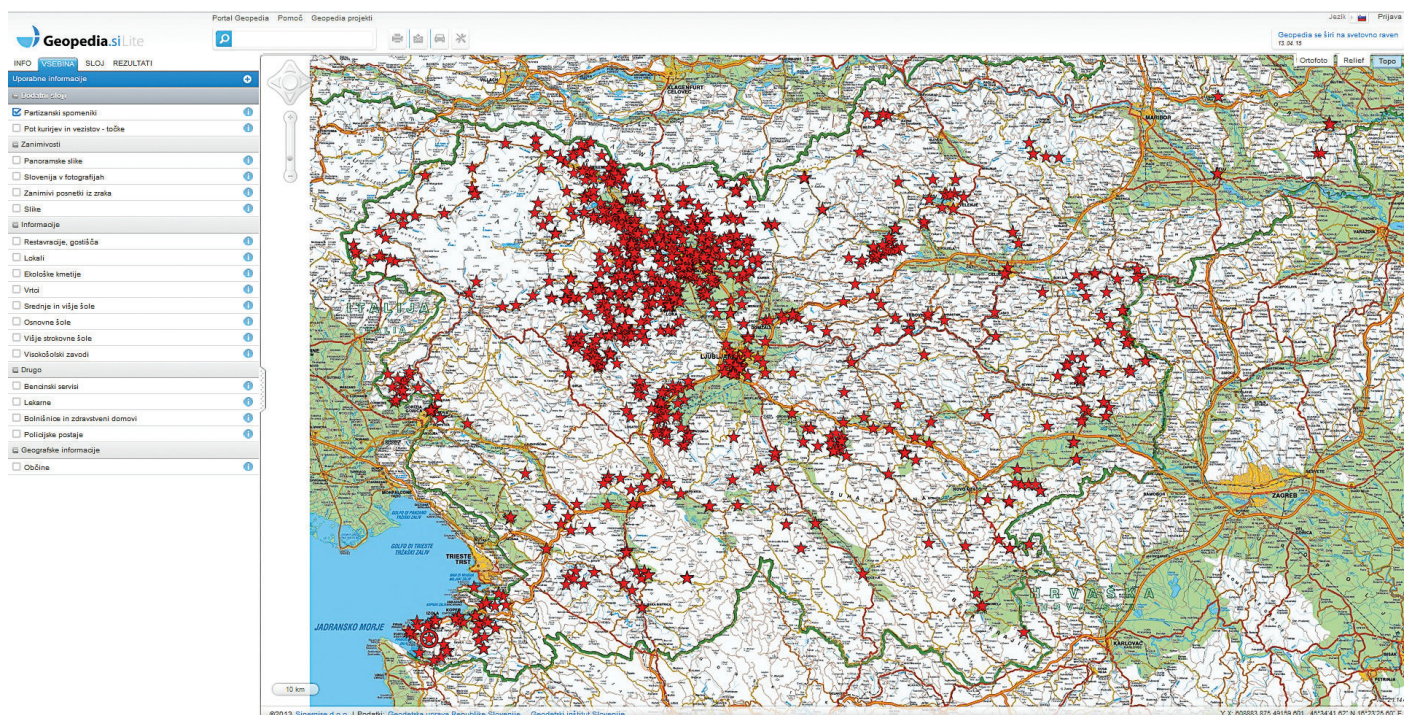
deportacije) ali so jo preprosto uničili, marsikatera pa se je zadnja leta pojavila na novo. Zbirka, ki jo lahko kdor koli dopolnjuje in popravlja, bo čez leto in dan lahko vsebovala vse spomenike iz časa NOB na Slovenskem in sproti beležila, kaj se dogaja z njimi.

Za poseganje v Geopedijo se je treba prijaviti s svojim pravim imenom, zato je vandaliziranje izključeno. Če kdo pomotoma naredi kaj narobe, za njim popravim ali prosim za popravilo administratorje. Zbirko sva 2013 zastavila z ženo, da bi vanjo vpisovala spomenike iz svoje okolice ter s kolesarskih in planinskih izletov, leta 2016 pa sta prijatelja Lado Nikšič in Damjan Renko prišla

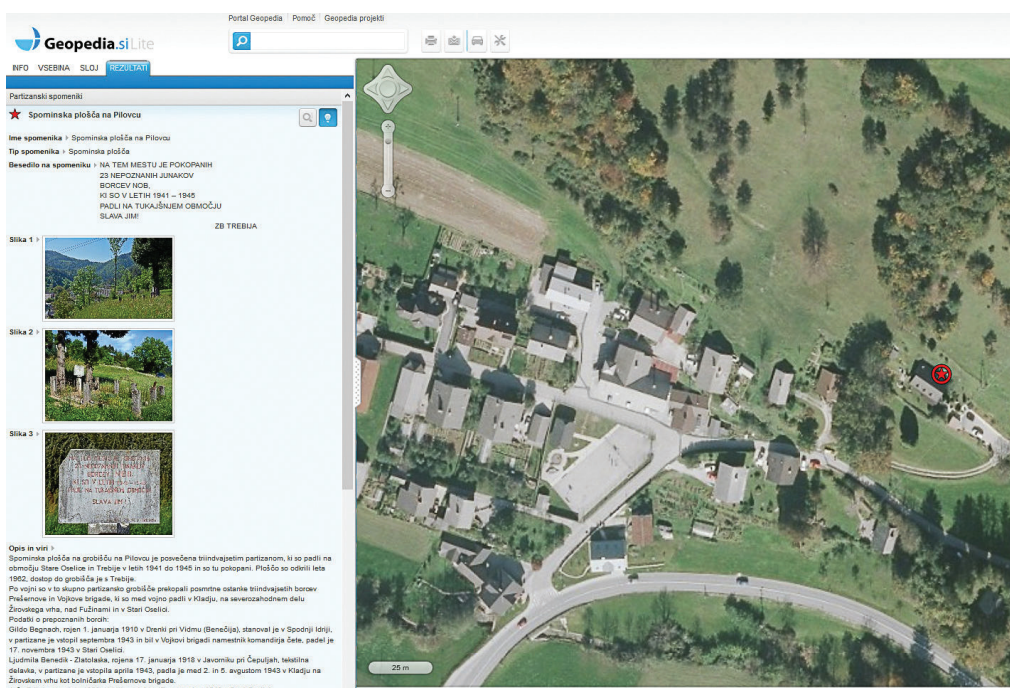
na idejo, da k popisovanju pritegnemo več ljudi in pokrijemo vso Slovenijo. Najprej so se pridružili študenti zgodovine v seminarju profesorja Boža Repeeta z ljubljanske univerze, potem pa še področne organizacije ZB. V štirih delavnicah na sedežu ZB v Ljubljani sem 50 udeležencem pokazal, kako se spomeniki vpisujejo, in zbirka je začela hitreje naraščati.

Navodila za delo smo postavili na začetno stran našega partizanskega sloja, na spletišču Wikiverza pa pod naslovom *Partizanski spomeniki na Geopediji* sproti dodajam vire v pomoč popisovalcem. To so tiskani ali spletni sezname spomenikov po občinah ali širših območjih, ki jih je treba prepisati v skupno zbirko. Nekatere lokalne zbirke vsebujejo samo slike, druge pa prinašajo vse mogoče podatke, le slik ne. Geopedija vsak spomenik pokaže tudi na terenu (na zemljevidu ali na posnetku iz zraka) in ga opremi z opisom dostopa.

Tule nagovarjam za sodelovanje pri projektu. Kdor je spomenike iz svoje okolice že popisal za kakšno knjigo, članek ali spletno stran, delo začne z registracijo in prijavo na Geopediji. V iskalno vrstico vtipka sloj Partizanski spomeniki, poveča svoje območje na zemljevidu in s klikom na zvezdice, ki

Sloj Partizanski spomeniki na Geopediji

Zapis posameznega spomenika v zbirki

označujejo spomenike, preveri zapise. Skromne opise odpre s klikom na Uredi (ikona svinčnika) in jih dopolni, manjkajoče spomenike vnese na sveže.

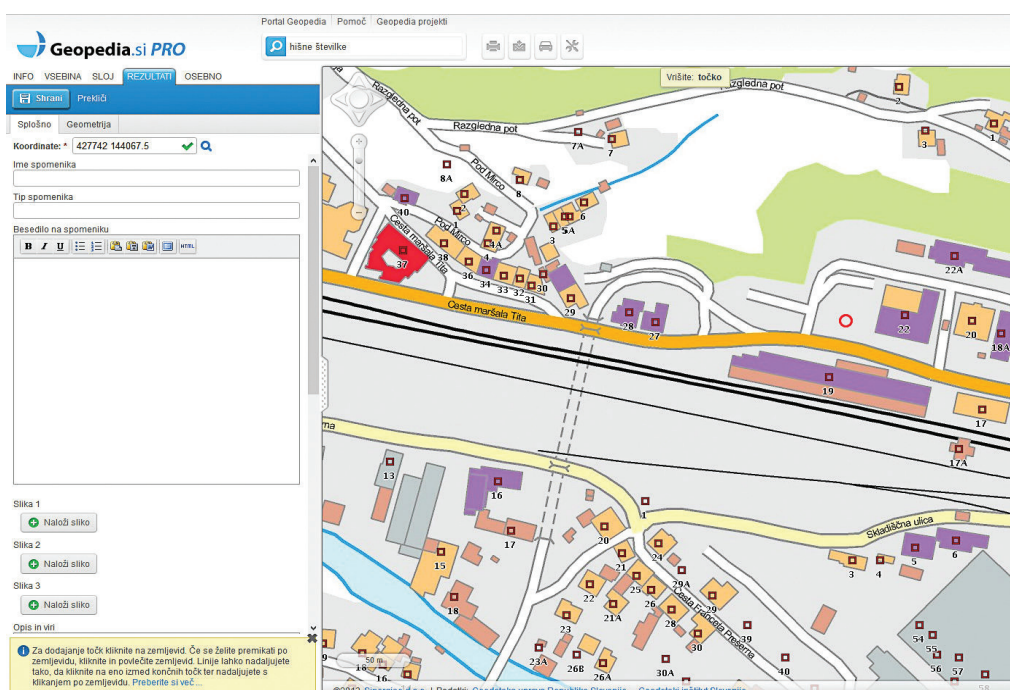
Kdor pa rad potuje križemkražem po deželi, bo spomenike, na katere je naletel na nedeljskem izletu in jih poslikal, vnesel zvečer doma. Poiskal bo lokacijo spomenika na Geopediji, potem ko je za boljšo orientacijo vključil še sloj hišnih številk v ulični povečavi in si izbral fotografski pogled; večji spomeniki se pri ustrezni povečavi v ortofoto pogledu že sami pokažejo na posnetku. Na levi strani zaslona bo kliknil na ikono zelene kaplje s plusom, ki pomeni Dodaj

novi točko, in odprla se mu bodo polja za vnos. Z levo miškino tipko bo kliknil na mesto na zemljevidu, kjer je spomenik (v tem trenutku se bo okno za geografske koordinate samodejno izpolnilo s številkami), potem pa bo izpolnil polja za ime in tip spomenika, besedilo na njem, polje za opis in vire, lokacijo, parcelno številko in dostop. V vnosni maski je prostora za tri slike. Na koncu bo vpisal še svoje ime in datum ali ju dodal podatkom predhodnika. Če za katero od polj ne bo imel pri roki podatkov, nič narobe, dopolnil jih bo kdaj pozneje.

Ime spomenika naj bo po možnosti enako kot na Situli, tj. v Registru nepre-

mične kulturne dediščine: kratko, pomenljivo in z imenom lokacije, npr. Padlim v NOB, Begunje. Tip spomenika: lahko je spominska plošča, prostostoječi spomenik, obelisk, kip ali drugačna skulptura, nagrobnik, grob, napis na naravni skali, infotabla, spominski park, kombinacija naštetega ... Besedilo na spomeniku prepisemo čim natančneje. V rubriki *Opis in viri* navedemo številko spomenika (EŠD) v Registru kulturne dediščine oz. ustvarimo povezavo na tamkajšnji zapis, spletne vire vključimo v hiperpovezave, drugo literaturo navedemo po Cobissu ali kar s povezavo nanj. Nekateri zapisi zelo podrobno poročajo o tragičnih dogodkih, o katerih priča spomenik, drugi so za zdaj še skopi. Dobro je čim natančneje popisati orientacijske zadrege pri dostopu in kako jih premagati. Parcelne podatke

Kdor pa rad potuje križemkražem po deželi, bo spomenike, na katere je naletel na nedeljskem izletu in jih poslikal, vnesel zvečer doma.

Prva polovica vnosnega polja za nov spomenik v topografskem pogledu z vključenim slojem hišnih številk; vpisali bomo osrednji spomenik NOB na Jesenicah.

dobimo na portalu iObčina, imen zasebnih lastnikov ne vpisujemo. Same velike črke pridejo v poštev le za besedilo na spomeniku, vse drugo pišemo z malimi črkami.

Slike pred nalaganjem po možnosti zmanjšamo na format od 1024 do 1600 pik. Za spominske plošče ne potrebujemo več kot dva posnetka (enega čisto od blizu, da se čim jasneje vidi napis, drugega od daleč, da je zraven plošče še hišna številka ali cela stavba), za večino spomenikov pa tri: besedilo, celotni spomenik in spomenik s širšo okolico. Pri spomeniškem kompleksu bomo več posnetkov pred nalaganjem v urejevalniku združili v enega.

Geopedija pokriva od blizu trenutno samo ozemlje Slovenije, zato smo prisljeni spomenike na avstrijski ali italijanski strani meje postavljati na zemljevid v bolj oddaljenem merilu. Dodatne napotke boste vnašalci dobili s klikom na ikono i na začetni strani sloja, v sili pa vprašanja naslovite kar name. ● miran.hladnik@gmail.com

Anketa med osnovnošolci o seznanjenosti z NOB

Spomeniki se jim zdijo pomembni

V šolskem letu 2015/2016 sem izdelal raziskovalno nalogo z naslovom Stanje obeležij NOB kot odnos javnosti do zgodovine druge svetovne vojne. V prvem delu raziskave sem preučeval stanje obeležij Narodnoosvobodilnega boja (NOB) na območju občine Gorenja vas - Poljane, v drugem delu raziskave pa me je zanimal odnos učencev osmih in devetih razredov osnovne šole do NOB in sporočil, ki jim jih ta obeležja polpretekle zgodovine prenašajo. V tem prispevku povzemam samo drugi del raziskave.

// PIŠE: Matic Debeljak // FOTO: osebni album

Da bi dobil čim širši vpogled v preučevano problematiko, sem izvedel anketiranje v zadnjih dveh razredih osnovne šole v urbanem in podeželskem okolju. Izbral sem Osnovno šolo Majde Vrhovnik v Ljubljani in Osnovno šolo Poljane iz Poljan nad Škofjo Loko. Anketni vprašalnik je sestavljalo pet vprašanj. Anketiranci so lahko pri vsakem vprašanju izbirali med tremi možnimi odgovori, izbrali pa so lahko samo enega.

Raziskava

S prvim vprašanjem sem želel izvedeti, ali moji vrstniki razumejo, kaj je NOB. V drugem vprašanju me je zanimal njihov odnos do spomenikov NOB, v tretjem pa, ali je njihov fizični obstoj v dobi interneta sploh še potreben. Nato me je zanimalo, komu moji vrstniki pripisujejo skrb za vzdrževanje in odločanje o usodi spomenikov. Z zadnjim, petim vprašanjem pa sem učence spraševal, ali bi se želeli pri pouku zgodovine bolj seznaniti z dogodki, ki jih zaznamujejo spomeniki NOB v njihovem okolju.

Pri anketiranju je sodelovalo 85 učencev OŠ Majde Vrhovnik in 61 učencev OŠ Poljane.

Rezultati odgovorov na prvo vprašanje kažejo, da ima polovica anketiranih učencev napačno predstavo, kakšne vrste odpor je bil NOB, saj menijo, da je bil NOB mirovniško gibanje ali pa profesionalna vojaška sila. Zaradi slabega razumevanja pojma NOB so odgovori na drugo vprašanje prijetno presenečenje, saj skoraj vsi anketiranci razumejo

Z bratom Martinom (stoji pred menoj) sva poleti obiskala Bolnico Franjo in spomenik na vrhu Porezna.

pravilno vlogo spomenika. To potrjujejo tudi odgovori na tretje vprašanje, saj se večini zdi, da je fizičen obstoj spomenikov tudi v digitalni dobi nujno potreben. Pri vprašanju o skrbništvu spomenikov je večina izbrala Zvezo borcev NOB ali občino. S tem nakazujejo, da vidijo spomenike kot lastnino družbe in ne posameznika. Pri zadnjem vprašanju pa je samo slaba tretjina anketirancev izrazila željo po boljše seznanitvi z obdobjem NOB pri pouku zgodovine, medtem ko drugih to obdobje slovenske zgodovine sploh ne zanima.

Na podlagi rezultatov ankete lahko sklenem, da imajo učenci obeh šol spoštljiv odnos do spomenikov NOB in njihovih sporočil, medtem ko jih boljše seznanitev z dogodki, ki jih zaznamujejo spomeniki, ne zanima preveč. Spomenike NOB sicer razumejo kot javno lastnino in skrbi zanje ne pripisujejo posameznikom oz. lastnikom zemljišč, na katerih spomeniki stojijo. Žal je to področje pravno neurejeno, saj na primer občina Gorenja vas - Poljane nima sprejetih dokumentov o upravljanju spomenikov NOB, zato je njihova usoda prepuščena lastnikom zemljišč oziroma stavb, kjer so spomeniki.

Rezultati kažejo, da učenci zadnjih razredov osnovne šole ne kažejo zanimanja, da bi se s tem obdobjem zgodovine boljše seznanili. To bi lahko pripisali tudi premajhnemu številu ur, ki jih v osnovni šoli posvetijo spoznavanju NOB. Učni program namreč vsebini NOB na-

menja sam pet šolskih ur v vseh letih osnovne šole. Iz ankete je razvidno, da se otroci zunaj šole z vsebino NOB tako rekoč ne seznanijo, zato bi morala šola temu obdobju nameniti veliko več časa.

Če mladi s tako pomembnim obdobjem slovenske preteklosti ne bodo seznanjeni, bodo v bližnji prihodnosti spomeniki NOB propadli, njihova sporočilnost pa se bo izgubila. Ker iz družbe tako izgine zgodovinski spomin, se lahko dogodki, ki so privedli do strahotnega trpljenja in izgub milijonov življenj v drugi svetovni vojni, ponovijo.

Predstavitev knjige **Mace Jogan**

Katališka cerkev in družbeno zlo

Pri Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani je izšla nova knjiga dr. Mace Jogan, članice Sveta ZZB NOB Slovenije, z naslovom *Katoliška cerkev in družbeno zlo*. Knjiga je v elektronski obliki dostopna na spodnji povezavi, njeno nalaganje pa je brezplačno.

http://knjigarna.fdv.si/knjige/sociologija/ost-osrednje-socioloske-teme/i_730_katoliska-cerkev-in-druzbeno-zlo

Letos sem šel na pohod s Pasje ravni v Dražgoše.

Raziskovalna naloga je v celoti objavljena na spletni strani Zveze borcev NOB Škofja Loka v rubriki Spomeniki NOB na Škofjeloškem (<http://zbnob-skofjaloka.weebly.com/>).

O meni

Sem učenec devetega razreda Osnovne šole Majde Vrhovnik v Ljubljani in sem star 14 let. V življenju me najbolj navdušuje zgodovina, še posebno zgodovina vojn. Da me to področje še posebej zanima, sta zaslužna tudi moj odlični profesor zgodovine Srečko Kecman in angleška revija *All about history*, na katero sem naročen. Za to raziskovalno nalogo sem se odločil, ker na območju Slovenije ni bilo opravljenega nobenega podobnega popisa stanja obeležij NOB. Ljudem hočem tematiko, ki jo obravnavam v svoji raziskavi, čim bolj približati (mogoče bi lahko sledil popis stanja spomenikov NOB po vsej Sloveniji) ob tem pa sta me zanimala odnos najstnikov do NOB in njihov pogled na to temo.

Letos sem se udeležil pohoda s Pasje ravni v Dražgoše. Hodil sem skupaj z Martinom Premkom, ki me kot odlični zgodovinar še dodatno navdušuje za raziskovanje zgodovine. V prostem času veliko berem in se ukvarjam z različnimi športi, kot so tek na smučeh, kolesarstvo in odbojka. Veliko pomagam na vrtu v Poljanah nad Škofjo Loko, kjer preživljamo poletne dni, zato sem za področje raziskave izbral širše območje poljanske vstaje. ●

Knjigo so v organizaciji Ženskega lobija Slovenije predstavili v Ljubljani. Predstavitev pa je izzvenela precej širše, saj so govorniki, poleg avtorice Mace Jogan in Sonje Lokar, predsednice Ženskega lobija Slovenije, še dr. Sašo Dragoš s Fakultete za socialno delo in recenzentka dr. Sonja Bezjak s Fakultete za družbene vede, obsežno osvetlili delovanje Rimskokatoliške cerkve v Sloveniji, kjer je z ustavo zagotovljena ločenost med državo in Cerkvijo. Po ocenah Lokarjeve se v Sloveniji poraja zelo radikalno katoliško gibanje, ki skuša čas zavrteti nazaj in celotno družbo vrniti v čase, ki smo jih že zdavnaj presegli. Ali natančneje: smo bili prepričani, da smo jih presegli in da so nekatere pravice dosežene za vedno. To se kaže tudi v vse hujših pritiskih po ukinitvi sekularne države in po poseganju v vse sfere družbe.

Maca Jogan je v knjigi, ki je brezplačno dostopna na spletu, analizirala in pregledala številne vire, ki jih tudi navaja, segajo pa od analize delovnih zvezkov, učbenikov, priročnikov do govorov, člankov, okrožnic in strateških dokumentov. Po besedah dr. Bezjakove je delo zelo pomembno za razumevanje trenutnega delovanja RKC v Sloveniji in delovanja celotne slovenske družbe.

Dr. **Sašo Dragoš** pa je opozoril, da je najpomembnejše sporočilo knjige v tem, da nam jasno pove, kaj, kje in kdaj bi se moralo v Sloveniji kaj narediti (kaj bi torej morala narediti politika oziroma oblast), pa se ni, zato smo se znašli v sedanjih razmerah, ko si RKC vse bolj prisvaja politični in družbeni prostor in

posega v vse pore družbenega in osebnega življenja. Pri tem enako krivdo nosijo vse dosedanje vlade od osamosvojitve dalje, tako leve kot desne. Za sedanje razmere, vključno s poskusi

Sonja Lokar, Maca Jogan in Sonja Bezjak
(Foto: Jožica Hribar)

reinterpretacije zgodovine, so enako odgovorni vsi, ki imajo družbeno moč. Priznal je tudi, da so se sociologi religije in številni drugi intelektualci v Sloveniji zelo motili, ko so mislili, da se bo RKC spremenila pod zunanjimi vplivi ali zaradi sprememb, ki jih bodo od nje zahtevali verniki. In četudi iz raziskav Slovenskega javnega mnenja izhaja, da so tudi verni ljudje v Sloveniji zelo nenaklonjeni bogatenju RKC, da obsojajo neoliberalizem in grobi kapitalizem, ki ga udejanja RKC, ter številne škandale znotraj nje, se cerkvenih dostojanstvenikov in voditeljev to ne dotakne. Ker je RKC v Sloveniji tako zelo bogata, pri čemer ji oblast velikodušno pomaga pri bogatenju, ni dovzetna ne za spremembe in ne za mnenja vernikov. ●

J. H.

Na obisku pri Francu Jerončiču v Melikih pri Ligu nad Kanalom

Rezbarjenje ga je povsem prevzelo

»Oktobra leta 1943 sem bil borec 17. brigade, ko so nam italijanski partizani garibaldinci pripeljali 85 Angležev, večina so bili piloti in letalci, ki so jih v Italiji rešili iz nemških rok. Določili so 20 mož, med njimi sem bil tudi sam, in nam naročili, naj jih varno prepeljemo v Lokovec nad Čepovanom. Takrat sem prvič v življenju videl črnca,« začena svojo pripoved 94-letni Franc Jerončič iz vasice Meliki pri Ligu nad Kanalom ob Soči.

// PIŠE IN FOTO: Jožica Hribar

»Na pot smo šli ponoči, v Desklah smo čez Sočo naredili žičnico, na obeh straneh reke pa zasedo, da je lahko vseh 85 Angležev varno prešlo reko. Zjutraj smo vsi premočeni prišli na Banjšice, kjer so nas partizani že pričakovali z močnikom. Zaradi nevarnosti so nas namestili v hlev, da bi se osušili in odpočili. Pa smo zaslišali streljanje s Svete gore, ko je prišel ukaz, da z Angleži ostaneta le dva stražarja, drugi pa gremo na pomoč na Sveto goro, od koder smo uspešno pregnali nemško patroljo in se vrnili na tisti močnik. Joj, kako nam je teknil!« Ko so se osušili in okrepčali, so pot nadaljevali v Lokovec, kjer so kot dobrodošlico Angležem spekli ovna in skuhalih polento. »Zanje je bila to povsem neznan hrana, a lakota naredi svoje,« se spominja **Franc Jerončič**. Tukaj so

se z Angleži razšli, ponje je prišla druga enota in jih prepeljala do partizanskega letališča Nadlesk, od tam pa v Bari.

Spomin na komandanta Zorka

Kljub častitljivim letom so misli našega sogovornika bistre, spominja se ljudi, imen, dogodkov. Spomni se, kako

Aluminijasta škatlica za cigarete, ki mu jo je izdelal ruski vojak.

je sam oktobra leta 1943 vstopil v 17. brigado na Koradi, nato pa je del brigade s komandantom Francem Črnučljem Zorkom odšel v Benečijo, med njimi je bil tudi Jerončič. V nemški ofenzivi je bil kurir 2. bataljona, imel je le 20 let. Pripoveduje, da so Nemci po ofenzivi iz teh krajev množico civilistov izselili v koncentracijska taborišča. Sam se je po ofenzivi za nekaj časa vrnil domov in konec marca 1944 vstopil v Briško-beneški odred. »V glavnem smo delovali v različnih akcijah po sosednji Benečiji in Kanalskem Kolovratu, 2. januarja 1945 pa so nas priključili zaščitnemu bataljonu kobariškega vojnega območja. V tem bataljonu je bilo tudi približno deset ruskih partizanov, s katerimi smo se spoprijateljili, saj so se naučili tudi nekaj slovenščine. Ko smo bili nastanjeni v vasi Dreka, sva z enim izmed njih postala dobra prijatelja in kmalu sem videl, da je tudi odličen mojster. Iz tako ime-

Franc Jerončič med svojo etnološko-rezbarsko zbirko na domu v Melikih pri Ligu

novanih gavet, aluminijastih vojaških posod za hrano, je izdeloval škatlice za cigarete in tobak. Eno je izdelal tudi zame in še vedno jo hranim.«

Spomni se, da nekateri župniki med vojno niso hoteli pokopavati mrtvih partizanov. Pripoveduje tudi o tem, da so borci, ki so med posameznimi bitkami prihajali domov, da bi se odpočili, domobranci novačili v svoje vrste.

»Na začetku septembra leta 1944 se je Gregorčičeva brigada, v kateri sem bil, zadrževala v Benečiji v vasi Škrutovo nedaleč od Čedadada. Nekega dne je prišla v vas igralska skupina 9. korpusa z Aleksandrom Valičem, v vasi so imeli tudi manjši kulturni dom z dvorano. Namen partizanske igralske skupine je bil prikazati igro dveh protagonistov, Hitlerja in Mussolinija. Že pred začetkom predstave v večernih urah je bila dvorana skoraj premajhna za vse obiskovalce, tako za prebivalce vasi kot za borce Gregorčičeve brigade, vsi so si želeli ogledati predstavo.

Ob koncu predstave so igralci poželi ogromen aplavz vseh prisotnih v dvorani. Ker smo imeli naslednji dan obveznosti, nas je komandant takoj poslal k počitku. Namestili smo se po raznih hlevih in skednjih v vasi. Kljub temu pa nismo mogli hitro zaspati, saj smo v po-

Skulptura partizana, Jerončičevo zadnje večje rezbarsko delo

govoru ali v mislih premlevali igro partizanskega gledališča.

Naslednje jutro pa so kurirji iz okolice Čedadada prinesli obvestilo, da gre do iz Čedadada proti Škrutovemu nem-

ški oklepniki s strojnicami. Komandant Franc Črnugelj - Zorko je iz brigade izbral šest borcev in nam ukazal, da ob cesti pričakamo in napademo oklepna vozila in za njimi prihajajoče tanke. Na voljo smo imeli le dve protitankovski strojnici, ena od teh je bila ruske, druga angleške izdelave. Mene je komandant postavil za pomočnika protitankovske strojnice. Po njegovih navodilih smo strojnici postavili vsako na svojo stran ceste, sam pa je odšel za brigado. Kmalu smo opazili nemške oklepnike, ki so

se hitro približevali. Ko so se nam vozila približala, smo iz obeh strojnic sprožili ogenj. Spomnim se, da je vsaka strojnica izstrelila od dva do tri naboje. Takrat pa so Nemci napadli z vsemi silami, zato smo hitro skočili v bližnjo koruzo in stekli po koruznem polju, po katerem so Nemci streljali, vendar nas zaradi goste koruze niso zadeli. Ob spopadu ni bilo na nobeni strani žrtev, zato smo nadaljevali svoj bojni pohod novim zmagam nasproti.

V poznih letih v rezbarski tečaj

Franc Jerončič se je rodil 27. oktobra 1923 v Kostanjevici na Krasu, kjer je najprej obiskoval slovensko šolo, nato pa še šestletno obvezno italijansko šolo. Nato se je moral udeležiti še italijanske predvojaške vzgoje, imenovane »sabato fascista«, sledilo pa je služenje vojaškega roka v Arezzu in Livornu. Po vrnitvi iz vojske in kapitulaciji Italije se je takoj pridružil partizanskim enotam.

Po vojni se je najprej zaposlil v Tovarni salonita v Anhovem, leta 1948 pa je moral še na obvezno služenje vojnega roka v JLA. Po vrnitvi je bil član gradbenega odbora za napeljavo elektrike Kanal-Lig in odbora za ustanovitev kmetijske zadruge Iskra Lig, kjer je bil vse od leta 1954 predsednik upravnega odbora, pozneje pa tudi njen upravnik. Po združitvi je ostal v Kmetijski zadrugi Dobrovo vse do upokojitve leta 1978.

Poleg tega je bil ves čas zelo dejaven v svojem domačem okolju, sodeloval je pri graditvi kulturne dvorane in skladišča v Ligu, pri zgraditvi ceste Kanal-Lig, vodovoda Melinki-Lig, pri zgraditvi mostu v Britofu in še pri številnih drugih pro-

jektih. Dve mandatni obdobji je bil tudi delegat v tedanji Skupščini občine Nova Gorica. Je dobitnik številnih priznanj in odlikovanj, med drugim je dobitnik reda dela, reda republike z bronastim vencem in zlate plakete ZZB NOB Slovenije.

Zato ni čudno, da sogovornik ne miruje niti v visoki starosti. 75 let mu je bilo, ko se je vpisal v rezbarski tečaj in se je kar tri leta vsak teden vozil v Novo Gorico. Rezultat tega izobraževanja je neverjetna etnološko-rezbarska zbirka, ki jo je uredil na domačem skednju. Vsebuje množico predmetov iz prve in druge svetovne vojne, ki jih je zbiral tako rekoč vse življenje, del osebne zbirke ter veliko število predmetov in izdelkov iz lesa, od skulptur do uporabnih posod in predmetov. Jerončičeva zbirka spada v kulturno dediščino, projekt je nastal s sofinanciranjem iz programa čezmejnega sodelovanja Slovenije in Italije. Med prepoznanimi skulpturami je kip partizana, ki ga je širši javnosti pokazal na prireditvi novembra lani v Kanalu ob obletnici rojstva OF za Kanalsko - Kračice 1941.

Franc Jakončič živi v vasi Meliki, kjer je naseljenih samo še nekaj hiš. Občasno živi z njim sin Zoran. Zato se razveseli vsakega obiska, čeprav pravi, da mu ni nikoli dolgčas. Družbo mu dela štiri-onožni domači čuvaj, ki skrbno pazi na svojega gospodarja, čas pa mu ob prebiranju časopisov, revij in rezbarjenju hitro mineva. A ko pridejo prijatelji, žal je tistih iz vojnih dni vse manj, zgodb in obujanja spominov nikakor ne zmanjka. Pri njem pa se vse pogosteje oglašajo tudi organizirane skupine, ki želijo videti njegovo zbirko, predvsem pa občudujejo njegov neverjetni rezbarski talent in številne res lepe izdelke. ●

Vesetje ob obisku prijateljev (z leve): dolgoletni prijatelj Lojze Maslo, Silva Črnugelj, hči Jerončičevega partizanskega komandanta Franca Črnuglja - Zorka, Franc Jerončič in prijatelj Adi Pust

Pripovedi *Anice Kuhar*

Moji spomini na partizanska leta

Anica Kuhar, z deklinškim priimkom Srimšek, se je rodila 28. maja 1922 v Cerknici, v narodnoosvobodilni odpor se je vključila takoj ob začetku vojne. Je nosilka partizanske spomenice 1941, kot borka pa je ves čas delovala na območju Notranjskega in Primorskega, med drugim je bila pripadnica Ženske čete in Gradnikove brigade. Zdaj živi v Mariboru.

// PIŠE: **Anica Kuhar** // FOTO: **osebni arhiv**

Nepozabna akcija dveh mladih partizank

Bilo je nekaj dni pred božičem leta 1942 na Primorskem. 4. četa 2. bataljona Severnoprimskega odreda se je utaborila v zapuščeni baraki drvarskih delavcev na Prodih, visoko v planini Krnskega gorovja. Zadnja vas, ki je bila naseljena z malo prebivalstva, se je takrat imenovala Nemški Rut – zdaj Rut oziroma Grant. Vaščani so bili člani Osvobodilne fronte in so pomagali z oskrbovanjem partizanskih enot in obveščevalnim delovanjem. Številni so bili že takrat v partizanih. Zelo dejavne so bile tudi vaščanke.

V vasi je bil dogovorjen sestanek Osvobodilne fronte z vaščani. Nanj sva šli iz Prodiv z Dragico Braniselj (pozneje Rome), ki je bila moja sošolka, sovaščanka, prijateljica in soborka. Bilo je tri ure hoda v dolino. Bila je mrzla zimska noč, ozka pot zasnežena, visok sneg. Noč je bila svetla, saj jo je razsvetljevala polna luna. Velika luna je bila tako svetla, da je kazala svoj obraz z velikimi očmi in usti. Smejala se je in si mislila: ti partizanki sta pa res korajžni dekleti in ne poznata strahu!

Sestanek je bil v majhni hiši aktivista OF. Zbralo se je precej ljudi. V sobi je bilo toplo, krušna peč je vabila, da sva se ogreli. Pripovedovali sva jim o narodnoosvobodilnem boju, o boju za svobodo in svojo državo ter boljše življenje za vse. Povedali sva, koliko in kako močne so partizanske enote na Notranjskem, od koder smo prišli na Primorsko, da bi okrepili enote, ki so tu že delovale, in navdušili čim več ljudi, da se vključijo v partizanske enote in osvobodimo Primorsko, ki je toliko let ječala pod fašistično okupacijo. Navzoči so naju nav-

dušeno poslušali in občudovali mladi partizanki. Ob slovesu so nama nahrbtnika napolnili s krompirjem.

Pot nazaj je bila težka, močno zasnežena se je vzpenjala visoko v hrib. Velika svetla luna nama je svetila pot, nama pa sta se upogibala hrbta pod težo nahrb-

Anica Kuhar kot partizanka v Rupi 1943

tnikov. Ko sva prišli v tabor, sva bili pošteno utrujeni, ekonom pa je bil vesel krompirja. Drugi dan sva poročali, kako je bilo na sestanku v Rutu. Komisar je bil navdušen, midve pa pohvaljeni.

Reševanje komandanta Slavca

Avgusta leta 1942 je ena četa Notranjskega odreda taborila na Križni gori v Loški dolini. V zvoniku cerkvice smo imeli izvidnico, ki je imela odličen pregled nad razmerami na cestah proti

Anica Kuhar

Cerknici in na drugi strani proti Loški dolini. Nekega dne je šla skupina partizanov v zasedo na Babni Polici. V skupini smo bile Mira Bračič, Tončka Godnič in jaz. Druga skupina, ki jo je vodil Mirko Bračič, je hotela zavzeti položaj na hribu, a so jo prehiteli Italijani in imeli so odličen položaj, da so streljali po nas, ki smo bili na nižjem terenu. Umakniti smo se morali proti gozdu. Med umikom je bil smrtno zadet mitraljezec Janko. Pogumna Tončka je skočila do njega in rešila mitraljez.

Počasi smo se prebijali do gozda in si oddahnili po toči krogel, ki so frčale okrog nas. Le Janko je obležal in žal mu nismo mogli pomagati. Skozi gozd smo se pomikali proti našemu taborišču, kjer smo soborcem povedali za smrt mitraljezca Janka. Žalovali smo za dobrim in pogumnim tovarišem.

Nato pa je prišlo v tabor sporočilo, da na kraju prejšnje bitke leži težko ranjen komandant Slavc. Njegovega imena se žal ne spomnim več, vem le, da je na Notranjsko prišel z Gorenjskega, z njim pa tudi žena, a ta je bila z otroki v civilnem taborišču za matere in otroke pod Snežnikom. Nekaj tovarišev se je odpravilo po Slavca. Povedal je, da je ranjen obležal in da so ga našli Italijani, a se je naredil mrtvega. Italijani so mu tako grobo iztrgali čevlje, da so na eni nogi

s čevljem odtrgali tudi palec. Kako je zdržal te muke in se naredil mrtvega, je vedel le on. A Italijani so odšli, on pa je ostal sam, a živ. Potem so ga naši borci na improviziranih nosilih prinesli v tabor. Nato pa smo zaslišali še cepet konjskih kopit in ugledali našega oslička, ki je po bitki sam prišel v tabor. Oh, kako smo bili veseli!

Močno ranjenega komandanta Slavca bi morali odvesti v bolnišnico. Ker pa je ni bilo v bližini, se je vodstvo čete odločilo, da ga prenesemo v najbližjo partizansko bolnišnico na Hrvaškem. Prostovoljno se je za prenos odločila moja četa, v njej sem bila izmed partizank le jaz. Pridružila pa se nam je Slavčeva žena, ki je z dojenčkom Ivančkom bivala v civilnem taboru. Bila je slabo obuta in oblečena in je dolgo pot težko premagovala. Ivančka je nosila v naročju. Ko sem ji hotela pomagati in jaz nositi otroka, je takoj začel jokati, mi pa smo morali hoditi v največji tišini. Ko smo prečkali železniško progo, smo dolgo čakali, da smo se prepričali, da je prehod varen. Ivanček pa je vsake toliko

zimovala v opuščeni gozdarski baraki na Prodih nad Nemškim Rutom in od tam hodila na bojne akcije na terenu. Po prvi svetovni vojni so Primorsko okupirali Italijani. V slovenskih gozdovih so sekali najlepša drevesa in jih odvažali v Italijo. Tako je bilo tudi z gozdovi na Prodih in Starih žagah. Partizani smo šli v akcijo, da gozdarjem povemo, kdo je tu gospodar, in preprečimo ropanje naših gozdov.

Nekega dne v decembru smo pripravili konkretno akcijo. Gozdarji so imeli vzpenjačo speljano do Kneže, od tam so les s tovornjaki vozili naprej v Italijo. Nedaleč od Prodov so imeli prvo postajo, kuhinjo z zvoncem, s katerim so oznanjali odmor za kosilo. Partizani smo določili delegacijo za pogovor s temi gozdarji. Teren smo zavarovali s stražami in patroljo. V delegaciji sva bili tudi midve z Dragico Braniselj. Lepo smo se uredili.

Ko smo se nenadoma pojavili pri gozdarjih, ki so pripravljali kosilo, so se najprej prestrašili, potem pa smo jim razložili, zakaj smo jih obiskali. Kuhar

Po osvoboditvi sem izvedela, da je Slavc z ženo in sinom odšel na Gorenjsko, kjer je delal kot ilegalec na terenu.

zajokal. Uboga mama ga je stiskala k sebi in tako smo progo srečno prečkali. Pot do našega cilja, do partizanske bolnišnice na Hrvaškem, je bila dolga. Po prihodu smo dva dni počivali, saj so bili fantje, ki so nosili Slavca, zelo utrujeni.

Ko smo se vrnili v naš tabor, pa sem izvedela, da je bila medtem ustanovljena ženska četa. V četo sem se takoj vključila in postala njena borka. Komandirka čete je bila Fanika Črnugelj, politkomisarka pa Mira Bračič. Ženska četa je obstajala do odhoda novoustanovljenega Notranjskega odreda na Primorsko v oktobru leta 1942.

Po osvoboditvi sem izvedela, da je Slavc z ženo in sinom odšel na Gorenjsko, kjer je delal kot ilegalec na terenu. Tam je tudi padel v zasedo in izgubil življenje.

Varuhi slovenskih gozdov

Decembra leta 1942 je 4. četa 2. bataljona Severnoprimorskega odreda pre-

je z zvoncem pozval delavce na kosilo in tudi nam postregel friko, to je raztopljen polnomastni sir in polento. Zahtevali smo, da pokličejo gospodarja, da se pogovorimo z njim. Res se je pripeljal z žičnico in s strahom gledal, kaj se dogaja. Zahtevali smo, da prenehajo sekati in odvažati les. Ko je uvidel, da smo partizani resni in domoljubi, se je razgovoril. Povedal je, da ni on odgovoren za sečnjo, ampak gospodarji v Italiji. Če bi prekinili delo, bi Italijani poslali svojo vojsko in bi morali nadaljevati sečnjo. Ko smo končali pogovor, smo se mirno razšli.

S terena smo od naših aktivistov dobili sporočilo, da je bil navdušen nad partizani, in če ga ne bi bilo strah, bi tudi sam odšel med nas, saj smo bile med partizani tudi mlade partizanke, prelepa dekleta. Po gozdarjih je poslal nekaj vreč koruznega zdroba in testenin. S to akcijo si nismo delali utvar, da bi v tem primeru zmagali v boju z italijansko vojsko, a dali smo jim vedeti, da delajo na tuji zemlji, ki jo bomo osvobodili. Zdaj je Primorska spet v svoji domovini. ●

Naj pesem spomni, naj opomni

*Če bi spregovorila drevesa
slovenskih gozdov,
bi govorila o vas, o borcih za boljši čas!
Mogočni hrasti o junaštvu,
bele breze o ljubezni,
otožne žalujke o bolečini.*

*Povedala bi, kako ste bili vsi lepi, mladi!
Lepi zaradi mladosti, lepi zaradi
žrtvovanja!
Nocoj vam je bila proslava!
Ko z neba je luna sanjava
razsvetljevala globeli,
vrhove – sila spomina je odprla grobove!*

*Prišli so iz gozdov, iz taborišč in zaporov
mladeniči in
mladenke sijočih oči – mladi,
kot nekoč so odšli.
Smo v roke si segli, objeli se
tovariši iz davnih dni.
Potem smo peli, plesali, igrali!
Živela mladost,
živela mladost iz davnih dni, smo djali.*

*Po vaseh smo stekli, po mestih,
po cestah in bregeh!
Vse drugače je, so rekli, kot
bilo je v davnih naših majskih dneh!
Lipa na vrhu je ustavila njihov korak –
da, tu smo doma!
Tu je bil naš zadnji dah!
Potem so globoko zazrli se v nas.
V naših očeh iskali so žar!
V naših srcih iskali so dar!*

*Odmikal se korak za korakom je,
izginjal obraz za obrazom je.
Je luna zatonila, noč temna
grobove je zakrila.
Poiščimo tovariša v sebi iz davnih dni,
naj se v nas, naj se v – mladih – naseli!*

Mojca Zupančič

Partizanski tiskarni Trilof in Donas

Priprave na tisk

Prešernove Zdravljice

Ob letošnjem svetovnem dnevu knjige ZZB za vrednote NOB Medvode pripravlja v nedeljo, 23. aprila, ob 11. uri v dolini Ločnice pri sedežu Krajevne skupnosti Trnovec - Topol slovesno prireditve, na kateri bosta javnosti predstavljeni partizanski tiskarni Trilof in Donas. Slavnostni govornik na prireditvi bo minister za kulturo Tone Peršak, v kulturnem programu pod naslovom »Koder sonce hodi« pa bodo sodelovala kulturna društva in osnovne šole iz Medvod. S prireditvijo bomo zaznamovali obletnico natisa Prešernove Zdravljice, kar se je zgodilo prav tukaj.

// PIŠE IN FOTO: **Matevž Barle**

Sledi na kraju delovanja obeh tiskarn že vrsto let ni več, pa vendar želja nekaterih članov medvoške borbovske organizacije, da se lokaciji na primeren način zaznamujeta, ni zamrla. Pri tem je bil najbolj aktiven in vztrajen sedanji predsednik ZZB, **Vladimir Bertoncej**. Od izdatni pomoči letalske enote Slovenske vojske mu je le uspelo postaviti znamenji, spomninu na tiskarni pa se bomo poklonili 23. aprila.

Izhod iz komunikacijskih težav so v prvih letih vojne omogočale preproste partizanske tiskarne, bolje rečeno razmnoževalnice. V njih so razmnoževali različne propagandne vsebine in povečala na malih formatih papirja na skritih lokacijah v urbanih naseljih, na terenu pa v zemljo vkopanih in zamaskiranih tesnih jamah brez dnevne svetlobe. Pobude za vsebino so dobivali od vodstev partizanskih enot ali organov OF na terenu. Skupaj z drugo pisno, med drugim tudi konspirativno pošto so potem te tiskanine na dogovorjena mesta prenašali partizanski kurirji ali zanesljivi terenski sodelavci. Najštevilnejše razmnoževalnice in pozneje tiskarne so bile na varnejših krajih na Dolenjskem in Notranjskem, proti koncu vojne pa tudi na Gorenjskem.

Prav nevaren in v marsičem težaven prenos pošte z Dolenjskega na Gorenjsko je narekoval postavitev tiskarn na tem območju. Ena izmed prvih tiskarn na Gorenjskem je v arhivih omenjena tiskarna *Julija*, locirana v bližini vasi Log v Poljanski dolini. Spomladi leta 1944 so tiskarno odkrili in porušili belogardisti. Tiskarji so pravočasno pobegnili in v dolini Ločnice pri Medvodah kmalu

Plošči v spomin na obe tiskarni sta bili nameščeni novembra leta 2016.

začeli postavljati prvo tiskarno na Medvoškem. Poimenovali so jo *TRILOF* (tri leta Osvobodilne fronte). Prvo gradivo je bilo natisnjeno 25. junija 1944 v bunkerju pod zemljo, izkopanem na težko dostopnem skritej kraju, visoko na pobočju grebena Igale nad dolino Ločnice pod skalovjem v Belem potoku. Organizator in vodja tiskarne je bil **Edo Bregar - Don**, strojni tehnik iz Medvod, izreden inovator, kar se je pozneje vedno znova potrjevalo ob postavljanju, obnavljanju ali izpopolnjevanju tiskarske tehnike.

Varnostne razmere za TRILOF so postale vse bolj problematične, saj se je tedaj zelo razmahnilo delovanje belogardistov iz postojank v medvoških vaseh in Škofji Loki. Po ukazu vodstva

OF za Gorenjsko so tiskarno sredi septembra leta 1944 preselili v vas Davča v Poljanski dolini, na že skoraj osvobojeno ozemlje, v bolj primerne in udobnejše barake. Tiskanje se je kmalu nadaljevalo. Znano je, da je bila v tem kraju in v tej tiskarni po predhodnih pripravah še v dolini Ločnica tiskana Prešernova Zdravljica. Ta ponatis še danes pomeni estetski vrhunec partizanskega tiska, ki se mu številni čudijo. Zdravljica je bila tiskana na paus papirju, vsaka kitica posebej, v 1.500 oštevilčenih izvodih in zvezana v knjižico s platnicami iz kartona.

Z zamikom dveh mesecev je Edo Bregar - Don na nagovarjanje Oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko, naj naredi nov, zmogljivejši in za tisk večjega formata sposoben tiskarski stroj, začel uresničevati svojo zamisel. Nastajal je stroj za tiskanje formata 62 x 43 cm in obenem so gradili skrit objekt na območju blizu ceste v dolini Ločnice. To drugo tiskarno so poimenovali Donas. Pri izdelavi stroja so sodelovali številni za posamezna opravila usposobljeni delavci iz medvoških tovarn, med katerimi se je najbolj izkazal Zajc Slavko iz tovarne, ki je bila predhodnica današnjega Colorja. Večje sestavne dele stroja pa so jim naredili v delavnicah na Jesenicah, v Kropi, Kranju in Šentvidu. Stroj je tehtal od 400 do 500 kilogramov. 18. avgusta 1944 je Don sporočil Oblastnemu komiteju, da je stroj sestavljen, postavljen v zgrajen objekt in pripravljen za tiskanje. Prvi natisnjeni letak je nosil naslov »Slovenskim delavcem v okupatorjevih tovarnah, rudnikih in železnicah«. Z njim so pozivali delavce, da zapustijo delo in se pridružijo NOV. Od vodstev KPS in OF za Gorenjsko je Don dobil laskave pohvale za opravljeno delo, pa tudi sam ni skrival ponosa nad doseženim.

Stroj je bil namenjen predvsem tiskanju plakatov in časopisov. Tako so 24. avgusta 1944 natisnili prvo številko časopisa Gorenjski glas in pozneje še dve številki od skupno treh. Še vedno pa je bil najštevilnejši tisk letakov z vsebinami, uperjenimi proti okupatorju in domačim izdajalcem – belogardistom, drugi pa so seznanjali ljudi z vojnimi dogodki po Evropi ali jih nagovarjali, naj se pridružijo NOV.

Ker so bile hajke med partizani vse pogostejše, nevarnost, da jih odkrijejo, pa vse večja, so po ukazu Oblastnega komiteja tiskarno Donas prestavili v bližino vasi Rudno pod Dražgošami, v eno od Jelovških grap, še drugič – tokrat zadnjič pred osvoboditvijo – pa v Ukanc v Bohinju. ●

O industriji smrti in njenih krivcih

Smrt, utrujena do smrti

Novejša zgodovina je tudi zgodovina množičnih pobojev ljudi, pa najsi gre za industrijo smrti po koncentracijskih taboriščih vseh vrst vse tja do religioznih čiščenj, etničnih in še kakšnih pobojev. Vsi ti genocidni ukrepi so organizirani kot povsem načrtovan sistem ubijanja in ne najprej kot blaznost kakšnega fanatika in njegovih privrženecv. Kako je s krivdo in odgovornostjo teh, ki so ta klanja počeli oziroma jih še vedno počenjajo?

// PIŠE: Dr. Cvetka Hedžet Tóth

Kako se soočiti s trpljenjem in umiranjem ljudi zaradi industrije smrti, ko »se je smrt utrudila do smrti«, po besedah našega pesnika Lojzeta Krakarja (1926–1995) v njegovi pesmi z naslovom *Auschwitz?* Od pomladi leta 1943 vse do konca vojne je bil Krakar sam taboriščnik v Dachau in Buchenwaldu. Kje so zapisana imena ljudi, ki so tam umrli – niti v knjigi življenja jih ni in kot da ta sploh ne bi imela prostora v zgodovini!

Kot je nekoč Sokratova smrt pretresla in zaznamovala Platonovo misel in nadaljnji tok zgodovine humanizma, tako nas danes še mnogo bolj določa industrija smrti po taboriščih. Gre za anonimno trpljenje premnogih ljudi, ki jim je bilo ob smrti odvzeto to, da bi bilo njihovo umiranje enkratno, individualno in osebno, kakršno je po vrednotenju naše kulture življenje vsakega posameznega človeka. Nemški filozof Karl Jaspers (1883–1969) se v skrbi za sodobnega človeka sprašuje, kako je z možnostjo humanizma v današnjem času. Soočil se je z industrijo smrti v koncentracijskih taboriščih: proti koncu vojne je bil tudi sam skupaj s svojo ženo, ki je bila Judinja, na seznamu za deportacijo v taborišče. Samo nekaj ur pred deportacijo so ju ameriški zavezniki na srečo rešili.

Soočanje s preteklo krivdo Nemcev je mučno, toda takoj po drugi svetovni vojni se je Jaspers zavedel, da je o tem nujno spregovoriti, se kritično soočiti in nikakor ne iti molče mimo trpljenja, ki ga je povzročil nacizem. Številni nemški intelektualci so imeli do pojava industrije smrti ignorantski odnos. Kriki teh, ki so morali krute in nasilne smrti umreti v taboriščih, nas po Jaspersu obvezujejo, da spregovorimo o tem trpljenju, in nikakršno kljubovanje kot agresivni in arogantni molk mnogih Nemcev po

vojni nista opravičljiva. Jaspers odločno piše: »Brez poti očiščenja iz globin zavedanja krivde Nemci ne moremo udejanjiti nobene resnice.« Iz ogorčenja, ki je sledilo po tistem, ko so prišli na dan premnogi zločini Hitlerjevega režima, bi si moral po Jaspersu vsak Nемец prizadevati za očiščenje, in to predvsem za čistost duše. Za tak cilj ne zadošča samo napor uma, ampak mora biti tudi delo srca.

Na podlagi Jaspersovih predavanj na temo krivde je kmalu po vojni nastala knjižica z naslovom *Vprašanje krivde*, ki je izšla že leta 1946 – pri nas prevod

Soočil se je z industrijo smrti v koncentracijskih taboriščih: proti koncu vojne je bil tudi sam skupaj s svojo ženo, ki je bila Judinja, na seznamu za deportacijo v taborišče.

leta 2012 – in je v bistvu etična razprava. Jaspers tukaj poudarja, da vprašanje krivde nikakor ni najprej pomembno zaradi drugih; sploh ne gre za krivdo, ki jo poražencem pripisujejo zmagovalci, kajti ta krivda, ki je nedvomna, je najprej politična z vsemi posledicami za obstoj Nemcev. Za drugačno krivdo gre, in sicer zaradi samih sebe, in tu si je treba odgovoriti iz globin duše in priti do notranjega preobrata. Globino vprašanj o krivdi je nujno osvetliti že zaradi bistva našega humanizma, kajti humanizem in humanost pomenita vznik človeka v smislu priznavanja človeškega dostojanstva v vsakem človeku.

Priznanje krivde nedvomno izhaja iz zavedanja svobode, tega, da človekovo bistvo določa zavest o svobodi. V knji-

žici *Vprašanje krivde* Jaspers ločuje med kriminalno krivdo, politično krivdo, moralno krivdo in metafizično krivdo. Zaveda se, da pravni pristop problema krivde nikakor ne izčrpa in ga še manj v zadostni meri prikaže. Pravo se sooča kvečjemu s krivdo v smislu zločina in politične odgovornosti, še zdaleč pa ne v smislu moralne in metafizične krivde.

Soočenje z Jaspersovo mislijo nam trajno prepoveduje uporabo nasilja, kajti nasilje poraja nasilje; moralno obtoževati narod kot celoto je nesmiselno, saj to povzroči odvzem dostojanstva človeku kot posamezniku. Vendar pa lahko samo posameznik, ki živi v skupnosti, dojame moralno in metafizično krivdo, to pa je po Jaspersu prvi pogoj za očiščenje iz globin zavedanja krivde. Metafizična krivda pomeni predvsem odsotnost občutka solidarnosti, celo »pomanjkanje absolutne solidarnosti z ljudmi kot ljudmi«, zato očiščenje pomeni pot človeka kot človeka in takšno očiščenje je najprej stvar človekove svobode. Očiščenje, ki je osvobajanje in notranja preobrazba, pomeni predvsem ljubezen (sočutje) do človeka, krivde v metafizičnem smislu pa ne moremo pripisovati nikomur drugemu razen samemu sebi. Dragoceno in trajno sporočilo teh Jaspersovih pogledov na metafizično krivdo je v tem, da gre za krivdo, ki jo človek zazna v svoji lastni preobrazbi. Brez zavedanja krivde tudi ne pride do zavesti o soodgovornosti in solidarnosti, zato po Jaspersu brez očiščenja duše ni niti politične svobode.

Vprašajmo se, kako očiščenje osvobaja. Kakor je razbrati iz Jaspersovih razmišljanj, tisti, ki je soudeležen pri krivdi, krivdo tudi priznava. V tem je njegova veličina, ker je dejansko priznal, da sta mu svoboda, to je ideal človeške biti kot svobode, in mir najvišji vrednoti, zato se želi krivde osvoboditi oziroma očistiti. Kjer se človek kot posameznik čuti soodgovornega za politiko svoje dežele kot državne skupnosti, tam se začne tudi politična svoboda. Zelo odkrito, odprto in pošteno se je treba pogovarjati z drugimi narodi, kajti v tem ni samo dostojanstvo Nemcev, ampak celo enkratna priložnost za svetovni mir. Ustvariti v svetu trajni mir bi po njegovem pomenilo angažirati se za svobodo, ki ima v sebi najvišja merila moralno-duhovnega temelja in dostojanstva. ●

Dr. **Zora Konjajev** v Mariboru o partizanski saniteti, dilemah sodobne medicine in o ženski enakopravnosti

Skritih bolnišnic niso razkrivali niti zaveznikom

Mini koncert Moškega pevskega zbora Slava Klavora z jagodnim izborom pesmi je bil odlična uvertura v pogovor z dr. Zoro Konjajev, partizanko, zdravnico in znanstvenico, ki ga je v poročni dvorani mariborskega Rotovža vodila mag. Majda Potrata. »Če me boste spraševali o partizanski saniteti, vedite, da lahko o tem govorim dve uri,« je napovedala 95-letna gostja. In prav toliko časa sta sogovornici prepletali zgodovino s sodobnostjo. Pogovor v organizaciji območnega odbora društva Dobrič in Ženskega foruma Socialnih demokratov Maribor je potekal v okviru projekta Spominjanja, a v duhu minulega mednarodnega dneva žensk.

Dr. **Zora Konjajev** na svojih ramenih nosi težo spominov, izkušenj, pričevanj in jasnega pogled na aktualna vprašanja sodobne medicine, še posebej na odnos med zdravnikom in bolnikom. Ker je svoje raziskovalno, znanstveno in strokovno delo zdravnice usmerila v delo z nedonošenčki in bolnimi novorojenčki, pa tudi v uvajanje standardov bolnišnične higiene, je nazorno opozorila na najnovejše odklanjanje cepljenja otrok. »Ali je elektrika nepogrešljiva v današnjem življenju? Je. Ali elektrika tudi ubija? Da. Potem torej proč z njo! A ni tako preprosto, kajne? Enako razmišljam o cepljenju. Toda doživela sem male bolnike, ki so zboleli za davico, in današnji starši si ne morejo predstavljati, kako je videti smrtni boj otroka z njo. Spletne informacije so eno, življenje pa drugo. In če se bo precepljenost otrok manjšala, se nam obetajo epidemije nekoč že izkoreninjenih bolezni. Teza, da je treba usposobiti otrokov imunski sistem, pa je še precej nejasna,« je opozorila dr. Zora Konjajev.

»Partizanska saniteta je bila poseben sestavni del gverilskega partizanskega bojevanja. V drugih delih Jugoslavije so borci ranjence prenašali s sabo, bili so torej tudi nosači, kar je hromilo vojsko in pomenilo za ranjence dodatno nevarnost. Slovenski zdravniki so se odločili drugače: v najbolj odmaknjenih delih gozdov so nastale skrite partizanske bolnišnice, za njihove lokacije je vedelo le sanitetno osebje. Od 22.000 ranjen-

cev jih je sovražnik odkril in pobil le 165. Kakor je bila Osvobodilna fronta izjemna organizacija, ki je temeljila na ljudstvu, je bila izjemna tudi partizanska zdravstvena organiziranost. Druga naša posebnost je bila tudi porodnišnica,« je dejala dr. Zora Konjajev, ki je med drugim delala v bolnišnici Kanižarica.

Organizacije in lokacij niso razkrivali niti zaveznikom, ko so začeli prihajati. »Predanost, s katero smo delali, je bila

neizmerna. Največ izdaj pa je bilo prav zato, ker smo zdravili tudi domobrance, ki so potem izdali lokacijo,« je povedala dr. Zora Konjajev, ki je kot inštrumentarka sodelovala pri operaciji komandanta Franca Rozmana - Staneta, ko je bil ranjen pri preizkušanju topa. »Ves čas je bil pri zavesti, komuniciral je z nami in nam sporočal, da mu pohajajo moči, nadziral je svoje odhajanje, umrl je v naročju svojega najboljšega prijatelja. Bil je velik človek, zelo priljubljen med borci, njegove enote so z velikimi žrtvami do zadnjega varovale svobodo v Beli krajini,« se spominja dr. Zora Konjajev.

Ker je pogovor stekel tudi o položaju žensk, jim dr. Zora Konjajev polaga na srce samospraševanje: »Kakšno je bilo življenje žensk pred dvesto leti, kakšno je danes in kako se je to zgodilo? Ali so nam to podarili moški? Borile smo se. Na osvobojenem ozemlju smo bile ženske povsem enakopravne, ker so bili moški zreli in so nas razumeli. Bodite torej ljubeznive in jih pripeljite v feminizem.« ●
A. Š.

Dr. Zora Konjajev (levo) je iskriavo odgovarjala na vprašanja Majde Potrata. (Foto: Meta Kerkež)

Ob dnevu žena

Dobrnič: *Spomin na Maro Rupena - Osolnik*

Ob mednarodnem prazniku, dnevu žena, je občina Dolenjske Toplice v sodelovanju z Društvom Dobrnič iz Ljubljane in s Kulturnim turističnim društvom Dobrnič iz Dobrnica v Kulturno-kongresnem centru Dolenjske Toplice pripravila okroglo mizo z naslovom Vloga žensk nekoč in danes – Beseda spomina na Maro Rupena - Osolnik. V razpravi o vlogi žensk v družbi so predstavili njeno osebnost, delovanje in dosežke za izboljšanje položaja žensk v družbi.

Uvod v razpravo je bil nastop članov Moškega pevskega zbora iz Dolenjskih Toplic, zbrane pa je pozdravil tudi župan Jože Muhič. O življenjski poti in najpomembnejših dogodkih iz družinskega življenja Mare Rupena - Osolnik je spregovorila njena hči, prim. dr. **Katja Stražišar**.

društvo Dobrnič organizira pohod po tej poti. Sonja Lokar je predstavila svoje sodelovanje z Maro Rupena pri političnem ozaveščanju žensk in poudarila, da se je od nje učila strpnosti in razumevanja drugačnosti. Mag. Tanja Strniša je med drugim predstavila današnji položaj kmečkih žensk in pomen organizira-

V nadaljevanju prireditve pa je Živa Vidmar, podpredsednica društva Dobrnič, spregovorila z dr. Zoro Konjajev, partizanko, zdravnico pediatrijno in znanstvenico, humanistko z izjemnimi življenjskimi izkušnjami, pokončno moralno držo in kritičnim odnosom do sedanjega trenutka. Skupaj sta razmišljali o tem, kdaj, kje in kako so se ženske zavedle svoje vloge v družbi ter se začele bojevati za svoje pravice. Med NOB je dr. Konjajeva kot sanitetna delavka delovala na osvobojenem ozemlju v Črnomlju, kjer je začutila pravo ljudsko oblast, kar je po njenem privedlo do svobode. Po vojni pa se je posvetila zdravju nedonošenčkov in novorojencev in bila s svojimi raziskavami bakterijskih in virusnih okužb plodov s človeškim citomegalovirusom pionirka slovenske neonatologije. Ob koncu prireditve in po navdušujoči pesmi Žive Vidmarjeve Veseli veter je župan Ankarana Gregor Strmčnik izrekel zahvalo gostjama in udeleženkam slovesnosti in končal prireditev z osebno izkušnjo 8. marca, mednarodnega dneva žena.

Ksenija Guček

Trbovlje:

Bili smo dobrodelni

Ne moremo pozabiti prijetnega večera v Delavskem domu Trbovlje, kjer smo praznovali 8. marec, dan žena. Na odru je nastopalo kar sto otrok, 40 iz vrtca Pikapolonica pod vodstvom vzgojiteljic

Okrogla miza o Mari Rupena Osolnik

Na pogovoru ob okrogli mizi pa so sodelovale: **dr. Vera Klopčič**, predsednica Društva Dobrnič, **Sonja Lokar**, prva predsednica Ženskega lobija v Sloveniji, **dr. Sonja Robnik** z Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti in **mag. Tanja Strniša**, državna sekretarka na Ministrstvu za kmetijstvo RS.

Razpravo je povezoval **dr. Tone Perpar**, predsednik Kulturno-turističnega Društva Dobrnič, ki je med drugim poudaril pomembno vlogo mednarodnega projekta FAO za opolnomočenje kmečkih žensk, v katerem je sodelovala Mara Rupena - Osolnik. Omenjeni projekt je močno pripomogel k razvoju Suhe krajine in Dolenjske. Dr. Vera Klopčič je med drugim pojasnila, da sta na podlagi dosežkov tega projekta dr. Maca Jogan in dr. Ana Barbič pred 15 leti predlagali poimenovanje odcepa Evropske pešpoti E7 po Mari Rupena. V oktobru, ob organiziranju vsakoletne proslave v spomin na 1. kongres Slovenske ženske prosvetne zveze, pa Kulturno-turistično

nja podeželskih žena za razvoj celotnega območja, dr. Sonja Robnik pa je končala razpravo s predstavitvijo podatkov o položaju žensk v sodobni družbi.

Vera Klopčič

Ankaran:

Pogovor z Zoro Konjajev

Čestitko, ki so jo prejeli občanke in občani Ankarana z vabilom na počastitev mednarodnega dneva žena, je pripravila Občina Ankaran skupaj z Združenjem protifašistov, borcev za vrednote NOB in veteranov Ankarana. Barvitost poslanega voščila je simbolizirala lepoto narave, ženska pa s svojo pojavnostjo njeno brezčasnost. Slovesnost, ki je potekala v Osnovni šoli Ankaran, so popestrili učenci z nastopom pevskega zbora najmlajših, z zanimivim recitalom o mamicah in z nastopom solo pevcev. V pozdravnem nagovoru se je organizatorka prireditve spraševala, kam je izginilo praznovanje 8. marca danes in kakšno je mesto žensk v družbi.

ce Bojane in 60 iz Osnovne šole Tončke Čeč pod vodstvom učiteljice Karmen. Otroci so nam peli, plesali, recitali. Že tretje leto je bila proslava tudi dobrodelna, tokrat smo bon za 300 evrov podarili Osnovni šoli Tončke Čeč Trbovlje, ki ga je v imenu šole prejela ravnateljica Tatjana Pajer - Povh. Proslavo je odlično povezoval Gorazd Mauretič, zbrane v dvorani je nagovoril predsednik Socialnih demokratov Sebastjan Ledinek, govornik pa je bil tokrat podpredsednik ZZB za vrednote NOB Trbovlje **Primož Siter**. Eno najlepših Kajuhovih pesmi je prebral Vid Šteh. Po proslavi smo v kavarni Delavskega doma Trbovlje prisluhnili fantom Un's Trboul, praznovanje se je končalo v poznih večernih urah. Tokratno prireditev smo organizirali Združenje borcev za vrednote NOB Trbovlje, Socialni demokrati Trbovlje in Delavski dom Trbovlje.

Marija Govejšek / foto: Jasna Škrbin

Senožeče:

Srečanje članic Društva Dobrníč

Društvo Dobrníč, ki deluje v okviru Združenja borcev za vrednote NOB v KS Senožeče, je mednarodni dan žena, 8. marec, že 15. zapored proslavilo s tradicionalno proslavo z bogatim kulturnim programom. Letos je prireditev že tretjič potekala v novi večnamenski dvorani Rudolfa Cvetka, poimenovani po prvem slovenskem dobitniku olimpijske medalje in domačinu, rojenem leta 1880 prav v Senožečah. Kulturne točke so oblikovali domači ustvarjalci: osnovnošolci pod vodstvom mentorice Nataše Adam, mešani pev-

ski zbor z zborovodkinjo Ado Škamperle, plesno društvo Srebrna z mentoricama Mirči Kocen in Karin Šturm ter člani Glasbenega društva Nika Polesa. Mentorjem se je s cvetjem zahvalila najstarejša članica Društva Dobrníč, Pavla Tašič. O pomenu praznovanja dneva žena in o vlogi žensk med NOB in v današnji družbi sta ob slavnostni govornici podpredsednici ZZB in sežanski podžupanji dr. **Ljubici Jelusič** spregovorili še podpredsednica Društva Dobrníč Slovenije in podpredsednica sežanske borčevske organizacije **Neva Filipčič** in divaška županja **Alenka Dovgan Štrucl**. Jelusičeva je poudarila, da je malo društev Dobrníč dejavnih na krajevni ravni. Pohvalila je aktivno delovanje senožeškega društva, ki vsako leto pripravi prisrčen in več kot uro in pol trajajoči kulturni program.

Spomnila se je pokončnih žena, kot sta bili Pepca Čehovin - Tatjana, po kateri se imenuje senožeško kulturno društvo, in narodna herojka, borka Mihaela Škapin - Drina z Velikega Polja. Poudarila je tudi, da boj za ženske pravice še ni končan.

Besedilo in foto: Olga Knez

Frankolovo:

12. februarja je minilo 72 let od smrti sto frankolovskih žrtev, ki so jih okupatorji na Stranica pri Frankolovem obesili na jablane ob cesti. V spomin na ta dan je tudi letos potekala spominska slovesnost ob grobovih žrtev v Grabnu pri Stranica. Nadja Korošec, povezovalka programa, je spomnila na dogodke 12. februarja 1945, ko je na Stranica okupator izvedel enega svojih najhujših zločinov. Kot je dejala, so na ta dan na tem mestu umrli sanje, pravica, dostojanstvo. Slavnostni govornik na komemoraciji je bil **Tadej Slapnik**, državni sekretar v kabinetu predsednika vlade Republike Slovenije. Na slovesnosti je v spomin na takratne dogodke spregovoril še celjski škof Stanislav Lipovšek, komemoracije pa so se udeležili tudi poslanec Bojan Podkrajšek, župani Boris Podvršnik, Miran Gorinšek, Mirko Polutnik in Branko Petre, podžupan Ivan Jelen in Emilijan Fijavž, Dušan Hrovat, France Križanič in Peter Leskovar.

Po končani komemoraciji smo si udeleženci prireditve ogledali tudi muzej s spominsko sobo »100 frankolovskih žrtev na Stranica«. V sobi so na ogled fotografije padlih žrtev, njihova poslovilna pisma, s stropa visi iz vrvi ponazorjen lesteneč, na platnu so prikazane veje jablan, v sobi sta razstavljena tudi voziček in lesen križ. Nato pa smo se člani Društva frankolovskih žrtev zbrali v Kulturnem domu na Stranica, kjer je predsednik Emilijan Fijavž predstavil poročilo o delovanju in opozoril na težave, ki se pojavljajo pri delovanju društva zaradi finančne stiske, saj od države ne dobijo denarja za nemoteno delovanje, občinske dotacije pa ne zadostujejo več. Dogovorjeno je bilo, da o težavah seznanimo ZZB za vrednote NOB Slovenije. Na zboru so zaslužnim članom društva podelili zahvale za njihovo delo. Na fotografiji: člani ZZB Celje na slovesnosti.

Marjanca Gorenšek - Lakota / foto: Branko Verdev

Celje:

Bil je mlad, bil je velik pesnik, bil je revolucionar od mladih nog, bil je borec in zelo zelo mlad je dal svoje življenje za to, za kar se je vseskozi zavzemal, za svobodo, pravico do boljšega, lepšega življenja. Karel Destovnik - Kajuh.

I. gimnazija v Celju, ki je častitljive starosti, se je nekaj časa imenovala

po tem velikem človeku, toda časi se spreminjajo in tako se je zgodilo, da je bil njegov spomenik, ki stoji pred šolo, tudi ob obletnicah osamljen. Pa je le prevladala zdrava pamet in letošnja proslava je bila nadvse slovesna, bila je daleč najbolj veličastna do zdaj. Nastopajoči, mladi pevski zbor z recitatorjema iz I. gimnazije kot predstavniki mlade generacije in pevski

zbor Društva upokojencev Celje kot predstavniki izkušene generacije, so v sožitju pod vodstvom mentorice Juane Robida ter dirigentov Tomaža Marčiča in Milana Kasesnika obogatili kulturni program s pesmijo in recitacijami našega pesnika. Povezovanje z veznim besedilom je lepo izpeljala Marjana Kolenko. Slavnostna govornica, prof. **Metka Hojnik Verdev**, pa je navdušila z aktualnim govorom, v katerem je poudarila zgodovinske spremembe in spremembe v našem pogledu na zgodovino.

Predstavniki Združenja borcev za vrednote NOB Celje so položili venec in prižgali sveče. Zbralo se je veliko število mladih – tudi osnovnošolci so bili med njimi – in starejših in navdušeno so spremljali proslavo.

Besedilo in foto: Branko Verdev

Bohinj:

Na začetku februarja smo v prostorih Gasilskega društva Savica Polje izvedli volilno skupščino KO ZB za vrednote NOB Polje Bohinj, ki se je je udeležilo veliko naših članov ter gostje iz sosednjih KO, iz ZB NOB Radovljica, Društva izgnancev Bohinj, z obiskom pa nas je počastil tudi Franc Kramar, župan Občine Bohinj. Glede na volilno leto je bil obsežen tudi dnevni red. Najpomembnejši točki sta bili razprava o dosedanem delu in izvolitev vodstva KO ZB. Po obsežni razpravi smo dosedanemu vodstvu izrekli priznanje za njegovo delo, ugotovili smo, da sta tako nadzorni kot upravni odbor delala dobro. Upravni odbor smo razširili za tri nove člane, sicer pa je vodstvo ostalo isto – KO ZB Polje Bohinj bo tudi v prihodnje vodil Boris Rožič. Tudi gostje so pohvalili naše delo.

Na letni skupščini smo podelili pisne zahvale zaslužnim članom, ki skrbijo za vzdrževanje spominskih znamenj, predvsem v Bareči dolini in na steni gasilskega doma na Kamnjah. Zahvalo smo podelili tudi članu naše KO, ki vestno skrbi za slikovni material na proslavah in prireditvah na območju Bohinja, pa tudi zunaj domačega kraja, ter z njim na družbenih omrežjih

seznanja naše člane in širšo javnost. V okviru letne skupščine smo organizirali tudi predavanje »Ukrepi za ohranjanje zdravja starejših v Občini Bohinj v obdobju od 2017 do 2021«, ki ga je izvedla Iva Lapajne, višja svetovalka za družbene dejavnosti Občine Bohinj. Po predavanju so sledila vprašanja in odgovori, navzoči pa so dobili tudi pismo gradivo o tej tematiki. Vsi skupaj pa smo se zadržali še na prijetnem druženju.

Martin Gorišek

Gornja Radgona:

V Domu starejših občanov v Gornji Radgoni so se konec februarja na občnem zboru zbrali člani KO ZB za vrednote NOB Gornja Radgona, ki šteje 110 članov. Zbora so se udeležili tudi župan in podžupan občine Gornja Radgona Stanislav Rojko in Robert Žinkovič ter številni gostje. Prireditev je z igranjem na harmoniko popestrila učenka Glasbene šole Maestro Nives Hödl, ki jo je spremljala ravnateljica glasbene šole Maestro Melita Vulc. Udeležence zbora je nagovoril tudi gostitelj, direktor DSO GR Marjan Žula. Kot je razbrati iz poročila organizacije, ki ga je predstavila predsednica Mira Korošec Skok, so lani pripravili veliko dogodkov, med večje spada priprava praznovanja 75. obletnice ustanovitve OF v Gornji Radgoni, na katerem je bila slavnostna govornica Vika Potočnik. Pripravili so tudi številne ekskurzije, ki se jih je udeležilo veliko članov. Bili so v Dražgošah, na Osankarici in še kje. Posebno skrb so posvetili starejšim članom, ki so jih čez leto obiskovali

na domu. Predsednica je predstavila še načrt dela za leto, ko med drugim načrtujejo izlete in ekskurzije, nameravajo tudi v Kumrovec.

Zbor so končali s sprejemom dveh novih članov, Roberta Žinkoviča in Zvonimira Kovačiča. Kot je povedala predsednica, je v organizaciji vse manj borcev NOB, kar je glede na njihova leta razumljivo, zato pa so toliko bolj veseli novih članov, ki spoštujejo vrednote NOB.

Ludvik Kramberger

Radenci:

Na rednem letnem zboru članic in članov KO ZB NOB Radenci so se spomnili na že pred pol stoletja umrlega nosilca partizanske spomenice 1941 Ivana Nemca - Vojka. Rodil se je 19. avgusta 1907 v Dragotincih pri Svetem Juriju ob Ščavnici, umrl pa je pred petdesetimi leti, 5. februarja 1967 v Ljubljani.

Ivan Nemeč - Vojko je leta 1934 prevzel vlogo tajnika Društva kmečkih fantov in deklet v Ljubljani, leta 1941 pa se je takoj vključil v narodnoosvobodilno gibanje ter postal član Vrhovnega plenuma OF in poverjenik Izvršnega odbora OF. Deloval je v Ljubljani, septembra 1942 pa je bil poslan na terensko delo v Slovenske gorice. Med potjo se je na Pohorju oglasil pri Pohorskem bataljonu. V Slovenskih goricah in tudi v Prekmurju je obnovil in na novo ustanovil številne odbore OF. Junija leta 1943 je ustanovil nov okrožni odbor OF in KPS za ljutomersko-radgonsko območje. Obnovil je tudi organizacije: SKOJ, ZSM in PFŽZ ter pošiljanje novincev v partizane. Na Zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju je bil imenovan za člana slovenske delegacije za drugo zasedanje Avnoja v Jajcu. Februarja leta 1944 je zapustil Slovenske gorice, šel je poročat o svojem delu CK KPS in se junija 1944 spet vrnil na Štajersko kot sekretar oblastnega odbora OF za Štajersko.

Bil je član SNOS (prve slovenske vlade) in Avnoja. Po drugi svetovni vojni je opravljal pomembne politične funkcije. Leta 1952 je bil invalidsko upokojen. Po njem je Skupščina Občine Gornja Radgona 28. maja leta 1983 poimenovala Osnovno šolo v Radencih, ki je to ime nosila do leta 1991. Od lani jeseni se Osnovna šola v Radencih imenuje po Kajetanu Koviču.

Filip Matko Ficko

Deskle:

V Desklah v Občini Kanal ob Soči smo 13. februarja počastili spomin na pobite člane oziroma simpatizerje OF. Leta 1945 so prav na ta dan, samo tri mesece pred koncem vojne, domobranci s pomočjo nemških vojakov aretirali devet krajanov, za katere so vedeli, da sodelujejo v osvobodilnem gibanju, jih odpeljali čez most na drugi breg Soče in jih ustrelili. Telega tragičnega

dogodka se Krajevna skupnost Deskle in KO ZB Deskle vsako leto spomnita s komemoracijo, na kateri sodelujejo domači moški pevski sekstet, učenci glasbene šole, taborniki, pevski zbor iz bližnje Osnovne šole Jožeta Srebrnič in godba na pihala. Slavnostni govornik je bil **Vladimir Krpan**, predsednik Območnega združenja borcev za vrednote NOB Nova Gorica, prisotne pa je pozdravil tudi predsednik KO ZB Deskle Božo Lovišček. Prireditve, ki se je začela pred Delavskim domom v Desklah in končala s polaganjem vencev pri spomeniku, se je udeležilo približno sto krajanov in gostov.

Besedilo in foto: Miloš Ložič

Novo mesto:

Člani predsedstva in izvršilnega odbora Združenja ZB za vrednote NOB Novo mesto smo se pred koncem minulega leta srečali v Hiši žive dediščine v Beli Cerkvi. Naši gostitelji so bili občina Šmarješke Toplice, Krajevna organizacija ZB za vrednote NOB Šmarjeta - Škocjan in Društvo podeželskih

žena in deklet Bela Cerkev. Hiša dediščine je po obnovi stavbe nekdanje šole postala primeren prostor za srečevanja in kulturno dogajanje. Ob stalnih razstavah Frana Zwittera, rojenega v Beli cerkvi, je tukaj na ogled razstava Jožeta Karlovška, Šmarječana, ki je na področju stavbarstva in lesene ornamentike zapustil bogato dediščino. Omeniti velja še Janeza Zalokarja, župnika, jezikoslovca in človeka, ki je prvi na Slovenskem pisal o umnem gospodarjenju in kmetijstvu in naredil skice boljšega kmečkega orodja. Žal zaradi bolezni ni končal obsežnega slovenskega slovarja, ki ga je ustvarjal.

V Hiši žive dediščine delujejo tudi članice Društva podeželskih žena in deklet, ki so nas presenetile s svojo bogato ponudbo domačih dobrot. Predstavniki občine Sandi Pavlič, Peter Vrščaj in predsednik ZB Ivan Petančič so predstavili razvoj občine v besedi in pesmi. Ogledali smo si še nekaj posnetkov zadnjih srečanj borcev, včlanjenih v Novomeško, Gorjansko in Duletovo četo, ter drugih dogodkov in spominskih proslav v Sloveniji. V pogovoru smo se dotaknili izvedbe letošnjih večjih spominskih prireditev in proslav. Že februarja smo v Novem mestu prisluhnili prireditvi Večer lirike upora, v prihodnjih mesecih pa se bomo udeležili spominskih proslav na Dolžu, Javorovici, pri Beceletovi jami, v Bazi 20, na Frati, Cvibljju, Ločni, prižgali bomo kres na Pumpnici ter nekajkrat odšli na pohode, predvsem na pohod objetelega mesta NM*v*ŽICI, ki bo letos osrednja prireditev mestne in krajevnih organizacij 27. aprila, na dan upora proti okupatorju.

Združenje se vključuje v razpis za pridobitev proračunskih sredstev Mestne občine Novo mesto in drugih občin, da si pridobi potrebna sredstva za delovanje. Osrednja je tudi skrb za spomenike iz NOB in za ohranjanje svetlega lika partizana, borca za našo svobodo v letih 1941–1945, kar je osnovna naloga združenja.

Letošnja pot objetelega mesta, NM*v*ŽICI, želimo obogatiti s tremi projektnimi učilnicami na prostem. Poskrbeti želimo za pešpoti v okolici, jih označiti in vzdrževati. V mestu je še nekaj ostankov obrambe mesta, ostankov okupatorja pred napadi partizanskih brigad, kjer lahko pohodnikom v živo predstavimo življenje, besedo in pesem okupatorjevih vojakov in partizanov.

Besedilo in foto: Jože Pečnik

Arihova peč/Avstrija:

Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec in Slovensko prosvetno društvo Rož iz Šentjakoba so letos že 39. pripravili med sloven-

skimi planinci na obeh straneh meje priljubljeni zimski pohod Arihova peč. Pohoda se je na začetku marca kljub slabemu vremenu udeležilo približno 300 pohodnikov iz Avstrije, Slovenije in Italije.

Pohod prirejajo v spomin na osem partizanov, ki so februarja leta 1945 v hajki z nemškim wehrmachtom izgubili življenje. Med pohodniki je bilo veliko koroških Slovencev, še posebej pa je vodja organizacijskega odbora in podpredsednik Zveze koroških partizanov Danilo Prušnik pozdravil številne zveste udeležence in skupine iz Slovenije, Gorice in Gradca.

Pohodniki so se od Polanca na Čemernici nad Šentjakobom v Rožu odpravili najprej do obnovljenega bunkerja pod Arihovo pečjo in nato mimo Ressmannove lovske kočice na najvišjo točko pohoda, do planinske kočice na Bleščeči (1080 m), kjer so jih pričakali člani Slovenskega planinskega društva Celovec na čelu s predsednikom Hanzijem Lesjakom. Vrnili so se mimo Ressmannove lovske kočice (ali po stari, bolj strmi poti) v dolino do Polanca, kjer je pohod izzvenel z druženjem in slovensko glasbo. Posebno prisrčnega pozdrava organizatorjev ter udeležencev in udeleženk pohoda pa je bil v cilju deležen starosta slovenskih planincev na Koroškem in častni član Slovenske športne zveze Ljubo Urbajs, ki bo aprila letos praznoval 94 let.

Zveza koroških partizanov / foto: Saša Jankovič

Kobarid:

Članstvo krajevne organizacije ZB Kobarid je na zboru pozitivno ocenilo delo organizacije v letu 2016. Ob večletnem pripravljanju spominske slovesnosti v počastitev bojev v Krnskem pogorju na planini Kuhinja so lani pripravili pohod po poti narodnega heroja Marka Redelonghija iz Zapotoka v Benečiji do Brdc nad Breginjem, kjer je sklenil svojo partizansko pot. V Breginju pa je bila aprila predstavljena tudi njegova življenjska pot. Odmeven je bil v novembru

organiziran koncert partizanskih in domoljubnih pesmi v Kobaridu. Poleg nenehne skrbi za spomenike so bili lani urejeni in obnovljeni spomeniki v Sužidu, Ladržah, pri pokopališču v Kobaridu in v Benečiji v vasi Štoblank. Zelo se je izboljšalo in poglobilo sodelovanje z ANPI Nadiških dolin in Čedad. To kaže na skupni interes po negovanju spomina na odporniško gibanje na obeh straneh meje. Zaradi smrti starejših in s tem zmanjševanja članstva v nekaterih krajevnih organizacijah so bile KO ZB Kobarid priključene organizacije iz Starega sela, Idrskega in Breginja. Za pozitivno novost so člani ocenili tudi postavitev oglasne deske, ki članstvo sproti obvešča o dogodkih med letom. Organizacija šteje 80 članov od tega je 33 žensk in deset še delovno aktivnih. Lani so umrli štirje, na novo je bilo sprejetih osem članov. Za dobro delo je

ZB za vrednote NOB Slovenije KO ZB Kobarid podelila zlato plaketo, ki je dala še dodaten zagon delu organizacije.

V letu 2017 bo poleg standardne skrbi za spomenike NOB in poglobljanja stikov z ANPI 7. maja organiziran drugi pohod po poti Marka Redelonghija, 10. septembra pa bo tradicionalna slovesnost na planini Kuhinja. Za 1. november pa bo krajevna organizacija, ki ji z izdatno denarno pomočjo pomaga Občina Kobarid, slovesno predala namenu obnovljeno in z novimi imeni padlih dopolnjeno grobnico na pokopališču v Kobaridu. Že letos naj bi se začele priprave na slovesnost ob 75. obletnici praznovanja Kobariške republike, ki bo septembra prihodnje leto.

Vojko Hobič / foto: Jani Alič

Tržišče:

Člani Krajevne organizacije Zveze borcev za vrednote NOB Tržišče smo se 8. marca zbrali na redni letni skupščini na Malkovcu. Poleg velikega števila

članov so se srečanja udeležili tudi predsednik ZB za vrednote NOB Slovenije Tit Turnšek, predstavniki novoustanovljene organizacije iz Šentjanža in predstavniki društev iz KS Tržišče. Pregledali smo delovanje naše organizacije v preteklem letu in sprejeli smernice za letošnje delo. Ugotovili smo, da smo uspešno izpeljali vse predvidene dejavnosti, za kar smo dobili številne zahvale in priznanja. Sledilo je tovariško druženje, naše tovarišice pa smo ob njihovem prazniku počastili z šopki.

Besedilo in foto: Tomaž Kužner

Petanjci:

V Vrto spominov in tovarištva na Petanjcih v Občini Tišina, v prostorih tamkajšnje Raziskovalne postaje ZRC SAZU, je konec februarja potekal zbor

ustanoviteljev Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija (UŠF). Med ustanovitelji sta bila tudi častna člana, akademik dr. Anton Vratuša - Vran in agronom dr. Aleksander Šiftar. Slednji je kot strokovnjak veliko pripomogel h kakovosti parkovnega Vrta spominov in tovarištva na Petanjcih.

Podpredsednik Ustanove Marjan Šiftar je v svojem poročilu poudaril, da so lani v Vrto uradno našli kar 1200 obiskovalcev. V Vrto so ob dosedanjih približno 500 drevninah zasadili tudi spominsko drevo slovenskih mladinskih brigadirjev (ob srečanju slovenskih brigadirjev in ustanovitvi Društva nekdanjih brigadirjev Pomurja), spominsko drevo iz Šarvarja na Madžarskem, drevo iz Trsta (zasadil ga je dr. Jože Pirjevec), ki spominja na trpljenje Slovencev in antifašistov v Trstu oziroma zamejstvu. Ustanova pa je zasadila spominsko

drevo ob Poti spominov in tovarištva v Ljubljani, saj je leto pred tem društvo Zeleni prstan iz Ljubljane posadilo drevo v Vrto na Petanjcih, kjer sta tedaj bili zasajeni tudi vrtnici Trubar in Prešeren gojitelja vrtnic dr. Matjaža Kmecla.

Letošnji glavni poudarek dela Ustanove bo namenjen 500. obletnici reformacije. Vsebinsko nameravajo obogatiti Keplerjevo spominsko pohodno pot ob Muri (astronom Johannes Kepler naj bi se namreč v času svojega pregnanstva okrog leta 1600 zadrževal tudi na Petanjcih), v več krajih po Sloveniji pa nameravajo predstaviti monografijo »Ne-vidna univerza«. Številne bodo tudi dejavnosti v spomin na drugo svetovno vojno, saj UŠF uspešno sodeluje s številnimi društvi in ustanovami, med drugimi z Društvom Zeleni prstan v Ljubljani, z Društvom Dobrič, Fundacijo Franc Rozman - Stane ter s krajevnimi in območnimi združenji ZB za vrednote NOB v Pomurju in po Sloveniji, skrbi pa tudi za povezovanje s kulturnim društvom Slovencev v sosednji Avstriji ter z Zvezo Slovencev na Madžarskem.

Besedilo in fotografija: Filip Matko Ficko

Temnica:

V Lazcu pri Temnici na Krasu je 12. marca potekala tradicionalna spominska slovesnost v spomin na 19 padlih italijanskih in slovenskih partizanov. Pri spomeniku na Lascu se je zbralo približno 200 krajanov in gostov, ki so se spominjali dogodka pred 72 leti, ko se je na tem kraju zbrala skupina 52 mladih partizanov, večinoma Italijanov iz srednje Italije, namenjenih v partizanske enote v Trnovskem gozdu. Ob sončnem popoldnevu 16. marca 1944 so jih nenadoma napadle dobro oborožene nemške in italijanske enote. Slabo oborožena skupina partizanov pa se jim ni mogla dolgo upirati. Nekaj jih je takoj padlo, drugim se je uspelo umakniti. Ujetnikov ni bilo. Ubityh je bilo 17 fantov in dve dekleti.

Slavnostna govornika na prireditvi sta bila polkovnik **Emil Velikonja**, poveljnik Teritorialnega polka 1. brigade SV, in **Anna Digianantonio**, predsednica organizacije ANPI - VZPI za Gorico. Nekaj pozdravnih besed je prisotnim namenila tudi predsednica Sveta KS Temnica Mojca Cotič. Za prireditev je zgledno poskrbel Jože Rogelja, član KO ZB Temnica. V kulturnem programu so sodelovali Moški pevski zbor Šempeter pri Gorici in tradicionalno tudi učenci podružnične šole iz Kostanjevice na Krasu.

Po koncu slovesnosti se je vsem udeležencem proslave zahvalila podpredsednica Območnega združenja ZB NOB Nova Gorica Katjuša Žigon, ki je ob tej priložnosti podelila priznanja dolgoletnemu organizatorju spominskih slovesnosti v Temnici Vidu Trampužu in dolgoletnemu praporščaku Emilu Primožiču.

Besedilo in foto: Miloš Lozič

SVOBODNA
B E S E D A

na spletu

www.svobodnabeseda.si

Bojim se ...

Najprej naj povem, da me je strah. Strah vojne. Ni večje nesreče, kot je vojna, nobeni strani ne prizanaša; lahko bi rekel, da je vsak še tako slab mir boljši od vojne!

Zakaj tak uvod? Ker opazujem svet okoli sebe in vidim to nagrmađeno sovraštvo, ki odriva pamet v zadnji kot obsedenih glav, ki vidijo samo še sovražnike med svojimi sodržavljanji.

Kako naj potem pride do sprave, ne, še bolje, kaj naj bi sprava s sovraštvom v očeh in glavah sploh prinesla? Nič! En velik nič! Zato vas, sodržavljanji, prosim: pozabimo na »spravo« in se končno zavejmo, da je sprava med dobronamernimi

strani (nacisti, fašisti in njihovi kolaboranti) ne smejo združevati v nikakršni obliki – pri nas pa imamo organizacijo Nova slovenska zaveza, ki združuje ljudi prav na tej osnovi, neovirano deluje in jo celo financira državni proračun!

V bližini moje vasi je ta organizacija postavila spomenik ob breznu, in to mnogo pred koncem raziskav in s tipičnim zavajajočim sporočilom. Prepričani smo, da bodo ozaveščeni državljani znali ločiti resnico od laži in bo to sporočilo treba odstraniti. To sem moral omeniti, ker mi je pogled na nedavno razbiti spomenik bitki v Jelenovem žlebu leta 1943 dal misliti, da so stvari presegle mero dopustnega. Tam je

in za jutri! Če bo treba, lahko tudi na romunski način, če ne razumejo drugače. Zdaj pa nazaj k strahu; strah me je tudi, da se naša politika na čelu s predsednikom države, ki dobro ureja Evropo, doma ne potruđi za reševanje vprašanj, ki tarejo njegov narod v domovini in v sosedstvu. On bi moral modro posredovati vsakokrat, ko besne misli ali dejanja uidejo s povodca izbrancev naroda ali strankarskih prvakov.

Strah me je tudi našega premierja, ki se na to delovanje Nove slovenske zaveze in njenih somišljenikov ne odzove. Oba se morata zavedati, da mi, preprosti državljani, vemo, da naši voditelji niso uredili temeljnega odnosa z Avstrijo, in

Levo oskrunjeni spomenik v Jelenovem žlebu, desno spomenik tik ob Repičnikovem breznu, 90 metrov globokem vertikalnem breznu, oddaljenem približno en kilometer severno od vasi Krvava Peč v občini Velike Lašče

ljudmi opravljena že davno ... Nobenega pravnega spomenika ne potrebujemo, denar, namenjen zanj, naj gre raje za otroke, za letovišče na morju, za vse tiste revne mlade duše, ki jim je demokracija vzela tisto, kar je bilo v »gnili« nekdanji skupni državi dosegljivo vsakomur ...

Sami pa se zamislimo nad še živečimi slovenskimi kleronacifašisti, nekaterimi njihovimi potomci in nekaterimi politiki, ki nenehno kopljejo po zgodovini in iščejo opravičila za svoje zgrešene odločitve med drugo svetovno vojno. Tako daleč so že prignali stvar, da je ZB poslana na sodišče z namenom, da se jo kot »zločinsko« organizacijo izbriše, tja pa jo je poslala organizacija, ki po sklepih zavezniškega sodišča v Nürnbergu sploh ne bi smela obstajati, saj sklepi sodišča govorijo o tem, da se v Evropi po drugi vojni predstavniki poražene

bil namreč postavljen spomenik, ki je omenjal samo okupatorjevo, fašistično vojsko, zdaj pa je v Sloveniji očitno tudi to postalo moteče in sporno!

Skrajni čas je, da parlament konča drugo svetovno vojno z jasno ugotovitvijo o dokončnosti in absolutni veljavnosti mednarodnih pogodb in konča brezplođno dogovarjanje o načinu sprave. Ljudje so se že spravili med sabo, sam poznam precej ljudi, ki so bili na napačni strani, pa se z njimi lahko brez težav pogovarjam o številnih stvareh ...

Težava v Sloveniji je, da politika nima nobenih možnosti, da se poenoti o pravnih vprašanjih, zato končajmo to mrcvarjenje zgodovine in jo prepustimo zgodovinarjem. Politikom pa sporočimo, naj vendar pošteno in odkrito delajo za dobro naroda v tem trenutku

se zdaj koroški Slovenci sami bojujejo za obstoj jezika, v Italiji v parlamentu razlagajo otrokom, da so fojbe polne nedolžnih italijanskih zavojevalcev, na Hrvaškem si prisvajajo vino in zemljo (morje), po diktatu Evrope pa moramo prodati (predati) vse, kar je vrednega državnega premoženja, privatnemu kapitalu in tako dalje.

Zato je obsodba uničenega partizanskega spomenika zadnji preizkus verodostojnosti obeh prvih mož naše domovine – preden zavlada strah v kosteh! Pridite, svobodoljubni Slovenci, na proslavo v Jelenovem žlebu v soboto, 25. marca, in izrazite svojo podporo NOB in njenim pozitivnim izročilom! Na proslavo so povabljeni tudi vojaški atašeji zavezniških držav Rusije, ZDA in Velike Britanije.

Srečko Knafelc, Krvava Peč

Moje razmišljanje ob članku Pogovor o Kocbeku (Svobodna beseda, številka 16)

Ko sem prebral članek Pogovor o Kocbeku v prejšnji številki Svobodne besede, sem se globoko zamislil. Pred očmi so se mi prikazovali posamezni prizori iz mojega življenja in spomnil sem se tudi pripovedovanja svojih staršev – očeta in matere, kako je naše življenje lahko kruto po krivdi politike. Oba sta bila iz verne družine. Mati se je rodila leta 1898 v Martinjaku pri Cerknici, oče pa leta 1904 v vasi Škrjančevo pri Radomljah.

Mati je bila kot učenka učiteljišča v času prve svetovne vojne pred avstrijskim vojaškim sodiščem v Ljubljani obsojena na leto dni strogega zapora zaradi veleizdaje in izključena iz vseh avstrijskih šol, ker ob neki zmagi Rusov nad Avstrijci ni prišla v šolo v žalni obleki, ampak je prišla oblečena kot običajno, v laseh pa je imela rdečo pentljo. Na vprašanje, zakaj ne žaluje ob ruski zmagi nad Avstrijci na fronti, je mati odgovorila, zakaj bi žalovala, saj so Rusi naši bratje! Sodelovala je namreč v študentskem gibanju za združitev južnih Slovanov in njihovo odcepitev od Avstro-ogrske monarhije.

Tudi po razpadu Avstro-Ogrske moja mati ni dobila takoj službe kot učiteljica v Kraljevini Jugoslaviji. Njena teta je šla zato do škofa Jegliča in ga prosila, naj pomaga. On pa je odgovoril: »Že vedo, kaj delajo! Da ne bi zavajala našega vernega slovenskega ljudstva!« Bila je namreč aktivna članica Sokola. Pozneje je dobila službo v enorazredni šoli v vasi na Pohorju. Končno se je odločila za nadaljnji študij in odšla v Beograd ter tam diplomirala na pedagoški akademiji. Na Srbijo in Srbe je imela lepe spomine.

Oče pa je diplomiral na učiteljišču v Ljubljani in se odločil za nadaljevanje študija na pedagoški akademiji v Zagrebu, kjer je tudi diplomiral. Potem je najprej poučeval v Grižah, zatem pa je bil prestavljen v Novi Sad na tamkajšnjo meščansko šolo. V svojem dnevniku je napisal, kako je na vlaku jokal, ko se je peljal iz Slovenije v službo v Srbijo, ko pa je prišel v Novi Sad, ga je tam čakalo veliko presenečenje. Na postaji so ga pričakali godba in starši s svojimi otroki. Bil je prijetno presenečen. Ko pa je od tam moral nazaj v Slovenijo, je ob slovesu spet jokal! Spet so se od njega poslavljali starši z otroki in godba. Pokazali in dokazali so, da smo si bratje. To je dokazala tudi pošiljka, ki mu jo je

poslal nekdanji učenec iz Novega Sada ob osvoboditvi – dve posodi masti in dve vreči moke. V priloženem pismu je napisal, naj ne bo užaljen, da mu vse to pošiljajo, saj vedo za pomanjkanje živil pri nas v Sloveniji ...

Z mojo materjo sta se spoznala na meščanski šoli v Trbovljah, kjer sta oba poučevala. Leta 1933 sta se poročila, leta 1934 sem se rodil jaz, leta 1936 pa moj brat. Ko sem bil star dve leti, smo se iz Trbovelj preselili v Zagorje – oče je bil imenovan za ravnatelja tamkajšnje meščanske šole, mati pa je učila na tej šoli.

Po izgonu okupatorja sem se s starši iz Zagorja preselil v Ljubljano. Tam sem zelo pogrešal zagorsko okolje in razpoloženje svojih otroških let. Pred oči mi večkrat pridejo moji sošolci in sošolke iz osnovne šole, ki sem jo obiskoval med okupacijo.

Po preselitvi v Ljubljano me je prijatelj in sošolec spremljal na Orle in Urha in mi pokazal, kje so se med vojno dogajale grozne stvari. Do izraza je prišla razklanost med nami, ki pa še vedno traja. Še vedno grozi enoumje z leve ali desne. Namesto da bi bili lastnosti dobrega človeka sočutno srce in tenkočutna, sočutna vest, rinejo v ospredje ljudje iz sle po oblasti – ki jim je oblast v slast! Ne sme biti in tudi ne more biti edino merilo svetovnonazorska usmerjenost človeka, ali je veren ali ne – med vsemi so dobri in slabi. Kot pravi pregovor: tudi v najboljšem žitu je lahko plevel! Zato je zelo pomembna vzgoja staršev, šole in okolja!

Metod Škerjanec, Ljubljana

Ob izidu knjige o Škofjeloški četi

V februarski številki Svobodne besede je bil objavljen članek z naslovom **Opisi nekaterih manj znanih dejstev**, ki govori o izidu knjige o Škofjeloški četi. Bralci članka bi verjetno želeli izvedeti vse o žrtvah te akcije. Zato jih navajam, podatki so vzeti iz knjige *Pomniki NOB na Škofjeloškem, 1986*.

Janez Arnolj, rojen 16. maja 1905, Lom nad Volčo pri Poljanah, kmečki delavec. V partizane je vstopil 12. decembra 1941, udeleženec poljsanske vstaje, dražgoške bitke, borec Robnikove skupine. Januarja 1942 se je rešil iz obklojene hiše pri Muhu v Vinharjih. Nemci so ga bolnega ujeli v hiši in ga pred Jamnikovo hišo ustrelili.

Janez Bernik, rojen 28. avgusta 1915, Medvode, tekstilni tehnik, član KPS.

Pred vstopom v NOV je stanoval v Ljubljani. Že pred odhodom v partizane se je udeležil več diverzantskih akcij v Ljubljani in miniranja Preserskega mostu. V NOV je vstopil 6. februarja 1942.

Ivan Bucik, rojen 25. novembra 1919, Ljubljana, prometnik pripravnik na železniški postaji v Škofji Loki, član KPS. Pred vstopom v partizane je stanoval na Trati pri Škofji Loki. V predvojni Jugoslaviji je bil član Sokola. Med 6. in 7. februarjem se je pridružil škofjeloški partizanski skupini pri Jamniku.

Bojan Potočnik, rojen 7. novembra 1919, Stara Loka, trgovski pomočnik. Pred vstopom v NOV je stanoval v Škofji Loki. V NOV je vstopil 6. januarja 1942 v Cankarjev bataljon (v Dražgošah) in se udeležil bitke v Dražgošah.

Franc Resnik, rojen leta 1910, knjigovez. Pred vstopom v NOV je stanoval za Bežigradom v Ljubljani. V NOV je vstopil 6. februarja 1942.

Marjan Sever - Nace, rojen 10. aprila 1917, Novo mesto, absolvent elektrotehnike. Pred vstopom v NOV je stanoval v Ljubljani. Bil je član diverzantske skupine in je sodeloval pri miniranju Preserskega mostu. V NOV je vstopil 6. januarja 1942. Padel je vzhodno od Jamnikove domačije.

In še neznani borec. Sovražnik je požgal Jamnikovo domačijo. Preostali borci in Lojze Kebe, ki se je od 26. februarja zadrževal v četi, so se umaknili čez mejo na Babno Goro. Ta dan sta se četi pridružila še Niko in Jože Kavčič. Tako je bilo 11. marca v Škofjeloški četi vseh pet bratov te škofjeloške družine. V Polhograjskem hribovju je četa dobila novega komandirja, Staneta Starca - Fazana. Justin Dolinar je zamenjal dotedanjega političnega komisarja Franca Kavčiča - Veljka.

Stane Pečar, Škofja Loka

Mučeniška pot k svobodi

To je naslov knjige iz leta 1946, ki mi jo je podaril prijatelj, albuma fotografij grozodejstev, ki so jih nad našim narodom izvajale zločinske enote Italijanov, Nemcev in domobrancev med drugo svetovno vojno. Kljub časovni odmaknjenosti tistega časa, izrojenih pojavov, kot so nacizem, fašizem in kolaborantstvo, ni mogoče oprostiti. Niti za ceno sprave ne. Nešteta zverstva, ki so jih imenovani počenjali po Evropi in seveda v veliki meri tudi pri nas, so v omenjeni knjigi nazorno predstavljena. Fotografije ne lažejo, so zgovoren dokaz in predstavljajo del tistega, česar ne

smemo nikoli pozabiti. In tudi ne bomo! Razumljivo je po končani vojni sledilo maščevanje. Porok za to je bila tudi Moskova deklaracija s podpisom velikih zaveznikov takratne Sovjetske zveze, Anglije in Amerike, da se odgovorne za izvršena zverstva pravično kaznuje. Fotografije v tej knjigi so grozljive. Zakaj je bilo treba ujete ranjene partizane še dodatno mučiti, jim rezati ude, sekati glave – na to lahko poišče odgovor samo zver v človeški podobi.

Tistim, ki mi občasno pišete anonimna in grozilna pisma, ne bom mogel v dokazilo poslati teh fotografij, ker ste strahopetci brez imena, priimka in naslova. S kakšno pravico v zadnjem obdobju nekateri politiki in cerkveni dostojanstveniki govorijo o spravi? Škof Rožman in general Rupnik sta skoraj na vsaki drugi fotografiji posneta skupaj z okupatorjevimi rablji, na njih si stiskajo roke. Škof je imel partizane celo za tolovaje. Torej me bodo težko prepričali tisti, ki zagovarjajo škofovo nedolžnost med drugo svetovno vojno. Vsak, ki se je pošteno bojeval proti okupatorju, ni po koncu vojne bežal nikamor. Normalno je, da so bežali tisti, ki jih je preganjala slaba vest. Slaba vest pa peče in boli tudi po dobrih sedemdesetih letih. Madež pa ostaja za vedno. Čista iluzija je govoriti o spravi in se navsezadnje enačiti s tistimi, ki so se pošteno bojevali za napadeno domovino. Še najbolj absurdno pa je dejstvo, da naši politiki zdaj polagajo cvetje tistim, ki so pristopili na stran okupatorja. Večje hlapčevske geste si na veliko žalost ne morem predstavljati. Zato bo 9. maj, dan zmage nad fašizmom in nacizmom, še vedno pomemben praznik. Na veliko žalost razklanost našega naroda še vedno obstaja, tudi po zaslugi nekaterih politikov.

Srečko Križanec, Štore

Kdaj bo konec druge svetovne vojne?

Druga svetovna vojna – neskončna morija – se je uradno končala 9. maja 1945. To poudarjam, da osvežim spomine oziroma vedenje domobranskim novinarjem. Seveda se je vojna neuradno nadaljevala še več kot dve leti (na ozemlju Slovenije), saj se ustaške horde niso zmenile za uradni konec.

Kako so Nemci začeli vojno, je bilo opisano v številnih literaturah. Ker pa naša najbolj demokratična in poštena stranka tega seveda ne ve, se mi zdi, da jo je treba seznaniti: Nemci so skupino

poljskih delavcev oblekli v nemške uniforme, nemške vojake pa v poljske in ti so pobili Poljake v nemških uniformah. Torej dober razlog za začetek agresije na sosednjo državo! Obstaja možnost, da nekateri veleumi, kot so Jerovšek, Dežman, Mahnič, Breznik in še kdo, to tudi vedo, pa jim zvestoba prednikom velikega rajha iz etičnih razlogov ne dopušča govoriti resnice. Če sledim zanimivemu prispevku v Nedeljskem dnevniku, lahko povem, da sem se pošteno zabaval. Zapis je približno takšen: skupina golorokih, revnih, lačnih, bosih in ušivih partizanov napade leta 1941 nemško vojsko. Kljub temu da so nemški vojski pomagali verni domobranci, belogardisti in ustaši, je peščica partizanskih zločincev premagala Nemčijo in krvoločno pobila na milijone ljudi. Saj je bilo tako, inženir Mahnič, ali ne? Ker sem iz šolski klopi odnesel veliko zapisanega in povedanega o drugi svetovni vojni, je bila torej vse velika zmotna in sem dolga leta živel v utvari. Torej so šole predavale zmotno, ko nas niso vzgajale v sovraštvo do plemenitih izdajalcev domovine. Slovenija je postala najsrečnejša srečna država na svetu, saj ima stranko SDS, ki edina pozna svetovno zgodovino. Ponižno bi jih prosil, naj ne dovolijo popolnega izropanja demokratične domovine, saj bomo denar krvavo potrebovali za poplačilo vojnih odškodnin. Seveda so svetovni politiki velike reve, ko se opravičujejo in poklanjajo žrtvam slovenskih partizanov.

Povem tudi javno, da se opravičujem, ker me je sram, da vsaka pritožba na Evropsko sodišče dobi epilog na škodo slovenskega sužnja. Še posebej pa se opravičujem, ker demokratična Slovenija izgublja z našimi brati Hrvati prav vse sodne spore. Rešitev je seveda na dlani: več in bolj moramo zaupati klerofašizmu, in če bo Bog dal, bomo zmagali. Zagotovila najdemo v poštenih in pravičnih strankah, kateri poslanci že z dudo v ustih obvladajo vso svetovno politiko. Tistim nepoštenim pa: enkrat izdajalec, vedno izdajalec.

Jože Bračun, Artiče

Pismo Romanu Leljaku: Ni res!

Spoštovani gospod Leljak, v vaši knjigi »Teharske žive rane – Huda jama« ste na strani 214 v poglavju Pogovori za Slovenske novice v zadnjih dveh stavkih zapisali: »Jezernik in Hercog pobegneta iz Brnice pri Hrastniku 13. junija 1945. Pobegneta iz jame, v katero jih je pahnil lokalni likvidator partizan Jože Menih - Rajko.«

Ste, gospod Leljak, že kdaj slišali za Pohorski bataljon in partizana Šarha? Če bi in kaj o njem prebrali, ne bi mogli napisati tako debele laži, kot ste jo citiranjem stavku v vaši knjigi.

Resnica je naslednja: Pohorski bataljon in partizan Šarh sta zaradi izdaje 8. januarja 1943 s svojimi soborci bila svojo zadnjo bitko. 65 padlih partizanov je pokopanih na graškem pokopališču. Po vojni pa so posmrtno ostanke štirih padlih borcev pokopali k spomeniku v Rušah. V tej bitki je padel tudi partizan Jože Menih - Rajko. Zato je vaše pisanje velika laž, saj ste že dve leti mrtvemu človeku pripisali dejanje, ki ga mrtvi ne more storiti, in ga v svoji fantazmi uvrstili med likvidatorje.

Zakaj ste to storili, veste le vi! Bralci tega opisa dogodka si bodo že ustvarili svoje mnenje, zato sem to tudi napisal. Opravičila od vas zaradi tega pisanja ne pričakujem, kako ste do te »resnice« prišli, pa bi javnost zagotovo zanimalo.

Martin Mlinar, Združenje borcev za vrednote NOB Hrastnik

SVOBODNA B E S E D A

Obvestilo avtorjem

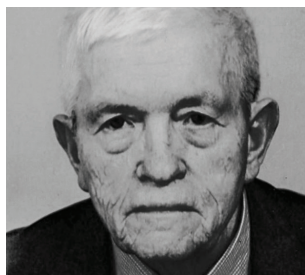
Avtorje prispevkom naprošamo, da nam za rubriko *Dogodki* pošljete kratke zapise o dogodkih, dolžina do 2500 znakov skupaj s presledki ter dodate 1 do 2 fotografiji v osnovni velikosti in v jpg formatu. Tudi prispevki v rubriki *Imeli smo ljudi* in *Jubileji* naj ne presegajo 2500 znakov skupaj s presledki. Če bodo prispevki daljši, jih bomo krajšali v uredništvu. Sprejemamo le zapise v elektronski obliki, ki jih pošljete na naš e-naslov: **svobodna.beseda@gmail.com** do 15. v mesecu. Prispevkov in fotografij ne honoriramo. Za daljše zapise se dogovarjamo posebej.

Uredništvo

Ludvik Plut

Kmalu po vstopu v novo leto se je od nas za vedno poslovil naš tovariš Ludvik Plut. Od njega smo se v lepem številu poslovili na krajevnem pokopališču v Povirju.

Luč tega sveta je Ludvik ugledal 9. avgusta 1927 v kraju Črmošnjice v Beli krajini. Že kot otrok iz številne kmečko-delavske družine je okusil vso težo takratnih družbenih razmer. Prišla je okupacija domovine, kar mladega fanta ni pustilo hladnega. Odzval se je klicu domovine in leta 1944 vstopil v partizanske vrste. Razporejen je bil v enoto VDV. Po

osvoboditvi je pristal v vrstah KNOJ, pozneje se je odločil za poklicno pot miličnika. Službene potrebe so Ludvika Pluta pripeljale na Primorsko. Prve izkušnje si je nabiral na takratnem začasem mejnem prehodu med Jugoslavijo in Svobodnim tržaškim ozemljem v Rižani. Zatem je bil razporejen na Postajo milice Sežana, kjer je dočakal upokojitev.

Tam si je ustvaril tudi dom in družino. Žal je družinsko harmonijo prekinila prezgodnja ženina smrt. Težka izguba je Ludvika z dvema sinovoma, tedaj še v otroških letih, postavila pred težko preizkušnjo. Z očetovsko ljubeznijo in neuklonljivo voljo pa je tudi to uspešno premagal. Po upokojitvi se je z vso predanostjo vključil v delovanje ZB za vrednote NOB Sežana. Zavzeto in predano je desetletja opravljal naloge predsednika krajevne organizacije ZB Povir. Za dolgoletno požrtvovalno delo je dobil srebrno plaketo ZZB za vrednote NOB Slovenije.

Vrsto let, vse do svoje smrti, je vestno skrbel za grob padlega borca NOB iz daljnega Kazahstana, ki je svoje zadnje bivališče dobil na pokopališču v Povirju. V zahvalo za to plemenito skrb mu je Ruska federacija leta 2013 podelila pomembno državno odlikovanje.

Karlo Mahnič, ZB za vrednote NOB Sežana

Ivan Pivk

Triindvajsetega februarja se je za vedno poslovil Ivan Pivk, dolgoletni predsednik in častni predsednik Zveze društev vojnih invalidov Slovenije. Najprej kot predsednik komisije za socialna vprašanja in nato kot predsednik Zveze je bil eden od tistih, ki so se zavzeto bojevali za vojne invalide

in krotili želje države, ki si je prizadevala »prirežati« nekatere pravice vojnih invalidov. Številni sestanki, pogajanja, pogovori, predstavitve in razlage, ki jih je vodil ali v njih sodeloval, predvsem pa vsakodnevno delo in zanimanje za društva zaznamujejo leta,

ki jih je Ivan Pivk dal Zvezi vojnih invalidov. Zvezo je vodil zavzeto in v korist vojnih invalidov.

Ivan Pivk se je rodil 7. maja 1926 v Borovnici. Odraščal je v delavski družini s starši in bratom. Živel so v Borovnici in zatem v Dolu pri Borovnici. Osnovno izobraževanje (štirje razredi osnovne šole in štirje razredi višje ljudske šole) je končal v Borovnici, nato pa si je želel šolanje nadaljevati na srednji gozdarski šoli v Mariboru. Od novembra 1941 do 10.

januarja 1942 je delal kot progovni delavec na železnici na odseku Borovnica Verd. V nedeljo, 11. januarja 1942, se je zanj življenje popolnoma spremenilo, ko ga je italijanska vojaška policija aretirala, zaprla in skupaj z 68 sokrajani obtožila sovražnega delovanja proti Italiji in napada na železniški most čez Ljubljano pri železniški postaji Preserje. Posebno vojaško vojno sodišče 2. italijanske armade ga je – tudi zaradi mladosti – oprostilo, a odredilo, da se ga pošlje v sodno poboljševalnico za dobo, ki ne sme biti krajša od treh let. V zaporih je prebil skupaj 21 mesecev.

Po kapitulaciji Italije je bila v taborišču za brezdomce v mestu Carbonaro nedaleč od Barija ustanovljena prva prekomorska brigada NOV in POJ, v katero se je prostovoljno javil tudi sam. Pivk je vojni postal invalid zaradi posledic hude rane v boju pri kraju Zečevo v severni Dalmaciji. Ranjen v nogo se je zdravil v partizanski bolnišnici 19. divizije in 8. dalmatinskega korpusa, nato pa so ga znova prenesli na ladjo in ga prepeljali na zdravljenje v Italijo. Po koncu druge svetovne vojne je postal karierni vojak in služboval v Tolminu, Vipavi, Idriji, potem pa v Skopju, Kavardarcih, Kumanovu in od leta 1970 v Ljubljani ter se po 38 letih vojaške službe konec decembra leta 1981 upokojil. Pivk se je hkrati vseskozi izobraževal ob delu tako na področju splošnega izobraževanja kot v vojaških šolah in na tečajih. Ob koncu vojne je imel čin poročnika, upokojil pa se je kot polkovnik.

Po upokojitvi ni miroval in je bil dejaven v številnih organizacijah. »Nisem človek, ki bi samo plačeval članarino, ampak hočem pomagati in ponuditi tisto, kar znam,« je večkrat pojasnil svojo angažiranost. Deloval je v organizacijah Zveze borcev, v organih lokalne samouprave (svet KS), v SZDL (član predsedstva občinske konference, predsednik koordinacijskega odbora za SLO in DS, član sveta za SLO in DS pri mestni konferenci SZDL Ljubljana), bil je predsednik skupščine socialnega zavarovanja vojaških zavarovancev v Ljubljani, delegat in član predsedstva ter predsednik odbora za PIZ v skupščini skupnosti socialnega zavarovanja vojaških zavarovancev Jugoslavije. Od januarja leta 1994 do konca leta 1998 je deloval kot predsednik odbora skupnosti vojaških upokojencev, borcev NOB. V ZZB NOB je bil v dveh mandatih član glavnega odbora, in član koordinacijskega odbora odborov, enot in služb NOV in POS. Bil je član sveta za problematiko vojnih invalidov, vojnih veteranov, žrtev vojnega nasilja, vojaških upokojencev, ki ga je imenoval minister za delo, ter predstavnik ZDVIS v Nacionalnem svetu invalidskih organizacij Slovenije in član upravnega odbora NSIOS od leta 1999 do 2012. V tem času si je močno prizadeval za ustvarjalne odnose in krepitve NSIOS. Aktivno je deloval tudi v koordinacijskem odboru domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije, ki deluje od septembra 2008, in bil prvi predsedujoči tega odbora.

Njegov delo v Zvezi društev vojnih invalidov Slovenije je bilo logično nadaljevanje dela na področju skrbi za pravice in možnosti vojnih invalidov. Že na ustanovnem zboru Društva vojnih invalidov Ljubljana v maju leta 1994 je postal član izvršnega odbora društva in bil v letih od 1995 do 1998 delegat društva v skupščini ZDVIS, od leta 1996 do 1999 pa predsednik komisije za socialno-zdravstvene zadeve pri ZDVIS in od leta 1997 do 2012 član izvršnega odbora ZDVIS. Mandat predsednika zveze je končal leta 2012, ko mu je skupščina podelila tudi naziv častni predsednik ZDVIS.

Ohranili ga bomo v lepem spominu in s spoštljivim spominom na njegovo izjemno angažirano delovanje tako na področju invalidskega varstva kot tudi na področju domoljubnih in veteranskih organizacij.

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije

Alojz Kovačič - Sine

Na številnih proslavah in slovesnostih v spomin na dogodke iz NOB je uvodni pozdrav vedno vseboval tudi besede: »Med nami je tudi nosilec partizanske spomenice 41, tovariš Alojz Kovačič Sine.« Sledil je aplavz, ki je bil vedno iskren. Tega pozdrava in teh besed poslej ne bo več, od nas se je poslovil Alojz Kovačič - Sine.

Rodil se je 31. maja 1923 na Blokah v vasi Hiteno v družini enajstih otrok. Alojz je bil med mlajšimi. Bil je močno navezan na očeta, ki mu je bil vzor. Oče je bil Auerspergov gozdar in lovski čuvaj. Postati poklicni lovec je bil tudi njegov življenjski cilj že od otroških let.

Na tej poti ga je doletela druga svetovna vojna. Družina je bila zavedna in je še pred fašistično okupacijo zbirala orožje in material za obrambo domovine. Prvo puško je dobil na Rašici in jo predal partizanom. Tudi sam je komaj čakal, da bi se lahko bojeval. Ko je delo na terenu postalo prenevarno, je odšel v partizane kot droben osemnajstletni mladenič in tovariši so ga začeli klicati Sine. Po tem imenu smo ga vsi poznali tudi danes.

V partizane sta odšla tudi brat Žan in sestra Dragica. Družina pa je doživela prav vse strahote fašističnega terorja in domačega izdajstva. V internacijo na Rab so bile odpeljane mama, sestra Francka z enoletnim sinkom in sestra Rezka. Ko so jih izgnali v taborišče, se je oče nekaj časa skrival, dokler ni bil izdan. Domobranci so ga ujeli in ubili na Rakeku.

Sine se je bojeval na Štajerskem in Koroškem, in ko se je poln pričakovanj vračal domov, je naletel na požgan dom in ni vedel, kaj je z njegovimi najbližjimi, kar ga je močno prizadelo. Vrnil se je med tovariše in nadaljeval boj v hudih zimah in nemogočih razmerah. Samo močna volja in vedrina sta ga ohranjali pri življenju in navduševali soborce. Bil je ranjen v oko, a kljub temu je ostal dober strelec. Konec vojne je dočkal na Gosposvetskem polju kot komandant štabne čete, ki je varovala to območje.

Po vojni se mu je uresničila želja in postal je poklicni lovec in šef lovišča v Kočevski Reki. Bil je zelo dober prijatelj z Ivanom Mačkom - Matijo in je sodeloval na lovu s svojim vrhovnim komandantom Titom. Ta zanj zagotovo najsrečnejši trenutek v življenju je postal še srečnejši, ko se mu je prav v tistem času rodila hči Tanja.

Tovariš Sine, bil si znan kot izjemno natančen in dosleden. Tak si bil doma in v službi, a vedno si bil tudi neizmerno rad med ljudmi. Bil si dober gospodar, družini si zgradil hišo, izšolal sina Sama in hčer Tanjo. Žal življenje ne prinaša samo srečnih trenutkov. Smrt sina je močno prizadela družino in pustila neizbrisne posledice ženi in tebi. Opešal ti je vid in ni bilo več tiste tvoje vedrine.

Tudi sam sem imel priložnost doživeti s teboj zelo lep trenutek, ko sem poskrbel, da ti meteorna voda ni zalivala hiše. To naju je zelo zblížalo. Sicer pa si bil vedno rad v družbi in si spremljal vse aktualne dogodke v politiki. Bil si član Socialnih demokratov in pogosto si prišel k meni in rekel, nujno se morava pogovoriti. Z velikim ogorčenjem si mi pripovedoval, kako je mogoče, da se domovino Slovenijo tako zanič-

je, kako se poskuša razgraditi vse, za kar si se bojeval, za kar so izgubili življenje tvoji najbližji in številni tovariši soborci. Tudi mene si s tem utrjeval, da sem ostal dosleden borec za pravičnost in zaščito domovine in ljudi.

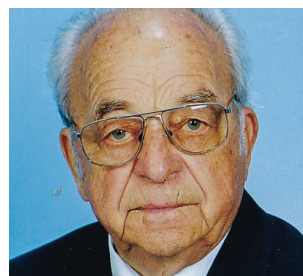
Tovariš Sine, imel si veliko srce. Bil si drobne postave, toda ko si vstopil v prostor, si ga napolnil. Ta občutek dobimo samo takrat, ko je med nami človek z velikim srcem. Pogrešali bomo tvoje jasne misli, tvojo hudomušnost, pogrešali bomo tisti uvodni pozdrav »pozdravljamo nosilca partizanske spomenice 41, tovariša Alojza Kovačiča Sineta«.

Janko Veber

Ivan Skočir

Devetega februarja smo se poslovili od Ivana Skočirja, najstarejšega borca Lackovega odreda. Rodil se je 15. avgusta 1916 kmečkim staršem v Ribnici na Pohorju. Po osnovni šoli je opravil še dveletno vinarsko in sadjarsko šolo v Mariboru in dveletno združeno šolo v Ljubljani ter nastopil službo leta 1940 pri takratni Zadrugi na Ptujju.

Kot zaveden Slovenec je začel sodelovati v narodnoosvobodilnem gibanju že leta 1941, takoj po okupaciji domovine. Deloval je v skupini ptujskih fantov in deklet, ki so zbirali orožje, sanitetni material in denarna sredstva za uporne slovenske domoljube. Po izdaji skupine je bil aretiran in zaprt v ptujskih zaporih, kjer so ga gestapovci zasliševali in pretepali do nezavesti. Ker ni ničesar priznal, so ga po dveh mesecih izpustili. Nadaljeval je delo v OF. Po drugi aretaciji in vnovični izpustitvi se je pridružil borcem Lackovega odreda.

V odredu je postal štabni ekonom, nato pa pomočnik komandanta I. bataljona, zaradi potreb so ga premestili v Tomšičevo brigado. Februarja 1943 je bil težje ranjen, po ozdravitvi je bil vodja zaščitnega bataljona štajerskih odredov IV. operativne cone, po vrnitvi v Lackov odred pa je prevzel dolžnost komandanta za zveze z madžarskim bataljonom. Demobiliziran je bil leta 1946 kot oficir, službo je nadaljeval v Vinarski zadrugi na Ptujju in bil leta 1949 imenovan za ravnatelja oblasti podjetja Vinarstvo Ptuj.

Oblast je cenila njegove vrline, poštenost, skromnost in strokovnost, zato ga je imenovala za upravnika ekonomije in rezidence predsednika Tita Podunavka pri Šaringradu. Po uspešni obnovi in ureditvi tega posestva se je vrnil v Vinarsko zadrugo Ptuj. Po združitvi Vinarske zadruge s Kmetijskim kombinatom Ptuj je postal vodja vinogradniške in sadjarske proizvodnje in ob delu diplomiral na Višji agronomski šoli v Mariboru. Takrat je začel obsežno obnovo vinogradov v Halozah in Slovenskih goricah.

Ivan je za svoja življenjska dela dobil številna vojaška in civilna priznanja. Za dolgoletno delo v organizaciji mu je Združenje borcev za vrednote NOB Ptuj pred tremi leti kot prvemu podelilo naziv častni član, republiško vodstvo ZZB pa ob njegovi stoletnici zlato plaketo. To zimo je za vedno zaspal, mi pa se ga bomo vedno spominjali kot skromnega, poštenega in delovnega tovariša in velikega domoljuba.

Stanko Lepej

Državna proslava in slavnostna razširjena seja predsedstva ZZB NOB Slovenije

Državna proslava ob dnevu upora proti okupatorju bo v **sredo, 26. aprila, ob 20. uri** v Delavskem domu v Trbovljah. Slavnostna razširjena seja predsedstva ZZB NOB Slovenije bo v **sredo, 26. aprila ob 11. uri** v Ljubljani. Na sejo bodo povabljeni člani delovnih teles in odlikovanci Zveze ter predstavniki domoljubnih in veteranskih organizacij.

Ustanovljeni Mladi borci Posavja

Po nekajmesečnih pripravah smo na začetku marca v Brežicah ustanovili pokrajinski odbor Mladi borci Posavje. Odbor trenutno sestavlja pet ustanovnih članov iz Spodnje posavske regije. Sprejeli smo konkretne cilje, ki jih bomo v sodelovanju z lokalnimi združenji borcev za vrednote NOB tudi dosegli. V prihodnje pričakujemo tudi povečanje števila članov. Z ustanovitvijo Mladih borcev Posavja smo korak bližje vzpostavitvi nacionalne mreže pokrajinskih odborov Mladih borcev.

Marko Medved

Stališče ZZB NOB Slovenije

ob postavitvi spomenika vsem žrtvam vojn

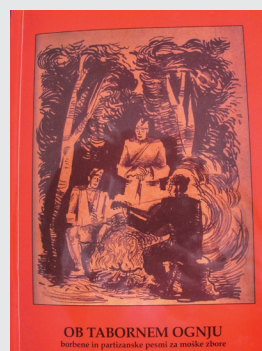
V Ljubljani namerava predsednik države odkriti spomenik, na katerem naj bi bil verz Otona Župančiča: »Domovina je ena / nam vsem dodeljena«. Napis je iztrgan iz pesmi, ki je napisana na grobnici narodnih herojev v Ljubljani. Pesem se konča z verzom »Svobodi udani / za borbo smo zbrani, / in kaj je življenje, / in kaj je smrt? // Bodočnost je vera! / Kdor zanjo umira, / se vzdigne v življenje, / ko pade v smrt.« Verz je torej iztrgan iz konteksta pesmi, ki je bila namenjena borcem in padlim, in jo napačno interpretira. Urad predsednika se sklicuje na 7. a člen Zakona o vojnih grobiščih iz leta 2009, ki na spomeniku vsem žrtvam vojn na Kongresnem trgu v Ljubljani predvideva tak napis. Zdajšnja arhitekturna zasnova spomenika pa je vse prej kot spomenik vsem žrtvam vojn. Gre za predsednikovo manipulacijo, kajti zasnova spomenika izraža razdvojenost in dvojnost slo-

venskega naroda. Spomenik torej bolj odraža nekakšno spravno manipulacijo kot pa poklon žrtvam vseh vojn. Izdajalci svojega naroda, ki so stopili v vrste okupatorja, so naš narod in domovino izdali. Menimo, da je na takem spomeniku napis neprimeren in žaljiv za vse borce, padle in žrtve nacifašizma ter za vse domoljube, ki so kadar koli v preteklosti v letih 1918, 1941 in 1991 branili svoj narod in domovino. Zato je za nas takšen napis nesprejemljiv. Postavljamo pa tudi vprašanje, ali se dediči Otona Župančiča strinjajo, da se ti verzi napišejo na spomenik. Spomenik bi moral biti posvečen žrtvam vseh vojn, nikakor pa ne potrebujemo spomenika razdora, ki enači izdajalce z osvoboditelji.

Ljubljana, 14. marec 2017

Tit Turnšek

Predsednik ZZB NOB Slovenije

DARILO ZA NOVE NAROČNIKE REVIJ

SVOBODNA B E S E D A

Novim naročnikom, ki se bodo do 30. junija 2017 za najmanj eno leto naročili na revijo Svobodna beseda, bomo podarili pesmarico »Ob tabornem ognju«, ki jo je uredil Mitja Gobec. Izbor pesmi je naravnčan na skladbe, ki so aktualne še danes in na katere smo lahko ponosni. Ostajajo večer spomenik poezije in glasbe iz časa boja slovenskega naroda proti okupatorjem med NOB.

Naročila sprejemamo po pošti na naslov: ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, na tel.št. 01 434 44 45 ali po e-pošti: romana.jemec@zzb-nob.si

Predlog sprememb k predlogu

Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju

Koordinacija domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije (KoDVOS) je na 48. redni seji, dne 15. marca 2017, obravnavala predlog Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju in predloga naslednji dopolniti:

1. K 196. členu:

V drugem odstavku se spremeni 6. točka, tako da se glasi:

»Vojni invalidi, vojni veterani in žrtve vojne nasilja ter druge zavarovane osebe, ki imajo priznano pravico do plačila zdravstvenega nadomestila po tem zakonu.«

2. K 200. členu:

3.

V prvem odstavku se 4. alineja spremeni in sicer: »**Vojne invalide, vojne veterane in žrtve vojne nasilja ter druge zavarovanje osebe, ki imajo priznano pravico do plačila zdravstvenega nadomestila;**«

Obrazložitev:

Ustava Republike Slovenije v tretjem odstavku 50. člena zagotavlja posebno varstvo veteranom in žrtvam vojnega nasilja. Izvedbeno je to določeno v zakonskih aktih.

V letu 2013 je Zakon o uravnoteženju javnih financ (ZUJF) posegel tudi na področje vojnih veteranov in z odločbo upravnega organa je bila tedaj mnogim veteranom ukinjena pravica do plačila zdravstvenih storitev v višini razlike do polne vrednosti storitev (dopolnilno zdravstveno zavarovanje). Pravico do zdravstvenega varstva vojnih veteranov je v letu 2016 priznal Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2016 in 2017 le nekaterim vojnim veteranom.

S 1. 1. 2017 se ta pravica ponovno zagotavlja v polnem obsegu, ob izpolnjevanju naslednjih splošnih pogojev po Zakonu o vojnih veteranih:

- priznan status vojnega veterana po zakonu in
- dopolnjena starost 55 let (pred dopolnjeno starostjo 55 let pa le v primeru ugotovljene trajne popolne izgube delovne zmožnosti).

V skladu z 155. členom ustave so retroaktivne določbe prepovedane, zato že pridobljene pravice veteranov ne smejo biti odvzete. Zdravstvena reforma mora že pridobljene pravice veteranov o zdravstvenem nadomestilu vključiti. K temu naj dodamo, da je to tudi edina socialna pravica, ki jo država še priznava veteranom v Sloveniji.

Predlagamo in vztrajamo, da vse pravice o varstvu invalidov, ki jih sedanji predlog ne povzema iz obstoječih predpisov ostanejo tudi v novem Zakonu.

Izhajamo iz dejstva, da smo bili obveščeni s strani ministrice za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti, da vzporedno ne potekajo nobena medresorska usklajevanja za prenos t.z. pravic invalidov v druge predpise. Sploh pa ne kakršnokoli iskanje drugih sredstev za te namene.

Ljubljana, 15. 3. 2017

Koordinacija domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije:

Društvo TIGR Primorske,
predsednik dr. Savin Jogan, l.r.
Zveza društev civilnih invalidov Slovenije,
predsednik mag. Adolf Videnšek, l.r.
Zveza društev general Maister,
mag. Milan Lovrenčič, l.r.
Zveza društev in klubov MORIS,
v.d. predsednika Peter Vaš, l.r.
Zveza društev vojnih invalidov Slovenije,
predsednik Janez Podržaj, l.r.
Zveza policijskih veteranskih društev SEVER,
predsednik dr. Tomaž Čas, l.r.
Zveza slovenskih častnikov, predsednik
genmaj. dr. Alojz Šteiner, l.r.
Zveza veteranov vojne za Slovenije,
predsednik Ladislav Lipič, l.r.
Zveza združenj borcev za vrednote
NOB Slovenije, predsednik dr. Tit Turnšek, l.r.

AKTIVNOSTI DELOVNIH TELES IN ORGANOV ZVEZE OD 1. 3. DO 31. 3. 2017

1. Predsedstvo

7. 3. Poročilo o uresničevanju sklepov in potrditev zapisnika prejšnje seje; Letno poročilo o delu Zveze v letu 2016; Zaključni račun Zveze za leto 2016; Predlog za podelitev listine ZB; Sklic seje Glavnega odbora Zveze; Naročniki revije Svobodna beseda; Finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

Člani predsedstva so se udeležili:

7. 3. sestanka z ministrico na Ministrstvu za obrambo RS;
9. 3. delovnega srečanja z vodstvom SABA Hrvaške v Čatežu;
9. 3. predstavitve knjige o partizanski bolnišnici Cafo v Lenartu;
10. 3. podpisa pogodbe o sofinanciranju dejavnosti Zveze v letu 2017;
10. 3. slovesnosti ob 75. obletnici odhoda Rakovške čete v partizane na Rakeku;
11. 3. slovesnosti ob odkritju spominske plošče ameriškim letalcem bombnika B-17 »Je Reviennes« v Gradencu pri Žužemberku;
11. 3. okrogle mize ob mednarodnem dnevu žena »Vloga žensk nekoč in danes – beseda spomina na Maro Rupena-Osolnik« v Dolenjskih Toplicah;
11. 3. letne skupščine Zveze slovenskih častnikov v Ljubljani;
13. 3. seje organizacijskega odbora za prireditev »Pohod na Triglav 2017« v Radovljici;
13. 3. sestanka o medsebojnem sodelovanju s predstavniki Zveze koroških partizanov v Celovcu;
15. 3. predstavitve knjige dr. Mace Jogan Katoliška cerkev in družbeno zlo v Ljubljani;
15. 3. rednega mesečnega sestanka KODVOS-a;
18. 3. komemoracije in spominske slovesnosti pri spominskem hramu na Javorovici;
23. 3. sestanka za organizacijo letošnje spominske slovesnosti na Ljubelju v Trziču;
23. 3. pogovora ob 500-letnici reformacije »Udarci kladiva v Mittembergu in njihov odmev v današnji čas« v Ljubljani;
25. 3. spominske svečanosti ob 74-letnici zmagovite bitke v Jelenovem žlebu v Ribnici;
31. 3. izredne seje KODVOS-a z obravnavo pripomb na pravilnik o merilih za sofinanciranje veteranskih organizacij.
1.-31.3. letnih skupščin združenj in krajevnih organizacij ZB

2. Kolegij predsednika

Vsak torek razen prvega v mesecu

3. Svet

- 16.3. Revolucija in NOB.

4. Odbor za priznanja

- 17.3. Pregled zapisnika in sklepov zadnje seje z dne 18.11.2016 in dopisne seje z dne 18.1.2017; Obravnava in potrditev prispelih predlogov za priznanja v okviru kvota za 2017; Obravnava predlogov za najboljšo KO ZB in podelitev petih zlatih plaket; Obravnava in potrditev predlogov za podelitev priznanja praporščakom; Predlog meril vrednotenja KO ZB za Zlato plaketo (za leto 2018); Seznanitev s poročilom o delu odbora za leto 2016;
Razno:
- Informacija o sklepu za podelitev Listine ZB za 2017
- Informacija o slavnostni razširjeni seji predsedstva 26.4..

5. Glavni odbor

28. 3. Izvolitev delovnega predsedstva, zapisnikarice in overiteljev(ic) zapisnika; Verifikacija mandatov novih članov Glavnega odbora; Poročilo o delu organov Zveze v letu 2016; Predlog Zaključnega računa Zveze za leto 2016; Razprava o poročilu in zaključnem računu; Sprejem Letnega poročila o delu Zveze in Zaključnega računa v letu 2016; Potrditev nakupa osnovnih sredstev v letu 2017; Druga medsebojna obvestila in dogovori:
- Informacija o aktivnostih za dopolnitev in spremembo Statuta Zveze;
- Aktivnosti za povečanje naročnikov revije Svobodna beseda.

LETNO POROČILO 2016

O DELU IN POSLOVANJU ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV ZA VREDNOTE NOB SLOVENIJE

1. Uvod

V letu 2016 je ZZB za vrednote NOB (v nadaljevanju: Zveza) kot v vseh preteklih letih posvečala pozornost spominskim obletnicam na slavne dogodke iz časov Narodno osvobodilne borbe slovenskega naroda za svoj obstoj. Predvsem moramo izpostaviti nekaj odmevnejših proslav.

Vsakoletna proslava na Dražgošah je bila dobro obiskana, na njej je bilo opazno več pohodnikov. Predvsem opažamo vedno več mlajših udeležencev na naših proslavah.

Proslava »Prıključitev Primorske« je bila leta 2016 v Postojni. Bila je odlično organizirana in pritegnila nekaj več kot 8000 udeležencev.

V preteklem letu je Zveza predsedovala »Koordnaciji domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije« - KODVOS. Naše delovanje so veteranske organizacije ocenile kot zelo dobro. Na nekatera pomembnejša družbena dogajanja smo se enotno odzivale vse veteranske organizacije. Dobro sodelovanje se je kazalo tudi s skupno udeležbo na mnogih prireditvah.

Tudi v letu 2016 smo se odzivali na različna družbena dogajanja, ki so zadevala naše vrednote. Vedno bolj postavljamo v ospredje vprašanje, kaj te vrednote pomenijo danes? Kaj je svoboda, kaj je suverenost, kaj je človekovo dostojanstvo? Vedno večja revščina in brezposelnost mladih so vprašanja, do katerih nismo bili ravnodušni in tudi ne smemo biti v bodoče. Vprašanje bodočnosti Evropske unije ni samo vprašanje politike, pač pa obstoja Slovencev kot naroda. Migrantska kriza je močno pretresla Evropo.

Ekstremna desnica se krepi po vsej Evropi. Tudi pri nas postaja klero-fašizem vedno bolj agresiven. Priča smo vedno hujšemu potvarjanju zgodovine. Nekatere potvorbe so naravnost smešne. Ne potvarja se zgodovina samo za sedemdeset in več let nazaj. Potvarja se celotno povojno obdobje in tudi obdobje naše osamosvojitve. Sovražni govor je vedno agresiven. Ni toliko problem skupina klero-fašističnih politikov, pač pa neodzivnost našega političnega vrha. Iz pietetnih pokopov se dela politični teater. Sovražni govor pa že prehaja v agresivna dejanja. Vedno več je omadeževanih spomenikov.

Na vsa ta vprašanja smo se odzivali tudi skupaj z drugimi naprednimi organizacijami v naši družbi. Tudi preteklo leto je zaznamovala intenzivna mednarodna dejavnost. Redno vzdržujemo odnose z SUBNOR-ji na področju bivše skupne države. Udeležili smo se nekaj tradicionalnih spominskih obeležitev, omenjamo samo tri: proslavo bitke na Sutjeski, proslavo zasedanja AVNOJ-a 29. novembra v Jajcu in proslavo ob dnevu mladosti v Kurovcu. Posebno intenzivni so naši odnosi s SAAB Hrvaške. Imeli smo več sestankov za dogovore o skupnih proslavah ob slovensko-hrvaški meji od Bedenice do Kučibrega. Prav tako intenzivno potekajo stiki z italijanskim ANPI-jem, predvsem v obmejnih pokrajinah Trst, Gorica in Videm.

Nikakor pa ne moremo biti zadovoljni z našimi odnosi z Zvezo koroških partizanov. Udeležili smo se nekaj prireditev, niso pa se uresničila pričakovanja o tesnejšem medsebojnem sodelovanju. To bomo morali v letos izboljšati.

Posebej je treba izpostaviti naše odnose z Rusko federacijo veteranov. Povabljeni smo bili na 70. obletnico te veteranske organizacije v Moskvo. Ob tej priliki smo imeli konferenco večjih anti-fašističnih organizacij iz bivše skupne države, Rusije in republik bivše Sovjetske zveze.

Prav tako nismo zadovoljni z našo mladinsko organizacijo. Tudi na tem področju se naša pričakovanja še niso izpolnila.

Svobodna beseda je vsebinsko izpolnila naša pričakovanja. Pri postopnem uvajanju spletnega časopisa pa tudi zaradi kadrovskih težav nismo dosegli pričakovanega. Svobodna beseda še vedno ni v prodaji v kioskih in na poštah. Prav tako nismo bili uspešni pri oglaševanju in zniževanju stroškov.

V preteklem letu se je pokazalo, da profesionalnega generalnega sekretarja potrebujemo vsaj za polovičen delovni čas. Potrebne bodo tudi nekatere nadaljnje organizacijske in statutarne spremembe, ki nas prioriteto čakajo v tem letu.

2. Delovanje organov Zveze

V letu 2016 smo imeli 4 redne seje glavnega odbora, 11 rednih, 1 korespondenčno in 1 slavnostno sejo predsedstva, 5 sej sveta Zveze, 1 sestanek s predsedniki pokrajinskih svetov, 5 re-

dnih sej in 1 izredno sejo finančne komisije, 2 seji nadzornega odbora, 2 korespondenčni seji odbora koordinacije žrtev vojnega nasilja, 1 redno in 1 korespondenčno sejo komisije za izobraževanje, 2 seji komisije za mednarodne odnose, 3 redne in 4 dopisne seje odbora za priznanja, 2 seji mladinske komisije in tedenske seje kolegija predsednika (po 3 ali 4 mesečno). Tabela 1

Člani vodstva Zveze so se udeleževali tudi sej in prireditev v združenjih, sej pokrajinskih svetov ter proslav in drugih prireditev v združenjih, pa tudi organiziranih v okviru KODVOSA, državnih organov in organov lokalne samouprave (občin, društev ipd).

V letu 2016 je bilo v knjižnico dodanih 19 knjig, od tega 1 kupljena, druge so bile podarjene. Ob koncu leta 2016 je bilo v knjižnici Zveze 1597 naslovov oziroma 2189 knjig. Večina bralcev si naše knjige izposodi v Knjižnici Bežigrad, tako da so obiski v knjižnici ZZB občasni.

V letu 2016 smo predsedovali KODVOS-u, ki združuje Zvezo veteranov vojne za Slovenijo –«Veterani 91«, Združenje policijskih veteranskih društev Sever, Zvezo društev »General Maister«, Zvezo društev in klubov MORiS, Društvo TIGR, Zvezo slovenskih častnikov in Zvezo društev vojnih invalidov Slovenije.

Ob svetovnem dnevu miru 21. septembra smo organizirali pohod, ki bo postal tradicionalen. Sodelovali smo tudi z Društvom izgnancev Slovenije, Zvezo društev upokojencev Slovenije in drugimi seniorskimi organizacijami.

Zveza je kot ustanoviteljica sodelovala z Ustanovo Franca Rozmana - Staneta in Ustanovo Šiftarjeva fundacija, ki pomenita pomembna glasnika idej miru, kulture, solidarnosti, sodelovanja ter povezovanja na temeljih izročila NOB in zgodovine Slovencev.

Tudi v letu 2016 smo sodelovali na Festivalu za III. življenjsko obdobje z razstavnim prostorom in posebnim dogodkom, na katerem smo tokrat predstavili delovanje partizanske sanitete v času NOB.

Kot vsako leto doslej smo vzorno sodelovali z Ministrstvom za obrambo in z Generalštabom

Slovenske vojske, predvsem z enoto garde, ki je s prisotnostjo zlasti na proslavah in prireditvah ter pogrebni in drugih spominskih svečanostih izkazovala zelo pozitiven odnos SV do zgodovinskih dejstev in vrednot ter pridobitev NOB.

Sodelovanje z drugimi državnimi organi, kot so ministrstva in vladne službe, vključno z resornim ministrstvom, pristojnim za veterane in žrtve vojne nasilja, je v letu 2016 potekalo predvsem s stiki med vodstvom Zveze in predstavniki ministrstev pa tudi z nekaterimi ministricami in ministri.

Sodelovanje je v splošnem dobro tudi z veliko večino županov občin v Sloveniji, še posebej prek vodstev naših združenj, in sicer na področju urejanja spomenikov, pri organizaciji proslav in drugih dejavnostih, ki povezujejo občine in našo organizacijo.

3. Organizacijska mreža in število članov

Zvezo je ob koncu leta 2016 sestavljalo 82 kolektivnih članov, to je združenj in društev, ki so med seboj povezana tudi v 14 pokrajinskih svetov.

Ob koncu leta 2016 je bilo v združenjih in njihovih krajevnih organizacijah 41.790 članic in članov, to je 235 ali 0,6 % manj kot leto poprej. V 22 združenjih so število povečali, v 4 združenjih ohranili na isti ravni, v večini, to je v 53 združenjih pa se je število članov zmanjšalo. Nove člane so sprejeli v vseh združenjih, razen v 2, kjer niso sprejeli niti enega. Vseh sprejemov je bilo 1.343 ali 20,8 % manj kot leto poprej. V istem času je umrlo 1.411 članov, 516 pa je članstvo prenehalo iz osebnih, večinoma zdravstvenih razlogov. Članarino je plačalo 35.224 članov ali 84,3 %. Del neplačane članarine pripisujemo bolnim članom in članicam v domovih za starejše, del pa gre na račun pomanjkljive blagajniške aktivnosti v nekaterih krajevnih organizacijah.

Podrobnejši podatki o številu članstva ter o vojnih veteranih in žrtvah vojnega nasilja so razvidni iz Tabele 2 in Tabele 3 na koncu tega poročila.

4. Komisija za finančne zadeve

Leto 2016 je bilo po kriterijih Komisije za finančne zadeve (v nadaljevanju: FK) zelo pestro. Komisija je imela šest sej, na katerih je skoraj v celoti zasledovala cilje finančne sanacije.

Akcije, ki so se začele že jeseni 2015 in so v celoti urejale zadeve tudi v pomlad 2016, je spremljala in v njih korektno sodelovala FK. Usmerjene so bile

predvsem in v celoti na zmanjševanje stroškov, da bi se uspeli približati zahtevam Glavnega odbora. Po teh aktivnostih naj bi stroškovnik Zveze poskušal uveljaviti racionalno delo, če ne z odpravljenim negativnim finančnim načrtom, pa vsaj s prepričljivim približkom v obliki pozitivne ničle.

Zato je bila aktivnost FK vse leto usmerjena v reševanje finančnih vprašanj. Naj naštejem predvsem glavne:

1. analiza in nov zahtevno skrčen plan stroškov za leto 2015;
2. sodelovanje pri pripravi FN 2016, ki je bil sprejet na GO;
3. spremljanje delitve sredstev, ki so pripadla Zvezi po na MORS-u sprejetem pravilniku;
4. posledica izboljšane položaja Zveze (zaradi omenjenega pravilnika) je bila sprememba kriterijev za pomoč občinskim združenjem, kar v preteklih nekaj letih ni bilo mogoče;

Kljub boljšemu finančnemu položaju Zveze je bilo potrebno zagotoviti racionalno potrošnje združenj na terenu in predvsem spodbuditi združenja, da skušajo najti nove in dodatne sponzorske vire za realizacijo letnih programov. Zaenkrat nam je naštetu uspelo, treba pa bo pazljivo in kritično nadzorovati potrošnje sredstev.

Ob koncu poročila želim in moram posebej izreči priznanje in zahvalo strokovni službi, ki je brez problemov obvladala prevzem finančno-računovodskih del in s tem odločilno prispevala k obvladovanju položaja v lanskem letu.

5. Spominske prireditve

V letu 2016 smo v vseh naših organizacijah posvečali veliko pozornost 75. obletnici ustanovitve OF slovenskega naroda. Ob tej priložnosti je bila prireditev pred Vidmarjevo vilo v Rožni dolini, kjer je bila pred 75. leti ustanovljena OF. Prireditve s polaganjem vencev so se udeležili tudi veleposlaniki ZDA, Velike Britanije, Francije, Rusije in Črne gore.

Predstavnike Zveze je na ta dan sprejel tudi predsednik države Borut Pahor.

Vsebinsko je k obeležitvi 75. obletnice osvobodilne fronte prispeval Zbornik OF. Njegova svečana predstavitev je bila 11. 5. 2016 v Muzeju novejšje zgodovine.

Država je organizirala proslavo v spomin na 75. obletnico upora proti okupatorju. Prireditve je bila na predvečer praznika 26.4.2016 v Križankah, prenašala jo je tudi Televizija Slovenija. Vse leto je bilo organiziranih okoli 400 proslav in 600 komemoracij. Po ocenah organizatorjev se je

vseh skupno udeležilo okoli 300.000 ljudi, udeležba je bila skoraj povsod množična, med udeleženci je bilo veliko mladih, kar je za ohranjanje vrednot NOB še posebej pomembno.

Pri večini proslav so sodelovale tudi občine, šole ter mnoge druge organizacije, kar je v skladu z ugotovitvijo, da je NOB last vsega slovenskega naroda. Temu primerno so se odzvali tudi tiskani in elektronski mediji s številnimi, večinoma pozitivnimi prispevki o tematiki II. svetovne vojne, NOB in zmage v okviru velike antihitlerjevske koalicije.

Temeljna sporočila vseh teh proslav so bila:

- da smo se upravičeno in častno uprli trem nadmočnim nacifašističnim okupatorjem in z velikimi žrtvami in trpljenjem ubranili obstanek na svoji zemlji in svojo svobodo;
- da smo bili del velike zmagovite antihitlerjevske koalicije proti največjemu zlu tistega in vseh časov;
- da brez uspešnega narodnoosvobodilnega boja pod vodstvom OF v okviru boja vseh jugoslovanskih narodov, ne bi dosegli združene Slovenije s priključitvijo Primorske, kar je bila podlaga za samostojno Republiko Slovenijo kot republiko v takratni ustavni ureditvi in predpogoj za izbornosamosvojitve v letu 1991;
- da je obsojanja vredno potvarjanje zgodovine in ob tem vsakršno prikrievanje ali opravičevanje oborožene in vohunske kolaboracije, kar je bilo zločinsko dejanje ne glede na okoliščine nastanka;
- da se spoštljivo in s hvaležnostjo spominjamo vseh, ki so padli ali trpeli za domovino;
- da se zavzemamo za mir, ker obsojamo vojno, zavračamo pa vse pojave neofašizma in neonacizma ter vse oblike nestrpnosti in sovrašva.

6. Skrb za ohranitev ravni zdravstvene in socialne varnosti udeležencev NOB

V Zvezi smo tudi v letu 2016 spremljali dogajanja na področju zdravstvenega in socialnega varstva v Sloveniji. Sledili smo razpravam o predvidenih spremembah sistema zdravstvenega varstva, zavarovanja in dejavnosti, kot tudi o urejanju področja dolgotrajne oskrbe. Pri tem smo zastopali znana načela in stališča, ki smo jih bili opisali že večkrat. Kot je znano, konkretnjših sprememb in rešitev na teh področjih do tik pred koncem leta 2016 pristojni še niso ponudili. Glavne rešitve, ki jih potrebuje in pričakuje naše članstvo, pa vključujejo ohranitev javne zdravstvene službe, zagotovitev ustrezne dostopnosti do storitev, ki jih potrebujemo starejši ljudje, okrepitev ekip v okviru družinske medicine, zagotovitev redne patronažne dejavnosti in ustrezne rehabilitacije.

Kot doslej smo se odzivali na posamična vprašanja članic in članov glede uresničevanja pravic s področja zdravstvene in socialne varnosti. Poskušali smo poiskati ustrezne rešitve, nekatere tudi s sodelovanjem Ustanove Franca Rozmana - Staneta. Vsekakor pa si želimo več pobud, pripomb in predlogov združenj in članstva.

7. Uresničevanje nalog na področju žrtev vojnega nasilja

Koordinacijski odbor žrtev vojnega nasilja je v letu 2016 posebno pozornost posvetil organizaciji tradicionalnih spominskih srečanj kot so mednarodni dan spomina na holokavst, srečanje slovenskih taboriščnic in taboriščnikov na Ljubljani, srečanje taboriščnic in taboriščnikov, ukradenih otrok in izgnancev v Portorožu in slovesnost ob obletnici osvoboditve koncentracijskega taborišča Kampor na otoku Rabu.

Predstavniki posameznih taboriščnih odborov so obiskali nekdanja taborišča: Auschwitz, Buchenwald, Dora, Nordhausen, Flossenbürg, Terezine, Ravensbrueck, Mauthausen, Gussen, Dachau, Rab, Šarvar, Jasenovac in Neuengamme. Ob obletnici osvoboditve taborišča Mauthausen in Gussen, so v Gussnu mladi iz Tolmina pripravili kulturni program. Društvo ukradenih otrok je skupaj z nemškimi lokalnimi oblastmi nadaljevalo postavljanje spominskih plošč v nekdanjih taboriščih, obenem pa pripravilo tudi obisk teh krajev in pogovore s tamkajšnjimi oblastmi. Taboriščni odbor Rab – Gonars je uspel skupaj z Rasimom Karaličem uresničiti izdelavo filma Spomini na Kampor s podnapisi v slovenskem, hrvaškem, angleškem in italijanskem jeziku.

Ob Dnevu spomina na mrtve so predstavniki koordinacijskega odbora položili vence na Rabu, v Gonarsu, Viscu, Jasenovcu in Šarvarju ter pri spomeniku taboriščnikov v Gorici v Italiji. Posamezni taboriščni odbori so pripravili tudi vrsto drugih srečanj in obiskov ter izletov. Še posebej aktivna sta bila odbora Ravensbrueck in Dachau. Izjemno dobro je bilo sodelovanje s slovenskimi veleposlaništvom v Berlinu, na Dunaju in v Zagrebu.

Prireditve, ki so jih pripravili koordinacijski odbor in taboriščni odbori, so bile odmevne. Posebej je treba pohvaliti TV Medvode, kjer so poskrbeli, da so prireditve našle mesto tudi v sredstvih javnega obveščanja in posnetki prireditev na youtubeu.

Med načrti, ki jih v letu 2016 nismo uresničili velja omeniti povezovanje z interniranci z območja nekdanje Jugoslavije in izdaja zloženka o posameznih taboriščih za šole in turistične agencije.

8. Mednarodni odnosi

Komisija za mednarodne odnose je v letu 2016 imela dva vsebinska sestanka. Na prvem je pregledala celotno mednarodno dejavnost za leto 2016, na drugem pa so člani komisije skupaj s Svetom Zveze razpravljali o brexitu in posledicah za mednarodno skupnost.

Mednarodno dejavnost Zveze sicer izvajajo vsi člani, ki sodelujejo na slovesnostih z mednarodno udeležbo ali organizirajo sestanke in pogovore s predstavniki borčevskih organizacij iz drugih držav. Leta 2016 je bil organiziran sestanek s predstavniki Vsedržavnega združenja partizanov Italije (ANPI - VZPI) iz tržaške pokrajine v Sežani. Govorili smo o dogodkih, ki jih organizirajo v Italiji, in na katere vabijo naše predstavnike, ter o možnih oblikah sodelovanja v prihodnje. Med drugim je bilo govora o možnosti, da bi Slovenijo obiskal dr. Carlo Smuraglia, predsednik italijanske veteranske organizacije. Slovensko delegacijo je vodil predsednik Tit Turnšek (v sestavi so bili še Ljubica Jelušič, Aljaž Verhovnik in Bojan Pahor).

Februarja 2016 je na spominski svečanosti v Sečah govorila Ljubica Jelušič, po slovesnosti pa se je sestala z nekaterimi vodji Zveze koroških partizanov (ZKP), med drugim je bilo dogovorjeno sodelovanje pri izmenjavi informacij in člankov med glasili ZKP ter uredništvom Svobodne besede. Delegacije občinskih organizacij ZB na Koroškem so sodelovale še na več dogodkih v počastitev partizanstva na avstrijskem Koroškem, zlasti opazno je sodelovanje naših praporščakov, ki pomembno dopolnijo prireditve ZKP. Predstavniki ZKP so se udeležili več borčevskih prireditev v Sloveniji.

Na svetovni dan miru, 21. september, smo na pobudo Svetovne veteranske federacije skupaj z ZVVS, ZPD Sever in ZDVIS prvič organizirali Pohod miru v Ljubljani, ki je bil del svetovnega gibanja za mir in v spomin na vse padle vojake vseh vojn. Na slovesnosti je bilo podeljeno posebno priznanje za humanitarno delo, ki ga je Svetovna veteranska federacija podelila slovenski Fundaciji za razminiranje ITF. V okviru KoDVOS smo sprejeli odločitev, da bi Pohod miru postal tradicionalen in da bi nanj povabili več mladih.

S predstavniki hrvaške borčevske organizacije so se med letom zvrstili že tradicionalni stiki in nadaljevalo dobro sodelovanje, zlasti pri organizaciji spominskih slovesnosti ob meji.

Med letom je bilo tudi veliko število najrazličnejših oblik sodelovanja občinskih in drugih organizacij ZB z organizacijami in društvi, ki negujejo vrednote partizanstva, z območja nekdanje SFRJ. Manjše in večje skupine so množično obiskale prireditve v Kumrovcu, na Sutjeski, v Jajcu, na

Igmanu, v Jasenovcu, Sremu (Sremska fronta) in v drugih krajih, znanih po svoji vlogi v NOB.

Nadaljevalo se je dobro sodelovanje z vodstvom Ruske veteranske organizacije. V njihovem imenu je ruski obrambni ataše v Sloveniji sodeloval na več borčevskih prireditvah v Sloveniji.

Društvo Vranov let je skupaj z Vlado RS organiziralo odmevno prireditev na Otoku v Beli krajini v počastitev spomina na rešene zavezniške pilote.

9. Skrb za spomenike in spominska znamenja NOB

Postopki za razjasnitev lastništva kulturne dediščine in spomenikov ter dokumentiranja lastništva zahtevajo ustrezne zakonske dopolnitve, na katere opozarjamo že vrsto let, vendar jih tudi v letu 2016 nismo uspeli ustrezno plasirati pristojnim državnim organom.

V letu 2016 smo začeli z aktivnostmi za popis vseh partizanskih spominskih obeležij in vnos na spletni portal Geopedija. Imenovana je bila delovna skupina za objavo vseh spomenikov NOB, ki je pripravila potrebne osnove za pričetek popisa, vključno z izobraževanjem popisovalcev na terenu po posameznih združenjih oz. krajevnih organizacijah.

Še naprej smo skrbeli za ažurno vzdrževanje, odpravljanje poškodb, čiščenje, urejanje okolice in urejanje dostopnosti do spomenikov. Z zadovoljstvom opažamo, da skrb za spomenike NOB marsikje prevzemajo četrtne skupnosti ter različna društva in organizacije.

Spremljali smo pojave naravnih in namernih poškodb, skrunjenj, odstranitvev ter kršitve nedotakljivosti javnih spomenikov in ustrezno ukrepali, vendar kraj bronastih skulptur in poškodovanja spomenikov in spominskih znamenj nismo mogli preprečiti.

V letu 2016 smo zaradi vse pogostejših primerov tatvin in še več poškodovanj (skrunitev) spomenikov opozorili združenja na pozorno spremljanje tovrstnih dejanj, na obvezno prijavljanje državnim organom (policija, upravne enote) in jih prisilili za hitro obveščanje Zveze o takšnih pojavih.

Primer Grahovo v pravno formalnem smislu v letu 2016 ni doživel bistvenega napredka. Ponovno smo zahtevali, da pristojni organi v Republiki Sloveniji znova pretehtajo izdana soglasja za postavitve spornega spomenika in pri tem upoštevajo dejstvo, da ob izdaji pozitivnega mnenja k postavitvi zidu in napisa vsebina napisnih tabel ni bila poznana. Takšna kot je pomeni veliko žalitev za

vse žrtve nacifašizma med drugo svetovno vojno, hkrati pa je postavitev spominskega obeležja pripadnikom zločinske paravojaške enote sporna tudi z vidika mednarodnega položaja Slovenije, ki je bila vse doslej prav zaradi partizanskega boja v družbi zmagovitih zavezniških sil.

10. Izobraževanje članov NOB

Komisija za izobraževanje se je v letu 2016 sestala na eni redni seji in eni dopisni. S pomočjo Slovenske vojske je izvedla dva seminarja za praporščake krajevnih organizacij ZB, ki sta bila uspešna tako v prisotnosti praporščakov kot tudi v pohvali vodji usposabljanja praporščaka slovenske vojske. Udeleženci so bili na obeh seminarjih zadovoljni s pridobitvijo novih znanj in izrazili so željo, da bi se radi še večkrat srečali in izmenjali izkušnje. V prihodnjem letu bomo izvedli seminar še za krajevne organizacije, ki seminarja še niso imele. Za uspešno sodelovanje smo se tudi odločili, da se podeli zlata plaketa dolgoletnemu predavatelju teh znanj praporščaku Andreju Jurjeviču.

V programu dela komisije je tudi organiziranje seminarjev za vodstvene kadre združenj, zato je bil razpis o izvajanju seminarjev od januarja do aprila 2017. Organizirali bi jih po pokrajinskih svetih z vsebino, ki bi jo združenja predlagala. Na razpis se je prijavilo manj kot polovica vseh združenj.

Sodelovali smo pri promociji kratkega slovenskega filma Strah, režiserja Dejana Baboška. Na okroglih mizah ob predstavitvi filma v krajih po Sloveniji so sodelovali tudi predstavniki združenj borcev.

11. Informiranje in promocijska dejavnost

Osrednje glasilo Zveze je Svobodna beseda, ki izhaja vsak zadnji petek v mesecu na 44 straneh. Poleg tega ima revija tudi svojo spletno in facebook stran, ki sta izredno dobro obiskani. Na spletni strani beležimo več tisoč obiskov mesečno, na FB strani pa tudi do 100 obiskov dnevno, odvisno od teme. Na družbenem omrežju se obiskovalci predvsem odzivajo na objavo fotografij še živečih borcev in drugih udeležencev druge svetovne vojne in na krajše aktualne zapise.

Svobodna beseda dosledno zastopa vrednote NOB, poroča o dogajanjih v organizacijah Zveze in posveča veliko pozornost jubilejnim izvojnim časov. Pogovori z udeleženci osvobodilnega boja in njihove osebnostne zgodbe so še vedno najbolj pomembni in najbolj brani prispevki v reviji. Del revije je namenjen tudi aktualnim dogodkom

v družbi in osebnostim, ki pomembno zaznamujejo današnji trenutek predvsem s svojimi aktivnostmi v prizadevanjih za ohranjanje vrednot NOB in s svojim bojem proti porajajočim se oblikam novega fašizma. Revija ureja uredniški odbor, ki se sestane vsak mesec in oceni aktualno številko ter potrdi smernice in osrednje prispevke za novo številko. Revija je z novo grafično podobo in vsebino med bralstvom zelo dobro sprejeta.

Revija z naročninami še vedno pokriva stroške izhajanja, ker vsi sodelavci pošiljajo fotografije in prispevke brezplačno. Še vedno ostaja odprto vprašanje trženja oglasnega prostora in aktivnejšega pridobivanja novih naročnikov.

Pomemben element obveščanja in informacijske dejavnosti predstavlja sistem elektronskega komuniciranja znotraj organizacije. Večji problem predstavlja tovrstno komuniciranje do krajevnih organizacij, kjer v posameznih okoljih še vedno nimajo elektronske povezave. Sistem elektronskega komuniciranja je bistveno pripomogel k večji dostopnosti gradiv, zapisnikov in sklepov organov Zveze.

Kot pomemben element stikov z javnostjo so se v preteklem letu izkazale posebne izjave za javnost, ki so jih organi Zveze oblikovali ob posameznih dogajanjih širšega družbenega pomena ali pa neposredno ob napadih na Zvezo in vrednote, ki jih zastopa.

Spletna stran Zveze, ki smo jo tekoče urejali, postaja vse pomembnejša vez med članstvom in javnostjo, zlasti je pomembna tovrstna oblika komuniciranja z mlajšo populacijo.

12. Odbor za priznanja

Odbor za priznanja je v letu 2016 imel 3 redne in 4 izredne seje, na katerih je obravnaval in podelil 42 zlatih priznanj, od tega 3 za življenjsko delo, in 75 srebrnih. Priznanje praporščaku je prejelo 20 zaslužnih in vestnih praporščakov, ki so ogledalo naše organizacije. Njihova vloga pri zastopanju Zveze in združenj navzven je nadvse pomembna.

Poleg posameznikov je priznanje prejelo 6 osnovnih šol (zlato: II. OŠ Celje, OŠ Notranjski odred Cerknica; srebrno: OŠ Cirila Kosmača Piran, OŠ Lucija, OŠ Sečovelje, OŠ Središče ob Dravi); srebrna priznanja so prejeli 4 pevski zbori (Mešani pevski zbor DU Slovenske Konjice, Moški pevski zbor Srečko Kumar, Kojsko, Pevski zbor Jasna, Stari trg pri Ložu, Ženski pevski zbor DU Metlika). Zlata plaketa je bila podeljena Društvu pohodnikov »Stari Pisker«, Kulturnemu društvu Godba Cerknica, Domu upokojencev Center Tabor-Poljane in KLS Ljubno d.o.o. Zlato priznanje

je bilo podeljeno tudi županoma občine Kočevje in občine Žužemberk. Planinski društvi Zreče in Železničar Ljubljana sta prejeli srebrno priznanje, prav tako Društvo Gledališče Bohinjska Bistrica. Srebrnega priznanja so bili deležni tudi predstavniki KS Sromlje in Območnega odbora veteranov vojne za Slovenijo Sevnica.

Na prvi dopisni seji meseca februarja je bila na predlog Združenj Krško in Brežice podeljena srebrna plaketa Petru Raiču iz Samoborja (Republika Hrvaška) za zasluge pri utrjevanju prijateljskih vezi in tovariškega sodelovanja med hrvaško in slovensko borčevsko organizacijo, še posebno pri sodelovanju obmejnih organizacij. Za dobro in uspešno medsebojno sodelovanje je zlato plaketo prejela Udruga Antifašista Bujštine. Predlagatelj je bilo Združenje Piran. Sekcija ANPI-VZPI Dol-Jamlje je na predlog ZB NOB Nove Gorice prejela srebrno priznanje, in sicer za dolgoletno aktivno delovanje italijanske borčevske organizacije na Goriškem.

Na redni seji marca je odbor poleg rednih predlogov obravnaval predloge za zlato priznanje najboljšim krajevnim organizacijam ZB, ki so bili poslani na podlagi razpisa predsedstva Zveze. Glavni kriteriji so bili pridobivanje novih članov, skrb za spomenike NOB, vzorno delovanje združenja in uspešno uresničevanje nalog v okolju in združenju. Odbor naj bi predsedstvu predlagal 3 predloge, a ker je bilo vseh 11 prispelih vlog odličnih, je predlagal vse. Predstavniki KO ZB so plaketo prejeli na slavnostni razširjeni seji predsedstva 26.4. ob Dnevu upora proti okupatorju, kjer so bile podeljene tudi zlate plakete našim članom in tri najvišja priznanja ZB – Listina ZB.

Meseca marca je odbor ponovno pozval (prvič leta 2014) vodstva združenj in pokrajinskih svetov k sodelovanju pri pripravi dopolnitev in sprememb Pravilnika o priznanjih. Člani odbora so bili sicer soglasni, da je obstoječi pravilnik dober, le pravilno ga je treba brati in razlagati. S terena ni bilo veliko odziva, prispelo je pet pobud. Tričlanska delovna skupina, ki jo je imenoval odbor, je z v.d. generalnega sekretarja na avgustovskem sestanku proučila predloge in argumente za dopolnitev pravilnika in pripravila predlog sprememb za novembrsko sejo odbora. Pravilnik z dopolnitvami velja od 6.12.2016 dalje, ko je bil sprejet in potrjen na predsedstvu Zveze.

Vloga pokrajinskih svetov pri sooblikovanju obrazložitvev posameznikom se je izboljšala. Še vedno pa pričakujemo, da so njihovi predsedniki-ce seznanjeni z vsebino oz. jo po potrebi dopolnijo z ustreznimi vsebino in argumenti. Člani odbora so ugotavljali, da se ne upošteva hierarhija – vrstni red plaket. Predlagatelji se radi odločijo za višje priznanje (preskočijo srebrno plaketo). Dogovor-

jen je, da odbor dosledno upošteva Pravilnik, le v izrednih okoliščinah se lahko odloči drugače. Odbor je novembra sprejel načrt za razdelitev kvot zlatih in srebrnih priznanj po regijah za leto 2017, ki ostaja v istem obsegu kot nekaj zadnjih let in sicer: 42 zlatih in 73 srebrnih priznanj.

13. Mladinska komisija

Mladinsko komisijo Zveze (v nadaljevanju: mladinska komisija) je s sklepom ustanovilo predsedstvo Zveze, na seji dne 4. junija 2013. Komisija deluje kot delovno telo predsedstva Zveze. Kot delovno področje komisije so bile določene naslednje naloge:

- skrb za prenašanje vrednot NOB na mlajšo generacijo,
- spremljanje družbeno-ekonomskih razmer in položaja mladih v družbi in pripravljane predlogov za organe Zveze,
- sodelovanje z drugimi mladinskimi organizacijami,
- spodbujanje organiziranja mladih v združenjih,
- opravljanje drugih nalog v skladu s programom Zveze in po sklepih njenih organov.

Mladinsko komisijo sestavlja 19 članic in članov, ki so razdeljeni po teritorialnem ključu. Po sklepu predsedstva je predsednik komisije Aljaž Verhovnik, podpredsednik pa Rok Židanik.

Komisija je imela v letu 2016 dve seji, na katerih je glavno pozornost namenila urejanju statusa mladinske komisije kot mladinske organizacije. Pripravili smo novo zloženko s pristopno izjavo za organizacijo Mladi borci za vrednote NOB Slovenije. Te smo poslali vsem članom ZZB v starosti do 29 let.

V letu 2016 se je v skladu s smernicami vzpostavil Pokrajinski odbor Mladih borcev za Savinjsko območje. Tako imamo sedaj ustanovljene 3 pokrajinske odbore, poleg tega še na Koroškem in v Novi Gorici. Cilj je, da ustanovimo vsaj 10 pokrajinskih odborov.

Člani mladinske komisije so v letu 2016 opravili nekaj aktivnosti v svojih lokalnih okoljih, nekateri so se pojavili tudi kot govorniki na proslavah NOB. Prav tako so člani vložili veliko truda v vzpostavitev lokalnih mrež mladinske komisije. V smislu smernic za ustanovitev mladinske organizacije smo vzpostavili tudi stik z Uradom za mladino Republike Slovenije.

14. Koordinacija enot in služb

Koordinacija enot in služb se ni sestala. V večini skupnosti niso pravočasno poskrbeli za pomlajevanje in v skupnosti je le nekaj še živčih borcev.

V pripravi je gradivo o spremembah organizacije in delovanja skupnosti, kjer naj bi bilo težišče na statusu skupnosti znotraj borčevske organizacije in zmanjšanju števila skupnosti ter prenos delovanja skupnosti na območje nastanka oziroma bojevanja enote v času NOB. Osnovna skupnost naj bi bila skupnost brigade, v katero bi bile zajete tudi skupnosti bataljonov in odredov, ki so vstopili v sestavo teh brigad med različnimi reorganizacijami NOV in PO Slovenije.

15. Ustanova Franca Rozmana – Staneta

Uprava ustanove Franca Rozmana Staneta se je sestala na štirih sejah (19. 2., 24. 6., 28. 10. in 19. 12. 2016). Svet ustanove in nadzorni odbor sta se sestala na seji 19. 2. 2016.

Uprava je sprti obravnavala vse prispele vloge, tako za enkratno denarno pomoč posameznikom, ki so se znašli v socialni stiski, kot za sofinanciranje drugih projektov (prireditve v spomin na dogodke med NOB in osamosvojitveno vojno za Slovenijo, izid knjig...), ki so jih izvedle ustanoviteljice ustanove. Med drugimi je v mesecu novembru finančno podprla spominsko slovesnost na Lokvah nad Črnomljem, njeni predstavniki pa so se s polaganjem venca poklonili tragično preminulemu komandantu Francu Rozmanu Stanetu.

Uprava je redno spremljala finančno stanje ustanove in delovala kot skrben gospodar zbranih sredstev.

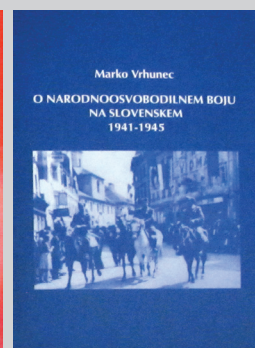
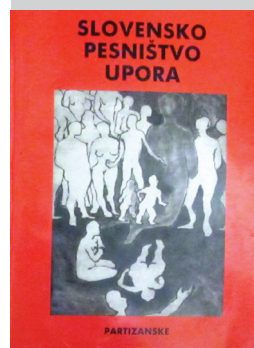
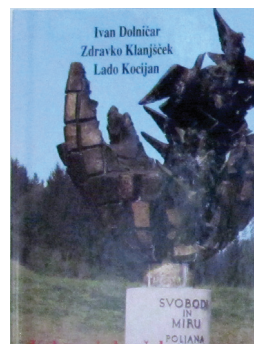
Člani uprave in predsednica so se udeleževali prireditev in dogodkov ustanoviteljic, ki so bili namenjeni opominu, spominu iz preteklosti in spodbudam za sedanjost.

Ustanova nima zaposlenih, delo predsednice uprave je prostovoljno in neplačano.

Aktualni dogodki so objavljeni na spletni strani www.ustanova-frs.si.

PREDSEDNIK

Tit Turnšek
Številka: 024-1/17

AKCIJSKA ODPRODAJA KNJIG IZ ZALOGE PO UGODNIH CENAH

Po simboličnih cenah, že od **1 €** dalje, vam nudimo možnost nakupa knjig, izdanih med leti 1992 - 2014 in rahlo poškodovanih knjig starejših letnikov (prašne, odrgnjene).

Tematika: NOB, partizanske enote, vrednote NOB, Jugoslavija, Tito, biografije .....

Popis in prodajne cene knjig so objavljene na spletnih straneh www.zzb-nob.si in www.svobodnabeseda.si.

Knjige lahko kupite na sedežu **ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, vsako sredo med 13. in 15. uro**, lahko vam jih pošljemo tudi po pošti (stroške poštnine zaračunamo po veljavnem ceniku Pošte Slovenije).

Za druge informacije smo na voljo na tel. št. 01 434 44 45 ali po e-pošti: romana.jemec@zzb-nob.si.

Zlata plaketa ZZB NOB za Ibrahima Durma

ZZB za vrednote NOB Slovenije je zlato plaketo podelila tudi Ibrahimu Durmu, predsedniku organizacijskega komiteja tradicionalnega pohoda Igmanski marš iz Sarajeva, za njegov prispevek k ohranjanju spomina na velike epopeje narodno-osvobodilnega boja narodov na tleh nekdanje skupne domovine Jugoslavije; za njegovo tvorno delovanje pri oživljanju sodelovanja borcev in mlajših rodov iz držav, nastalih na temeljih NOB jugoslovanskih narodov v času druge svetovne vojne, in za vzpostavitev širokih stikov protifašistov BiH z borci za vrednote NOB Slovenije.

Ibrahim Durmo je po reintegraciji občine Hadžiči marca leta 1995 sodeloval pri nastanku organizacije Antifašistov in borcev NOB Hadžiči in postal eden od njenih najdejavnejših članov. Hkrati je eden najdejavnejših članov SABNOR, podpredsednik UO v kantonu Sarajevo in član izvršnega odbora SABNOR-a BiH, pa tudi predsednik Komisije za zaznamovanje pomembnih datumov in spomina na osebnosti. Je pobudnik oživitve pohoda v spomin na legendarni Igmanski marš 1. proletarske brigade leta 1942. Predsednik organizacijskega odbora je že vse od leta 1997. Spominski pohod je prerasel v manifestacijo na ravni kantona Sarajevo, BiH in celotnega območja nekdanje skupne domovine. S Slovenci se je prvič intenzivneje povezal po Igmanskem maršu leta 2014, ko se je v Velenju na povabilo tamkajšnjega Združenja borcev še z nekaterimi svojimi člani udeležil prireditve ob 70. obletnici prihoda XIV. divizije na Štajersko. Z Društvom za ohranjanje spomina na pohod XIV. divizije sta dve združenji antifašistov in borcev, UABNOR Hadžiči in UABNOR Ilidža, ki sodelujeta pri organizaciji spominskega Igmanskega marša, junija tega leta podpisali listino o sodelovanju. Člani in privrženci iz Slovenije in BiH se redno udeležujejo obeh manifestacij. Igmanski marš in pohod XIV. divizije sta dve zimski epopeji, ki nas združujeta. Ibrahim Durmo namenja kot predsednik organizacijskega odbora pri tem posebno pozornost Albinu Piberniku, najmlajšemu udeležencu marša, ki je zahteval od borcev 1. proletarske brigade nadčloveške napore. Posebej je treba opozoriti tudi na sodelovanje med osnovnima šolama iz Prevorja na Kozjanskem in z Ilidže v Sarajevu. Sodelujeta tudi veteranski častniški organizaciji iz Laškega in Sarajeva. Člani kantonalnega SABNOR-a in SABNOR-a BiH z dr. Bakirjem Nakašem na čelu se udeležujejo tudi pomembnih srečanj protifašistov, ki jih pripravljamo v Sloveniji. Pri tem je treba poudariti, da sta Slovenija in BiH na podlagi izročil in vrednot NOB-ja vodilni pri ohranjanju zavesti južnoslovanstva.

Zlato plaketo ZZB NOB Slovenije je Ibrahimu Durmu letos na Igmamu podelil Milan Gorjanc, član predsedstva ZZB NOB Slovenije. (Foto: Jožica Hribar)

THERMANA
Laško

2017 UGODNEJE NA KOPANJE V BAZENE THERMANE LAŠKO

ZA ČLANE ZDRUŽENJ IN DRUŠTEV ZZB NOB OB INDIVIDUALNEM OBISKU

Thermana Laško nudi v letu 2017 (do 31.12.2017) vsem članom ZZB NOB Slovenije in vašim družinskim članom, ki pridejo na dan koriščenja s članom, naslednjo ugodnost v obeh hotelih:

10% popust na vse vstopnice za kopanje in kopanje+savna

30% popust na CELODNEVNE VSTOPNICE v kopališču Zdravilišča Laško
Popust velja vse dni v tednu in tudi v času počitnic in praznikov.

20% popust na CELODNEVNE VSTOPNICE v Termalnem Centru Thermana Park
Popust velja za vstopne od ponedeljka - petka in NE velja v času počitnic in praznikov.

Na doplačilo vstopnice za savno se obračuna 10% popust.

Namesto 11 € = celodnevna vstopnica 7,70 € v bazenih Zdravilišča Laško.

Namesto 12 € = celodnevna vstopnica 9,60 € v Termalnem centru.

(informativno navedene cene veljajo med tednom do 14.12.2017)

10% popust na wellness in fizioterapevtske storitve

Popust lahko člani uveljavljate ob predložitvi članske izkaznice društva in Modre kartice Thermana Cluba. V Thermana Club se lahko včlanite ob prvem prihodu in koriščenju ugodnosti ali preko Thermaninih spletnih strani.

ZDRAVILIŠČE LAŠKO

Thermana d.d., Zdraviliška cesta 6, 3270 Laško, Slovenija
T: 03 423 2000 | F: 03 423 2400
info@thermana.si | www.thermana.si

THERMANA PARK LAŠKO

100 let Viktorja Mikliča

// PIŠE: Jože Pečnik

Viktor Miklič, doma v Mačkovcu, predelu Novega mesta, je pred časom slavil svoj veliki jubilej – sto let starosti. Živi z družino sina, tudi Viktorja, v hiši, ki so jo italijanski okupatorji požgali po napadu partizanov Krškega odreda 6. junija

1942. V tem napadu je kot partizan sodeloval tudi Viktor. Po boleznih se je vrnil domov. Okupatorji so ga kar dvakrat zaprli, bolehen, kot je bil v tistem času, je zelo trpel. V času, ko je bil v zaporu, je izginil ves pripravljeni les za ostrešje domače hiše. Z očetom sta ga videla vgrajenega v belogardistični bunker pri cerkvi na brežini Krke.

Viktor se je izučil sodarskega poklica, ki mu je bil zvest še do nedavnega. Rad poklepeta s sosedi, znanci in prijatelji. Redno prihaja na zборе organizacije Zveze borcev in se vključuje v delo krajevne skupnosti. Ob lepšem vremenu se poda tudi na dva kilometra dolge sprehode, sam pravi na potepe, v okolico vasi, proti vinorodni Trški gori.

Ob visokem jubileju so mu čestitali župan Mestne občine Novo mesto **Gregor Macedoni** in člani vodstva organizacij za ohranjanje vrednot NOB.

100 let Ivanke Pezdirc

// PIŠE: Eva Košljandič

Svržaki v bližini Metlike so rojstna vas naše spoštovane članice in dolgoletne aktivne krajanke Šentvida nad Ljubljano, Ivanke Pezdirc, rojene Simonič. Rodila se je 26. julija 1916 kot sedmi otrok, v naslednjih letih se je družina povečala še za štiri otroke, od katerih pa žal ni preživel nihče. Prva svetovna vojna je terjala svoj davek tako na bojiščih kakor tudi v majhnih, s slamo prekritih kočah Bele krajine. Osnovno šolo je obiskovala v Metliki in vesela je bila vsake šolske ure. Toda preživeti je bilo treba in delo na kmetiji je bilo le slab vir dohodka. Zato je ob nedeljah in praznikih stregla gostom v gostilni Kambič, kjer je spoznala tudi svojega moža Matijo.

Ob napadu na našo nekdanjo skupno domovino je njena rojstna vas pripadla Italiji. Njeni bratje so odšli v partizane

in nikoli ne bo pozabila vseh ran, poškodb in ne nazadnje junijske nedelje leta 1944, ko so Nemci požgali veliko hiš v njeni vasi. Vaščani so se večinoma umaknili v gozdove, toda ne vsi. Očeta so vklenjenega vlekli po cestah in ga ustrelili v sosednji vasi. Bolehno mater pa so ustrelili v obraz, a je ostala živa in so jo pozneje prepeljali v partizansko bolnišnico Kanižarica.

Družinski člani so preživeli vojno kot borci in aktivisti ter se spomladi revni in brez vsega vrnil v opustošen dom, a bili so srečni, da živijo. Po mnogo letih trdega dela sta si z možem postavila nov dom v Vižmarjah, kamor sta se s sinom Marjanom in hčerko Erno preselila avgusta leta 1962. Uspelo se ji je zaposliti v podjetju Usluga. Moto njenega življenja je ostal: »Vedno se boriti in ne popustiti, če hočeš uspeti« (povzeto iz njene knjižice Doživetja mojega življenja).

Duhovita stoletnica nam mora biti s svojim življenjskim naukom za zgled. Kljub trdemu delu in številnim obveznostim je sodelovala v ZB za vrednote NOB Ljubljana Šentvid, v Društvu upokojencev Gunclje - Male Vižmarje, v Društvu upokojencev Šentvid in še marsikje. Največ o njeni življenjski energiji pa povedo njeni spomini, ki so zbrani v knjižici z naslovom Doživetja mojega življenja, izdani leta 2006. Ob njeni stoletnici pa je hči zbrala Ivankine pesmi, ki jih je napisala v zadnjem desetletju, z naslovom V letih sem.

95 let Marije Maslo Wabra

// PIŠE: Jožica Hribar

Marija Wabra z dekliskim priimkom Maslo je na začetku februarja praznovala svoj 95. rojstni dan. Ob tej priložnosti so jo v Domu starejših v Notranjih gorica obiskali predstavniki KO ZB Brinje iz Ljubljane in svoji dolgoletni aktivni članici čestitali ob visokem jubileju.

Marija, ki prihaja iz znamenite družine Maslo z Ostro-

žnega Brda v Brkinih, pa še vedno rajši kot o sebi, govori o svoji družini, o očetu, ki je preživel italijanska in nemška koncentracijska taborišča, o mami Jožefi, materi 11 otrok, ki je 26. novembra 1944 končala svojo življenje v krematoriju koncentracijskega taborišča Auschwitz, ter o svojih bratih in sestrah, med njimi je bil tudi narodni heroj Karel Maslo, danes pa so živi samo še trije otroci. Marija je leta 2014 pri svojih 92 letih prvič obiskala Auschwitz in ob slovenski spominski plošči mami v spomin prebrala nekaj stavkov. In se simbolno poslovila od nje.

Kot pravi, se še zelo dobro spominja časov pred drugo svetovno vojno, ko sta leta 1935 njena brata Drago in Frane dobila poziv v italijansko vojsko, saj so živeli pod Italijo, a sta pobegnili v Jugoslavijo, zaradi česar so aretirali očeta, doma pa je vse delo nenadoma padlo na mamo in otroke. Družina je od samega začetka sodelovala v OF, brata Drago in Frane sta že leta 1941 odšla v partizane, kasneje se

je pridružil še brat Edvin. A sta s Franetom 12. novembra 1942 na Tolminskem padla v sovražno italijansko zasedo in sta bila ubita.

Leta 1942 so Italijani aretirali očeta, čez nekaj dni so jim požgali hišo in mamo odpeljali v zapor v Avvelino v južni Italiji, po vrnitvi pa v Auschwitz, kjer je umrla. Marija in sestra Kristina sta se po mamini aretaciji pridružili borcem Brkinske čete, nekaj časa sva bili skupaj, nato pa je brat Frane Marijo odpeljal čez mejo v Jugoslavijo, v Podcerkev. Pred začetkom roške ofenzive se je vključila v Rakovško četo, nato v Loški odred, bila pa je tudi članica Dekliške čete, ki jo je vodila Fanika Črnugelj. Proti

koncu ofenzive so jo ujeli in jo po dolgotrajnem mučenju na kvesturi in v zaporih 10. junija 1943 v Rimu obsodili na 24 let zopora. Rešila jo je kapitulacija Italije. Vrnila se je domov in se takoj spet vključila v narodnoosvobodilno gibanje kot mladinska in skojevska aktivistka v okrožnem komiteju in narodnoosvobodilnem odboru za Južno Primorsko.

Po vojni se je preselila v Ljubljano, se zaposlila in si ustvarila družino. Dokler ji je zdravje dopuščalo, je bila aktivna članica organizacije ZB, posebno rada pa se je udeleževala spominskih slovesnosti in prireditev, predvsem tistih, povezanih z njej ljubimi Brkini.

90 let Jožeta Kosa

// PIŠE: Ludvik Kramberger

Jože Kos, znani Radgončan, letos praznuje 90 let življenja. Kljub letom ga še vedno srečujemo, ko gre v mesto po opravkih. Zdaj sta njegov zaščitni znak klobuk in palica, ki mu olajša hojo. Sicer je Jože zravnane postave in zdravega duha. Ob njegovem jubileju so ga obiskali predstavniki KO ZB Gornja Radgona Miha Strah, Karel Klobasa, Irena Zemljič, Dušan Zagorc in predsednica Mira Korošec Skok, ki je za njim prevzela vodenje organizacije.

Jože Kos se je rodil, kot je sam dejal, na grofovski zemlji, imenovani marof grofa na Tišini. Drugo svetovno vojno je pod madžarskim okupatorjem preživel pri starih starših in pomagal očetu, ki je imel trgovino z mešanim blagom, nakupom jajc in perutnine ter gostilno. Ko je bila 11. aprila leta 1945 ustanovljena Prekmurska brigada, je bil dodeljen Narodni zaščiti in bil 20. maja 1945 s skupino 12 zaščitnikov premeščen v okraj Gornja Radgona. Tam je dobil prvo delovno mesto miličnika v Benediktu. Po dveh letih je bil imenovan za komandirja postaje takratne narodne milice na Tratah pri Cmureku. Že po enajstih mesecih pa je bil premeščen v upravo milice okraja Gornja Radgona, tam je bil

administrator sekretarja uprave milice. Ko je bil maja leta 1952 ukinjen radgonski okraj, je začel službovati na postaji milice v Gornji Radgoni, kjer je bil kar 20 let pomočnik komandirja, zadnje štiri leta pred upokojitvijo, do leta 1977, pa je bil komandir postaje.

Kos je pripadnik generacije, ki se v času okupacije ni mogla šolati. Želja po dodatni izobrazbi je bila velika. Zato se je s šestimi leti končane osnovne šole vpisal v nižjo gimnazijo v Gornji Radgoni, nato pa je leta 1966 maturiral na Srednji ekonomski šoli v Murski Soboti. Potrebno znanje za delo v milici je v šolskem letu 1956/1957 nabiral v šoli za komandirje v Sremski Kamenici, leta 1960 pa je opravil tečaj za kriminalističnega tehnika.

Veliko svojega prostega časa pa je namenil delu na družbenih področjih. Veliko let se je ukvarjal s prometno vzgojo in v znamenje priznanja od republiškega Sveta za vzgojo in preventivo v cestnem prometu je dobil vrsto priznanj, nazadnje leta 2002 svečano listino. Dejaven je bil tudi v ZZB, dolga leta je bil predsednik KO ZB Gornja Radgona in več let predsednik občinskega združenja ZB. Za delo v tej organizaciji je leta 2008 dobil zlato plaketo ZZB NOB Slovenije. Je tudi dobitnik zlatega grba občine Gornja Radgona in zlate plakete stranke DEUS ter več drugih pohval in priznanj. V prvih povojnih letih je bil pri svojem napredovanju nekoliko oviran, saj je imel tri brate v emigraciji. A je s svojo delavnostjo in strokovnostjo premagal tudi to oviro.

Z ženo Sidonijo sta si leta 1949 ustvaril družino, leta 1966 pa sta si postavila hišo v Gornji Radgoni. Zdaj ga razveseljujejo domači, med njimi devetletna pravnukinja in sedemletni pravnuk. Kljub visoki starosti še ima veljavno vozniško dovoljenje, a vozi le na krajših razdaljah.

90 let Jožeta Prepeluha

// PIŠE: Jožica Hribar

V Dobrunjah pri Ljubljani je Jože Prepeluh, ki je konec minulega leta dopolnil 90 let, še edina živa priča medvojnega dogajanja in trpljenja v koncentracijskem taborišču Kampor

na Rabu. Še vedno vsako leto obiše to taborišče, ob visokem jubileju pa je svoje spomine strnil v drobni knjižici z naslovom *Kako sem preživel taborišče Rab*. Kot sam pravi, ga je – še otroka – trpljenje v taborišču na Rabu zaznamovalo za vse življenje. V knjižici, ki jo je po njegovih spominih uredila Sonja Nagode, je podrobno opisal razmere v Kamporju na Rabu, kjer je bila smrt nekaj vsakodnevnega.

Jože Prepeluh se je rodil v Dobrunjah 8. decembra 1926, aretirali pa so ga leta 1942 na Vevčah pri Ljubljani, kjer je bil v službi pri gradbeniku Šlajmerju. Ob aretaciji še ni dopolnil niti 16 let. Ker je bil mladoleten, so ga Italijani iz Belgijske kasarne, kamor so jih strpali, hoteli poslati domov, a ga je eden izmed tamkajšnjih duhovnikov, ki je poznal njegovega očeta in njegove napredne nazore, določil za

taborišče. In tako se je začela njegova 14 mesecev dolga kalvarija, ki mu jo je uspelo preživeti, a grozljivi spomini so ostali. Spomini na kurata, za katerega pravi, da je bil na Rabu najbolj hudoben med fašisti; pa na množice mrtvih teles, ki so jih metali v jamo in jim polomili ude, da je bilo več prostora za vedno nove mrtvece. »Majhne otroke, dojenčke sem moral stlačiti v luknje med mrličii,« med drugim piše v svojih spominih. Piše o Maksu Premrovu, ki mu je v taborišču postal drugi oče, in o prijateljstvih, ki so bila kratkotrajna, saj so umirali drug za drugim. Po kapitulaciji Italije je skupaj s taboriščniki z ladjo prispel na Reko, kjer so jih prevzeli hrvaški partizani, nato pa je preko Čabra peš odšel domov. Med potjo so srečali vse: od umikajočih se Italijanov do slovenskih partizanov. Tako je prišel v Cankarjevo brigado in sodeloval v bitki na Turjaku. Zara-

di njegove mladosti ga je po končani ofenzivi komandant poslal domov, tam pa o njem niso imeli nobenih novic in so bili prepričani, da je mrtev. Iz taborišča Gonars pa se je živ vrnil njegov oče.

A miru tudi doma ni bilo: takoj po vrnitvi so ga domobraneci kot prisilnega delavca poslali v Postojno, kjer je dočkal svobodo, čakalo pa ga je še služenje vojaščine. Ko je bilo vse to za njim, je dokončal pred vojno začeto šolanje za pleskarja in dobil službo v pleskarskem podjetju v Polju, kjer se je tudi upokojil.

Kljub častitljivi starosti pa mu spomin še dobro služi in trenutno po njegovih spominih nastaja knjiga o njegovem štiritletnem služenju vojaščine. Dodeljen je bil namreč skupini, ki je po vojni odkopavala mrtve po državi in sanirala začasna grobišča.

VABILA

Trebnje, Kremenjak:

Združenje borcev za vrednote NOB Trebnje in KO ZB za vrednote NOB Velika Loka ter Občina Trebnje vabijo na spominsko slovesnost v počastitev 75. obletnice ustanovitve prve slovenske partizanske brigade – 2. grupe odredov. Prireditev bo v **nedeljo, 2. aprila, ob 11. uri** pri spomeniku v Kremenjaku (Sela Šumberk). V kulturnem programu bodo sodelovali Občinski pihalni orkester Trebnje, učenci Osnovne šole Veliki Gaber in pevski zbor Zagriški fantje. Slavnostni govornik bo Milan Gorjanc, član predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije. V okviru prireditve bo postavljena tudi razstava s fotografijami dogodkov med NOB v Temeniški in Mirnski dolini. Dostop do prireditvenega prostora je peš, približno 20 minut od parkirnega prostora. Parkiranje bo urejeno.

Grahovo pri Cerknici:

Puntarji, gibanje za aktivno državljanstvo vabijo ob obletnici začetka druge svetovne vojne na slovenskih tleh na počastitev spomina na vse žrtve druge svetovne vojne, ki bo pri spomeniku v Grahovem pri Cerknici v **četrtek, 6. aprila 2017, ob 18. uri**.

Trebnje:

Združenje borcev za vrednote NOB Trebnje vabi na slovesnost v počastitev 75. obletnice bitke na Medvedjeku, ki bo v **soboto, 22. aprila, ob 12. uri** na prireditvenem prostoru pred spomenikom Partizan na Medvedjeku. Slavnostni govornik bo Peter Podobnik, upokojeni ravnatelj Osnovne šole Veliki Gaber. Program bo povezoval Brane Praznik, sodelovali bodo učenci OŠ Veliki Gaber, Pihalni orkester Občine Trebnje in Ženski pevski zbor Šentrupert.

Kočevje:

Združenje borcev za vrednote NOB Kočevje ob sodelovanju s Turističnim društvom Kočevje, KS Stara Cerkev in občino Kočevje vabi na prireditev »Po poti spominov iz Starega loga na Pugled«,

kjer se bomo spominjali naše pretekle zgodovine in uživali ob lepotah naših gozdov. Pohod bo v **soboto, 22. aprila**, zbor udeležencev bo **ob 8. uri** v Starem logu (cesta Kočevje–Novo mesto). Ob **11. uri** se bo začela slovesnost s kulturnim programom pri spomeniku na Pugledu, kjer je konec aprila 1943 potekal Zbor aktivistov OF.

Pohorje:

Domoljubne in veteranske organizacije Občine Slovenska Bistrica vabijo na 10. Šarhov pohod po poteh Pohorskega bataljona, ki bo v **soboto, 22. aprila. Ob 9. uri** bodo pohodniki krenili s Treh kraljev proti Osankarici, kjer bo krajša slovesnost. **Ob 12.45** bo pater Bogdan Knavs daroval mašo za domovino, **ob 15. uri** se bo začel Festival miru, na katerem bo slavnostni govornik Milan Brglez, predsednik Državnega zbora RS. Častna pokroviteljica prireditve je obrambna ministrica Andreja Katič.

Ljubljana, Medvode:

Mestni odbor ZZB NOB Ljubljana in ZB NOB Medvode vabita na spominsko slovesnost ob odkritju obeležij partizanskim tiskarnam TRILOF in Donas, ki bo v dolini Ločnice pri Medvodah, v **nedeljo, 23. aprila, ob 11. uri**. Iz Ljubljane bo organiziran avtobusni prevoz z odhodom ob 10. uri izpred dvorane Tivoli. Prijave sprejemamo na telefon: 01/432- 52-41 do 18. aprila.

Kočevje:

Združenje borcev za vrednote NOB Kočevje in občina Kočevje vabita na spominsko slovesnost ob obletnici ustanovitve Prvega kočevskega bataljona (16. aprila 1942) in na dogodka, ko je italijanska vojska 27. aprila 1942 grozovito pobila 16 domačinov in partizane. Slovesnost bo v **četrtek, 27. aprila, ob 11. uri** pri spomeniku na Preži pri Kočevski Reki. Športno-turistično društvo Kočevska Reka in KO ZB Kočevska Reka na ta dan organizirata pohod. Pohodniki se bodo zbrali

na avtobusnem postajališču v Moravi ob cesti Kočevje–Brod na Kolpi **ob 9. uri**.

Kobarid:

ZB Kobarid, PD Kobarid, ANPI Nadiških dolin in Planinska družina Benečije vabijo na 2. pohod po poti Marka Redelonghija od Zapotoka v Benečiji do Brdc nad Breginjem. Pohod v spomin na narodnega heroja Marka Redelonghija bo v **nedeljo, 7. maja, z začetkom ob 7. uri** v vasi Zapotok. Pohodniki se bodo lahko pridružili ob 10. uri v Podbeli pri spomeniku NOB ali ob 11.30 na slovesnosti ob Markovem grobu na pokopališču v Sedlu. Ob 13. uri bo spominska slovesnost pri spomeniku na Brdcah, kjer je Marko sklenil svojo življenjsko pot. Informacije: Vojko Hobič, ZB Kobarid 040/234-051.

Novo mesto:

Ob dnevu upora proti okupatorju Združenje borcev za vrednote NOB Novo mesto organizira pohod okoli objetega mesta, NM*v*ŽICI, ki se bo začel v **četrtek, 27. aprila, ob 8. uri** istočasno s šestih zbirnih mest: od bunkerja na Drski, s ploščadi pred Gostiščem na Loki, s ploščadi pred gostilno Čefidelj, s ploščadi pri spomeniku na Prisojni poti in od Veterine Novo mesto, Ločna, s ploščadi pred KZ Krka v Žabji vasi, s ploščadi pri OŠ Grm. Pohodniki bodo krenili v smeri urinega kazalca in ustvarili obroč okoli mesta. Ustavljali se bodo pri razlagalcih dogodkov, saj je pohod rekreativen, spominski, turistični in gospodarski, s kratkimi postanki v gostinskih lokalih, kjer je shranjen žig pohoda. Pohod se bo končal **ob 10.40** na Muzejskih vrtovih Dolenskega muzeja Novo mesto. Nato pa Združenje borcev za vrednote NOB Novo mesto vabi na proslavo z naslovom *Svobodni v svoji domovini*, ki bo **ob 11. uri** na Muzejskih vrtovih Dolenjskega muzeja Novo mesto. Nastopili bodo pevci, recitatorji in harmonikarji. Gostja proslave bo pevka partizanskih pesmi Marjetka Popovski. Pridite z zastavo.

Poljana pri Prevaljah:

Združenje borcev za vrednote NOB Mežiške doline in koroške občine vabijo ob 72. obletnici zadnjih bojev druge svetovne vojne na proslavo Svobodi in miru, ki bo na Poljani v **soboto, 13. maja, ob 11. uri**. Slavnostni govornik bo dr. Martin Premk, v kulturnem programu bodo nastopila kulturna društva iz Mežiške doline.

Prvomajski izlet v Vojvodino in Srbijo

Vabimo vas, da se **med 29. aprilom in 2. majem 2017** z nami udeležite prvomajskega obiska Vojvodine in Srbije. Odhod bo 29. aprila ob 4. uri z avtobusne postaje v Postojni in ob 4.45 s postajališča Dolgi most v Ljubljani. Prvi dan bomo obiskali Subotico, kjer bomo nastanjeni. Naslednji dan bomo obiskali Kikindo, Zrenjanin in Bačko Palanko. V Zrenjaninu bomo položili venec k spomeniku Žarek Zrenjanina. Tretji dan bomo skozi Sombor prispeli v Novi Sad, kjer bomo položili venec ob spomenik žrtvam druge svetovne vojne, in čez Fruško goro nadaljevali pot v Beograd, kjer bomo prespali. Zadnji dan bomo v Beogradu obiskali Hišo cvetja na Dedinju, kjer bomo položili venec na Titov grob v spomin na 37. obletnico njegove smrti (4. maj). Ob vrnitvi se bomo ustavili še v muzeju Sremska fronta. Cena potovanja je 220 evrov in vključuje prevoz, 3-krat polpenzion (zajtrk, večerja), vodene ogledne lokalnih znamenitosti, plačilo vstopnin v muzeje, nakup vencev in vstopne turistične vizume v Srbijo. Prijava in informacije: ZB Kranj, Marjan Gorza, 041-647-215, in Franko Pleško, AVNOJ Slovenija, 041-551-153.

Obisk taborišča Dachau

Člani IO skupnosti internirancev Dachau organiziramo dvodnevni izlet (29. in 30. aprila) na Bavarsko z namenom poklona žrtvam koncentracijskega taborišča Dachau. Osrednja proslava bo 30. aprila, mi pa se bomo na pot odpravili **29. aprila**. Za vprašanja sem vam na voljo na tel. št. 040/508 602 (Vesna Dobro) ali na e-naslouvi info@skupnostdachau.si. Prijave pa sprejema tudi turistična agencija Zvezdica zaspanka, kontakt: Božena Pograjc; e-pošta: bozena@zvezdicazaspanka.si ali na telefon: 040/195-411.

Radio Kričac znova v etru

Radio KRIČAČ bo med **26. aprilom in 10. majem 2017** znova oddajal na **FM 88.8 MHz**. V teh 15 dneh ga boste lahko spremljali tudi na spletni strani www.radiokriac.si in v podcastih.

Narodnoosvobodilni boj proti fašističnim in nacističnim okupatorjem za osvoboditev slovenskih ozemelj ter zmagoviti konec druge svetovne vojne sta omogočila temelje za nastanek Slovenije kot samostojne evropske države. K zmagovitemu razpletu tega boja so z organizacijo radijske postaje in programa Radia Kričac v okupirani Ljubljani in pozneje Radia OF na osvobojenem partizanskem ozemlju na poseben način pripomogli aktivisti in borci v njihovih uredništvih in tehnikah.

Kljub uresničnim stoletnim sanjam o narodu, ki si bo pisal sodbo sam, pa suverenost naroda na svoji zemlji pretresajo nemir, socialno vrenje in vse več premislekov o uporu zoper naraščajoče socialne krivice in kršenja temeljnih človekovih pravic. Ob brezobzirnem razvrednotenju dela, ki si ga dovoli pogoltni kapitalizem z vrednotami pohlepa, prehitro pozabljamo, kaj in kje so bili pravi vzroki za zadnjo svetovno vojno.

Sedanost, ki črpa iz preteklih izkušenj, je ključna za prihodnost, ko bi moral biti cilj človeka vredno in ustvarjalno življenje vseh, še posebej mladih. Njihova prihodnost je vse prevečkrat zamegljena, neperspektivna, prekarna in mezdana, prežeta z nevarnostjo gmotnega in duhovnega obubožanja. To so tudi vodila uredništvu Radia KRIČAČ za pripravo priložnostnega, z izbrano glasbo, spomini in aktualnimi izpovedmi ter kulturnimi vsebinami oblikovanega programa. To bo program uporniških, bojnih in partizanskih pesmi ter sodobnejših skladb, ki krepijo duha v boju za svobodo ter proti krivicam tudi v sodobnih družbah. Del sporeda bodo napolnili spomini na dneve, ko se je ustavljala OF; na mesece in leta v okupirani Ljubljani in v partizanskih enotah ter na s soncem obsijano zmagovito jutro tisto davno sredo 9. maja 1945. V programu bodo sodelovali udeleženci

upora in narodnoosvobodilnega boja, partizani, aktivisti, taboriščniki, pa tudi današnji nezaposleni in delavci, potisnjeni v gmotno in preživetveno negotovost, v začasne in občasne zaposlitve – v prekarost.

Ob osvoboditvi glavnega mesta, prazniku Ljubljane, ki je tudi dan osvoboditve Evrope, bodo v programu Radia KRIČAČ sodelovali tudi častni meščani Ljubljane ter druge znane in vplivne osebnosti, tudi mladi ljudje s številnih področij družbenega življenja in ustvarjanja. Radio KRIČAČ bo v videotehniko neposredno prenašal tudi slavnostno sejo ZZB za vrednote NOB 26. aprila v Muzeju novejših zgodovine, dogajanja ob prazniku dela 30. aprila in 1. maja na Rožniku in slavnostno sejo Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana 9. maja na Ljubljanskem gradu.

Škofja Loka:

Občina Škofja Loka in Združenje borcev za vrednote NOB Škofja Loka vabita na slavnostno prireditev ob dnevu upora proti okupatorju in 76-letnici ustanovitve OF. Prireditev s kulturnim programom in slavnostnim govornikom bo v **nedeljo, 23. aprila 2017, ob 18. uri** v Sokolskem domu v Škofji Loki.

Vabljeni v Strunjan

Člane ZZB za vrednote NOB ZZB Ljubljana vabimo na enodnevne kopalne izlete v Strunjan in sicer v **sredo, 12. in v sredo, 26. aprila**. Če bo dovolj zanimanja, bomo kopanje v maju in juniju organizirali vsako sredo. Cena izleta (za skupine nad 25 oseb) znaša 28 evrov in vključuje: kopanje v bazenih z ogrevano morskovo vodo v Strunjanu, samopostrežno kosilo v restavraciji hotela in prevoz. Odhodi avtobusa s postajališč Dravljje, Tržnica Koseze, Kino Šiška in Razstavišče. Po dogovoru tudi druga postajališča v smeri izleta. Obvezne prijave na tel. 031/303-755.

Člane ZZB NOB Ljubljana pa vabimo tudi na aktivni oddih v Talaso hotel Strunjan, **od 3. do 8. junija 2017**.

Možnost obročnega odplačila na 3 obroke s plačilno kartico Maestro preko trajnika in z Diners club ali American express kartico, brezplačni avtobusni prevoz v zdravilišče ter nazaj (velja za najmanj 15 udeležencev).

Rok za prijavo: **petek, 5. 5. 2017**. Prijave zbira Marija Sekulič, tel. 031/303-755.

VILE *** ali HOTEL LAGUNA ***

5-dnevni oddih dvoposteljni sobi	polpenzion	polni penzion
	230,00 eur	280,00 eur

5-dnevni oddih enoposteljni sobi		
	330,00 eur	380,00 eur

HOTEL SVOBODA****

5-dnevni oddih dvoposteljni sobi	polpenzion	polni penzion
	315,00 eur	365,00 eur

5-dnevni oddih enoposteljni sobi		
	495,00 eur	545,00 eur

NE PREZRITE

Na voljo je še nekaj izvodov knjige Zlomljena krila s podnaslovom Reševanje zavezniških letalcev na slovenskem med drugo svetovno vojno. To je dolga zgodba o 237 zavezniških letalih in letalcih, ki so bili sestreljeni in so pristali na slovenskih tleh oziroma obmejnih ozemljih. Letalce so reševali domoljubi in partizani ter jih vodili na osvobojeno ozemlje v Belo krajino. Knjiga na 632 straneh je v velikem formatu (24 x 32 cm), na kakovostnem papirju, opremljena z vrsto dokumentarnih fotografij, zemljevidom ameriškega letalca in kazalom osebnih imen.

REDNA CENA: 75,00 EUR

Akcijska cena: 20,00 EUR*

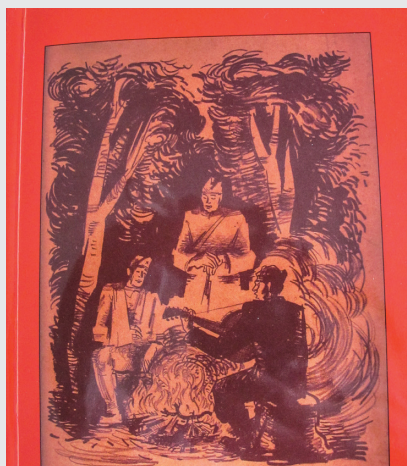
Stroški pošiljanja po pošti: 4,6 EUR

Vaša naročila sprejemamo na tel. št. 01 434 44 45 ali po e-pošti: romana.jemec@zzb-nob.si

Muharem Fišo, minister za borbe kantona Sarajevo (v sredini) je januarja ob spominski prireditvi na Igmanu sprejel predstavnike slovenske delegacije, v kateri sta bila Albin Pibernik in ljubljanski mestni svetnik Denis Striković (skrajno levo), predstavnike Zveze koroških partizanov, ki jih je zastopala podpredsednica Mojca Koletnik, in delegacijo ruskih veteranov pod vodstvom Aleksandra Kravčuka. Pogovora pri ministru sta se udeležila tudi dr. Branimir Nakaš, predsednik SUBNOR BiH, in Ibrahim Durmo, predsednik organizacijskega komiteja igmanskega marša. (Foto: Jožica Hribar).

**DARILO ZA NOVE
NAROČNIKE
REVIJE
SVOBODNA
BESEDA**

OB TABORNEM OGNJU
borbene in partizanske pesmi za moške zборе

Novim naročnikom, ki se bodo do 30. junija 2017, za najmanj eno leto naročili na revijo Svobodna beseda, bomo podarili pesmarico »Ob tabornem ognju«, ki jo je uredil Mitja Gobec. Izbor pesmi je naravnani na skladbe, ki so aktualne še danes in na katere smo lahko ponosni. Ostajajo večni spomenik poezije in glasbe iz časa boja slovenskega naroda proti okupatorjem med NOB.

Naročila sprejemamo po pošti na naslov: ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, na tel.št. 01 434 44 45 ali po e-pošti: romana.jemec@zzb-nob.si

Borci in prijatelji na obletnici ustanovitve Rakovške čete (z leve): Tone Klančar, Vilijem Mrhar in Jože Simčič Jelen (Foto: Ljubo Vukelič)

Naročam revijo SVOBODNA BESEDA

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
ZZB za vrednote NOB Slovenije
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

Ime in priimek:

.....

Kraj, ulica, poštna številka:

.....

.....

Telefonska številka: .....

Naročnino bom plačeval(a): (odgovor označite)

četrtletno 9 €,

letno

36 €.

Podpis: .....

NAROČILNICA

						SVOBODNA BESEDA	POTEK ČLOVEKO-VEGA ŽIVLJENJA	GESLO	KONEC GESLA	NEUGODNI OBČUTEK PRED NAPADOM BOŽJASTI ALI HISTERIJE	GRŠKA MATI BOGOV	SICILSKI OGNJENIK	STROJ ZA SEJANJE	ROMAN NIGERIJ. PISATELJA WOLEJA SOYINKE
						NAJVIŠJA GORA ISTRE				GRMIČASTA RASTLINA OBLIKA IMENA IVA				
						MAJHEN SERVIET								
						POBARVANJE								
						SREDNJEŠOLEC					ANTON AŠKERC			ZLATO JABOLKO
						GOVORNIK					ESTER STEARIN. KISLINE			
SLAŠČICA IZ BISKVITNEGA TESTA, NADEVANA S STEPENO SMETANO IN OBLITA S ČOKOLADO	KAR-TOTEKA KONTOV	HROŠČ, KI LEŽE JAJČEČA POD BOROVO LUBJE	NORDIJSKA GOS-PODARICA MORJA	IVAN VURNIK	LESEN HODNIK ALP. HIŠE ANGLEŠKI PLEMIC				IZVRSTEN ŠPORTNIK			LIDIJA KODRIČ FRANČ. IGRALKA KARINA		
PRIPRAVA Z ELEKTRODAMA							AVS. REŽISER (LEON) IT. KIPAR CAVALIERE (IZ: KILA)			ETIOPSKO JEZERO				
MOŠKI, KI SE ZAVZEMA ZA VARSTVO NARAVE										VILI RAVNJAK				
SPODNJI DEL ROKE				ROLETA					PREBIVALCI IRANA STOJALO S POLICAMI					
NIZOZEM. HITROSTNI DRSALEC POSTMA (IZ: DIS)			IDRIJČAN AVSTRIJ. MESTEČE HERMAGOR							EGIP. BOG SONCA VDOLBINA V SKALOVJU				SVOBODNA BESEDA
SLOVENSKI ČEBELAR (ANTON)					ZAMAKNENOST MESTO V IRAKU (NI: BASTA)							RAVNILO (NI: LENIN)	GRŠKA BOGINJA MODROSTI	IRAŠKI POLITIK HUSEIN
AMERIŠKI IGRALEC TAMIROFF				BORIS CAVAZZA			TANTAL			KNJIGA ZEMLJEVIDOV ZBOROV. KUNEJ				
TRAVNIŠKA RASTLINA (NI: NOVOTA)													SEDMA GRŠKA ČRKA	
ČARLI NOVAK		SLOVEN. IGRALEC (ŽELJKO) NIKOLAJ ASEJEV					MESTO V VZHODNI BELGIJI ALOJZ GRADNIK						AMERIŠKI IGRALEC BEATTY	BEOGRAD
NARODOPISec								RODOVINA						
SLOVENSKI SLIKAR STAN MEŠKO				TURŠKI VELIKAS				BESEDNA UGANKA, PREMETANKA						

Rešitve križanke pošljite do 18. aprila 2017

Trem izžrebanim reševalcem bomo podarili knjigo.

**SVOBODNA
BESEDA**

Izžrebanim reševalci križanke iz
16. številke revije *Svobodna beseda*:

1. Darinka Čretnik, Rabelčja vas 26, 2250 Ptuj
2. Dragomir Dunčič, Grablovičeva 24, 1000 Ljubljana
3. Ana Mlakar, Na hribih 1, 5220 Tolmin

Rešitve križanke:

SAPA, OSEKA, LARINGITIS, OSA, IEPER, VEVČANI, UR, ENLIL, ŠARA, RN, JNA, ČAŠA, DVANAJSTI, MELK, RATIFIKACIJA, TAT, KLAS, NARAVA, KOKA, OJ, SKAZA, OGER, LJ, TAMAR, IST, OLIVIN, RANDOM, VADI, INA, OČI, EKS, ARNAVTI, MENELIK PRVI, ORKA, KENOTAF, EK, HAAG

Geslo: slovenska zimska pravljica

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do 18. aprila 2017.

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Geslo 17. številke SB:

_____